

**OKUL ÖNCESİ DÖNEMDE KULLANILAN
ERKEN OKURYAZARLIK
MATERYALLERİNİN İNCELENMESİ
VE BİR KİTAP TASARIMI ÖNERİSİ
Yüksek Lisans Tezi**

Maşallah SİNCAR

Eskişehir 2020

**OKUL ÖNCESİ DÖNEMDE KULLANILAN ERKEN OKURYAZARLIK
MATERYALLERİNİN İNCELENMESİ VE BİR KİTAP TASARIMI ÖNERİSİ**

Maşallah SİNCAR

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Grafik Ana Sanat Dalı

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Mehtap UYGUNGÖZ

Eskişehir

Anadolu Üniversitesi

Güzel Sanatlar Enstitüsü

Kasım 2020

ÖZET

OKUL ÖNCESİ DÖNEMDE KULLANILAN ERKEN OKURYAZARLIK MATERYALLERİNİN İNCELENMESİ VE BİR KİTAP TASARIMI ÖNERİSİ

Maşallah SİNCAR

Grafik Ana Sanat Dalı

Anadolu Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, Kasım 2020

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Mehtap UYGUNGÖZ

Araştırmada amaçlanan, okul öncesi dönemde kullanılan erken okuryazarlık materyallerinin incelenmesi ve bu bulgular ışığında, araştırmacı tarafından bir çocuk kitabı tasarlanmasıdır.

Birinci bölümde sorun, amaç, önem, varsayımlar, sınırlılıklar ve tanımlar açıklanmıştır.

İkinci bölümde alan yazınla ilgili araştırmalar ortaya konulmuştur. Bu bölümde, ilk olarak, okul öncesi dönemindeki çocukların gelişim süreçleri tanımlanmıştır. Daha sonra okuryazarlık ve erken okuryazarlık başlıkları açılmış, ardından erken okuryazarlık becerileri açıklanmıştır. Erken okuryazarlık becerilerinden fonolojik farkındalığın alt başlıkları da tek tek incelenerek, materyal konusuna geçilmiştir. Materyalin tanımı ve önemi ile ilgili açıklamalardan sonra, okul öncesi döneminde kullanılan, oyun materyalleri, materyal tasarım kriterleri ve materyal çeşitleri incelenmiştir.

Üçüncü bölümde araştırma yöntemi ortaya konulmuştur. Nitel araştırma yöntemlerinden “doküman incelemesi”nde kullanılan araştırmadaki veriler, araştırmacı tarafından geliştirilen ve 9 maddeden oluşan “Materyal Değerlendirme Kriterleri” ile, Dünya’da ve Türkiye’de Latin alfabesiyle oluşturulmuş ve Random (rastgele örnekleme) yöntemiyle seçilmiş, 37 adet erken okuryazarlık materyalinin incelenmesinden elde edilmiştir.

Dördüncü bölümde, araştırmanın bulguları yorumlanmıştır. Random araştırma yöntemiyle seçilen 37 adet erken okuryazarlık materyali, grafik tasarımcı ve okul öncesi eğitimci bakış açısıyla incelenmiştir. Çeşitli özellikleri bakımından incelenen bu

materyaller; iki boyutlu, üç boyutlu ve dijital ortamlardaki materyaller olmak üzere üç başlık altında kategorileştirilmiştir. Bu bölümün devamında ise, sonuç ve öneriler ele alınmıştır.

Beşinci bölümde ise, incelenen materyallerle ilgili bilgiler ışığında, bu sonuçlardan yola çıkılarak, araştırmacı tarafından bir çocuk kitabı tasarlanmıştır.

Anahtar Sözcükler: Okul Öncesi Dönem, Erken Okuryazarlık Materyali, Grafik Tasarım, Resimli Çocuk Kitabı, Çocuk Kitabı Tasarımı.

ABSTRACT

EXAMINATION OF EARLY LITERACY MATERIALS USED IN PRESCHOOL PERIOD AND A BOOK DESIGN PROPOSAL

Maşallah SİNCAR

Department of Graphic Arts

Anadolu University, Graduate School of Fine Arts, November 2020

Supervisor: Assist. Prof. Dr. Mehtap UYGUNGÖZ

The aim of the research is to examine the early literacy materials used in preschool period and to design a children's book by the researcher in the light of these findings.

First chapter covers the following topics: problem, purpose, importance, assumptions, limitations and definitions.

Second chapter presents research on the literature. In this section, the development process of children in preschool is defined. Then, literacy and early literacy beginnings as well as early literacy skills elucidated. From early literacy skills to phonological awareness subheadings were examined one-by-one and then moved onto materials topic. After material identification and its importance, game materials used during pre-school, material design criteria and material types are analyzed.

Third Chapter presents the research method. Applying qualitative research methods by using “document review” data used in the study, developed by researchers and consisting of Article 9 "Material Evaluation Criteria" created with the Latin alphabet in the world and Turkey and Random (random sampling) has been selected by the method of 37 units were obtained from the study of early literacy material.

Fourth Chapter interprets the findings of the research. 37 early literacy materials selected by random research method were analyzed from the perspective of graphic designer and preschool educator. These materials examined in terms of various properties; It has been categorized under three headings as two-dimensional, three-dimensional and digital media. In the rest of this section, results and recommendations are discussed.

In the fifth chapter a children's book was designed by the researcher based on these results in the light of the information about the materials examined.

Keywords: Pre-school, Early Literacy Material, Graphic Design, Children's Picture Book, Children's Book Design.

TEŞEKKÜR

Yüksek Lisans eğitimim boyunca, oluşturduğu paylaşımcı ve samimi iletişim ortamı ile bu süreci benim için hafifleten, hoş sohbeti ve açık fikirliliği için danışman hocam Dr. Öğr. Üyesi Mehtap Uygungöz'e; fikirleri ile sınıf ortamını, beyin fırtınası ortamına çeviren; Araş. Gör. Melike Atıkan, Serap Metin ve Deniz Atasü'ya; uzaklaştığımda beni geri getiren Araş. Gör. Duygu Kızıldemir'e; uzman görüşlerine başvurduğum değerli hocalarım Öğr. Gör. Bengisu Keleşoğlu, Öğr. Gör. Dilek Erdoğan, Öğr. Gör. Gaye Kalavlı, Prof. Dr. Serap Erdoğan, Araş Gör. Nurbanu Parpucu, Araş Gör. Dr. Vedat Bayraktar, Dr. Öğr. Üyesi Gökçe Karaman'a; desteklerini benden esirgemeyen farklı alanlardaki değerli hocalarım; Erol Büyükmeriç, Prof. Dr. Emine Kolaç, Dr. Öğr. Üyesi Meral Ören, Prof. Dr. Mehmet Gültekin ve Dr. Öğr. Üyesi Aslı Yıldırım'a; bana olan inançları için dostlarım Enis Kıbıcı, Fatme Fevzi Mehmed ve Arzu Yerlikaya'ya; uğruna çaba harcayacak değerlerimi bana belleten ve onlara sıkıca sarılmayı öğreten ilk idollerim; babam M. Emin Sincar ve annem Mevlüde Sincar'a; Ailemin güçlü kadınları, ablalarım; tezin arka planında yol arkadaşlığıyla yükümü paylaşan kardeşim Elif Sincar'a; sevgide aşırı olmayı asla bırakmayacağım sevgili yeğenlerime; eğitimimde emeği geçen bütün hocalarıma ve şu anki bende, emeği olan bütün sevdiklerime teşekkür ederim.

Maşallah SİNCAR

Tarih : 12.11.2020

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ

Bu tezin bana ait, özgün bir çalışma olduğunu; çalışmamın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumu olmak üzere tüm aşamalarında bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davrandığımı; bu çalışma kapsamında elde edilen tüm veri ve bilgiler için kaynak gösterdiğimi ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi; bu çalışmanın Anadolu Üniversitesi tarafından kullanılan “bilimsel intihal tespit programı”yla tarandığını ve hiçbir şekilde “intihal içermediğini” beyan ederim.

Herhangi bir zamanda, çalışmamla ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçlara razı olduğumu bildiririm.

İmza

Öğrencinin Adı Soyadı

Masallah SINCAN

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
BAŞLIK SAYFASI	i
JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI.....	ii
ÖZET.....	iii
ABSTRACT	v
TEŞEKKÜR	vii
ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ	viii
İÇİNDEKİLER	ix
GÖRSELLER DİZİNİ	xiii
1. GİRİŞ	1
1.1. Sorun	1
1.2. Amaç	2
1.3. Önem	3
1.4. Varsayımlar	3
1.5. Sınırlıklar	4
1.6. Tanımlar	4
2. ALANYAZIN	5
2.1. Okul Öncesi Dönemi Çocukların Gelişim Süreçleri	5
2.1.1. 0-36 Aylık çocukların bilişsel, dil, sosyal ve duygusal gelişimi	5
2.1.2. 36-48 Aylık çocuklarda	6
2.1.2.1. <i>Bilişsel gelişim</i>	6
2.1.2.2. <i>Dil gelişimi</i>	6
2.1.2.3. <i>Sosyal ve duygusal gelişim</i>	6
2.1.3. 48-60 Aylık çocuklarda	7
2.1.3.1. <i>Bilişsel gelişim</i>	7
2.1.3.2. <i>Dil gelişimi</i>	7
2.1.3.3. <i>Sosyal ve duygusal gelişim</i>	7
2.1.4. 60-72 Aylık çocuklarda	8
2.1.4.1. <i>Bilişsel gelişim</i>	8
2.1.4.2. <i>Dil gelişimi</i>	8
2.1.4.3. <i>Sosyal ve duygusal gelişim</i>	9
2.2. Okul Öncesi Dönemi Çocuklarda Okuryazarlık	9

2.2.1. Erken okuryazarlık	10
2.2.2. Erken okuryazarlık becerileri	10
2.2.2.1. Yazı farkındalığı	11
2.2.2.1.1. Çevresel yazı	11
2.2.2.2. Sözcük bilgisi ve anlama	12
2.2.2.3. Alfabe ve harf bilgisi	12
2.2.2.4. Fonolojik farkındalık ve aşamaları	13
2.2.2.4.1. Sözcük farkındalığı	15
2.2.2.4.2. Hece farkındalığı	15
2.2.2.4.3. Uyak farkındalığı	15
2.2.2.4.4. Sesbirim (fonem) farkındalığı	15
2.3. Okul Öncesi Dönemde Materyal	16
2.3.1. Materyalin tanımı	16
2.3.2. Materyalin önemi	16
2.3.3. Okul öncesi dönemde oyun materyalleri	19
2.3.3.1. Zekâ gelişimi için kullanılan oyun materyalleri	19
2.3.3.2. Sosyal duygusal gelişim için kullanılan oyun materyalleri	20
2.3.3.3. Dil gelişimi için kullanılan oyun materyalleri	21
2.3.3.3.1. Maria Montessori 'nin dil materyalleri	22
2.3.3.4. Erken okuryazarlık gelişimi için kullanılan oyun materyalleri...	23
2.3.4. Materyal tasarım kriterleri	24
2.3.4.1. Tasarım öğeleri	25
2.3.4.1.1. Çizgi	25
2.3.4.1.2 Ton	25
2.3.4.1.3. Doku	26
2.3.4.1.4. Renk	26
2.3.4.1.5. Biçim	27
2.3.4.2. Tasarım ilkeleri	27
2.3.4.2.1. Denge	27
2.3.4.2.2. Orantı ve görsel hiyerarşi	28
2.3.4.2.3. Görsel devamlılık	28
2.3.4.2.4. Bütünlük	29

	<u>Sayfa</u>
2.3.4.2.5. <i>Vurgulama</i>	29
2.4. Okul Öncesi Dönem İçin Materyal Çeşitleri	30
2.4.1. İki Boyutlu materyaller	30
2.4.1.1. <i>Harf kartları</i>	30
2.4.1.2. <i>Yapbozlar</i>	30
2.4.1.3. <i>Resimli kitaplar</i>	31
2.4.1.3.1. <i>Erken dönem çocuk kitapları</i>	32
2.4.1.3.2. <i>Okumaya başlama dönemi kitapları</i>	33
2.4.2. Üç boyutlu materyaller	33
2.4.2.1. <i>Manyetik alfabeler</i>	33
2.4.2.2. <i>Tangramlar</i>	33
2.4.2.3. <i>Bloklar</i>	34
2.4.2.4. <i>Legolar</i>	34
2.4.2.5. <i>Üç boyutlu yapbozlar</i>	34
2.4.2.6. <i>Üç boyutlu kitaplar</i>	34
2.4.3. Dijital ortamlardaki materyaller	35
2.4.3.1. <i>Mobil uygulamalar</i>	35
2.4.3.2. <i>Dijital kitaplar</i>	35
3. YÖNTEM	36
3.1. Araştırma Modeli	36
3.2. Evren ve Örneklem	37
3.3. Veri Toplama Tekniği ve Aracı	37
3.4. Veri İncelemesi	37
4. BULGULAR, SONUÇ VE ÖNERİLER	38
4.1.Okul öncesi Dönemde Erken Okuryazarlık İçin Tasarlanmış Materyaller	38
4.1.1. İki boyutlu tasarlanmış erken okuryazarlık materyalleri	41
4.1.2. Üç boyutlu tasarlanmış erken okuryazarlık materyalleri	78
4.1.3. Dijital ortamlardaki tasarlanmış erken okuryazarlık materyalleri ..	87
4.2. Sonuç	94
4.3. Öneriler	97

	<u>Sayfa</u>
5. UYGULAMA	98
5.1. Okul öncesi dönem için bir kitap tasarımı örneği	98
5.1.1. Öykü	100
5.1.2. Resimleme	101
KAYNAKÇA	111
EKLER	
ÖZGEÇMİŞ	

GÖRSELLER DİZİNİ

Sayfa

Görsel 2.1. John Amos Comenius, “Orbis Pictus”, (Comenius, 1658, s. 4)	17
Görsel 4.1/4.2. Dr. Seuss, “The Cat In The Hat (Şapkalı Kedi)” (Kapak Resmi)	42
Görsel 4.3/4.4. Dr. Seuss, “The Cat In The Hat (Şapkalı Kedi)” (Seuss, 1957, s.1)....	42
Görsel 4.5. Dr. Seuss, “Dr. Seuss’s ABC” (Kapak Resmi)	43
Görsel 4.6/4.7. Dr. Seuss, “Dr. Seuss’s ABC” (Seuss, 1996)	44
Görsel 4.8. Eric Carle, “Aç Tırtıl” (Kapak Resmi)	46
Görsel 4.9. Eric Carle, “Aç Tırtıl” (Carle, 1969)	46
Görsel 4.10. Eric Carle, “Eric Carle’s ABC” (Kapak Resmi)	47
Görsel 4.11. Eric Carle, “Eric Carle’s ABC” (Carle, 2007)	48
Görsel 4.12. Lucy Micklethwait, “I Spy: An Alphabet In Art” (Kapak Resmi)	48
Görsel 4.13/4.14. Lucy Micklethwait, “I Spy: An Alphabet In Art” (Micklethwait, 1996)	50
Görsel 4.15. Grame Base, “Animalia” (Kapak Resmi)	50
Görsel 4.16. Grame Base, “Animalia” (Base, 1996)	51
Görsel 4.17. Grame Base, “Animalia” (Base, 1996)	52
Görsel 4.18. Francesco Pittau ve Bernadette Gervais, “A Lift The Flap Alphabet Book” (Pittau & Gervais, 2004)	52
Görsel 4.19/4.20. Francesco Pittau ve Bernadette Gervais, “A Lift The Flap Alphabet Book” (Pittau & Gervais, 2004)	53
Görsel 4.21/4.22. Francesco Pittau ve Bernadette Gervais, “A Lift The Flap Alphabet Book” (Pittau & Gervais, 2004)	54

Görsel 4.23. Michael Folsom ve Mary Elting, “Q Is For Duck” (Kapak Resmi)	55
Görsel 4.24/4.25/4.26. Michael Folsom ve Mary Elting, “Q Is For Duck” (Folsom & Elting, 2005)	56
Görsel 4.27. Sharon Werner ve Sarah Forss, “Alphabeasties” (Werner & Forss, 2009)	56
Görsel 4.28/4.29. Sharon Werner ve Sarah Forss, “Alphabeasties” (Werner & Forss, 2009)	57
Görsel 4.30/4.31. Sharon Werner ve Sarah Forss, “Alphabeasties” (Werner & Forss, 2009)	58
Görsel 4.32/4.33. Sharon Werner ve Sarah Forss, “Alphabeasties” (Werner & Forss, 2009)	58
Görsel 4.34/4.35/4.36/4.37. Laura Vaccaro Seeger, “The Hidden Alphabet” (Seeger, 2010)	59
Görsel 4.38. Alison Murray, “A Apple Pie” (Kapak Resmi)	60
Görsel 4.39. Alison Murray, “A Apple Pie” (Murray, 2010)	61
Görsel 4.40. Christopher Franceschelli, “Alpha Block” (Kapak Resmi)	61
Görsel 4.41/4.42. Christopher Franceschelli, “Alpha Block” (Franceschelli, 2013) ..	62
Görsel 4.43. Elizabeth Doyle, “A B See” (Kapak Resmi)	63
Görsel 4.44. Elizabeth Doyle, “A B See” (Doyle, 2015)	64
Görsel 4.45. Xavier Deneux, “TouchThinkLearn: ABC” (Kapak Resmi)	64
Görsel 4.46. Xavier Deneux, “TouchThinkLearn: ABC” (Deneux, 2016)	65
Görsel 4.47. Xavier Deneux, “TouchThinkLearn: ABC” (Deneux, 2016)	66
Görsel 4.48. Mike Twohy, “Oops Pounce Quick Run!” (Kapak Resmi)	66

Görsel 4.49/4.50/4.51. Mike Twohy, “Oops Pounce Quick Run!” (Twohy, 2016) ...	67
Görsel 4.52. Kolektif, “Snoopy ile ABC” (Kapak Resmi)	68
Görsel 4.53/4.54. Kolektif, “Snoopy ile ABC” (Kolektif, 2017)	69
Görsel 4.55. Fatih Erdoğan, “Geçiyordum Uğradım” (Kapak Resmi)	70
Görsel 4.56. Fatih Erdoğan, “Geçiyordum Uğradım” (Erdoğan, 1986, s. 8-9)	70
Görsel 4.57. Fatih Erdoğan, “Geçiyordum Uğradım” (Erdoğan, 1986, s. 12-13)	71
Görsel 4.58. Fatih Erdoğan, “Dedem Neden Güldü” (Kapak Resmi)	72
Görsel 4.59. Fatih Erdoğan, “Dedem Neden Güldü” (Erdoğan, 2003, s. 30-31)	73
Görsel 4.60. Ayla Çınaroğlu, “Üç Kuzucuk: Büyük Şenlik Günü” (Kapak Resmi)	73
Görsel 4.61/4.62. Ayla Çınaroğlu, “Üç Kuzucuk: Büyük Şenlik Günü” (Çınaroğlu, 2012)	74
Görsel 4.63. Can Göknil, “Bilmecelerle ABC” (Kapak Resmi)	75
Görsel 4.64. Can Göknil, “Bilmecelerle ABC” (Göknil, 2017)	76
Görsel 4.65. Can Göknil, “Bilmecelerle ABC” (Göknil, 2017)	76
Görsel 4.66. Seza Kutlar Aksoy, “Uyku Ağacı” (Kapak Resmi)	77
Görsel 4.67. Seza Kutlar Aksoy, “Uyku Ağacı” (Aksoy, 2015)	78
Görsel 4.68. Seza Kutlar Aksoy, “Uyku Ağacı” (Aksoy, 2015)	78
Görsel 4.69. Duyu Market, “Manyetik Tablet Alfabe Seti”	79
Görsel 4.70. LiKee, “Wooden Tangram Pattern Blocks”	80
Görsel 4.71. Oioiooi, “Alphabet Play Block Set”	81

Görsel 4.72. Oioioi, “Alphabet Play Block Set”	81
Görsel 4.73. Jennifer Compton, “Printed Alphabet Tracing Cards Reversible Lowercase and Uppercase”	82
Görsel 4.74. Liska Myers, “Lego Alphabet”	83
Görsel 4.75. Manzanita Kids, “Alhabet Blocks Toy”	84
Görsel 4.76. Classic World, “Yakamoz Oyuncak”	85
Görsel 4.77. Marion Bataille, “ABC3D” (Kapak Resmi)	85
Görsel 4.78/4.79. Marion Bataille, “ABC3D” (Bataille, 2019)	86
Görsel 4.80. Eric Carle, “Aç Tırtıl” (Carle, 2009)	87
Görsel 4.81. Dr. Seuss, “The Cat In The Hat”	88
Görsel 4.82. Dr. Seuss, “The Cat In The Hat”	88
Görsel 4.83/4.84. Dr. Seuss, “Dr. Seuss’s ABC”	89
Görsel 4.85/4.86. Eric Carle, “Aç Tırtıl”	90
Görsel 4.87. Eric Carle, “Aç Tırtıl”	91
Görsel 4.88. The Graeme Base Library Edition, “Animalia”	91
Görsel 4.89. The Graeme Base Library Edition, “Animalia”	92
Görsel 4.90. The Graeme Base Library Edition, “Animalia”	93
Görsel 4.91. Elizabeth Doyle, “A B See” (Doyle, 2015, s. 4-5)	93
Görsel 4.92. Alison Murray, “Apple Pie ABC” (Kapak resmi)	94
Görsel 5.1. “Onun Adı Canan” (“Canan” karakteri eskizleri)	102
Görsel 5.2. “Onun Adı Canan” (Seçilen “Canan” karakteri eskizi)	102

	<u>Sayfa</u>
Görsel 5.3. “Onun Adı Canan” (“Pıtırıcık” karakteri eskizleri)	103
Görsel 5.4. “Onun Adı Canan” (“Peker” karakteri eskizleri)	103
Görsel 5.5. “Onun Adı Canan” (“Safınaz” karakteri eskizleri)	104
Görsel 5.6. “Onun Adı Canan” (“Minnak” karakteri eskizleri)	104
Görsel 5.7. “Onun Adı Canan” (Seçilen “Canan” karakteri)	105
Görsel 5.8. “Onun Adı Canan” (Seçilen “Pıtırıcık” karakteri)	105
Görsel 5.9. “Onun Adı Canan” (Seçilen “Peker” karakteri)	105
Görsel 5.10. “Onun Adı Canan” (Seçilen “Safınaz” karakteri)	106
Görsel 5.11. “Onun Adı Canan” (Seçilen “Minnak” karakteri)	106
Görsel 5.12. “Onun Adı Canan” (Seçilen “Benekli” karakteri)	106
Görsel 5.13. “Onun Adı Canan” (Seçilen “Yamalı” karakteri)	107
Görsel 5.14. “Onun Adı Canan” (Ön ve arka kapak resimleri)	107
Görsel 5.15/5.16/5.17/5.18/5.19/5.20/5.21. “Onun Adı Canan” (İç sayfa resimleri) .	108

1. GİRİŞ

1.1. Sorun

Yaşamın her anlamda “ilk adımlarının atıldığı” okul öncesi dönem çocukluk evresi, ilk öğrenmelerin zamanıdır. Çocuklar, doğdukları günden itibaren, büyük bir gelişim hızına ve öğrenme potansiyeline sahiptirler. Son yıllarda yapılan çalışmalar da, öğrenmenin, bireyin içinde bulunduğu sosyal ilişkilerden ve çevreden etkilendiğini göstermiştir. Çocukluk yıllarındaki öğrenmelerin, ileriki yılların temeli olduğu herkes tarafından kabul edilen bir durumdur. Bu sebeple, okul öncesi dönemdeki çocukların, doğru uyaranlarla buluşturulmaları, üzerinde önemle durulması gerekmektedir.

Okuma yazma denilince akla ilk olarak sözcükleri okuyup yazabilmek gelmektedir. Sözcükleri okuyup yazabilme becerisini kazanmadan önce, birçok becerinin kazanımı yine aynı dönemle ilişkilidir. Bu ön beceriler, “erken okuryazarlık becerileri” olarak adlandırılır (Karaman Benli, 2019, s. 10). Fonolojik farkındalık, yazı farkındalığı, alfabe ve harf bilgisi, sözcük dağarcığı, anlama ve yazı yazmaya başlama gibi becerilerin, çocukların okuma-yazma gelişiminde önemli etkenler olduğu düşünülmektedir. Çünkü, çocuklar bu becerileri, okuma-yazma öğrenmeden önce, uygun çevresel koşullarda edinebilirler (Karaman Benli, 2019, s. 16). Whitehurst ve Lonigan (2001), okuryazar bir toplumda yaşayan çocuklar için okuma-yazmayı öğrenmenin, bir yapıtaş olduğu belirtmektedirler.

Erken yaşlarda iyi bir okuma ve yazma alışkanlığını edinebilmek, çocukların sadece okul başarısını değil, toplumdaki ilişkilerini ve gelecek yaşantısını da olumlu etkilemektedir. Ayrıca çocuklar yine bu dönemde, okuma ve yazma ile ilgili ilk öğrenmelere sahip olmakta, aynı zamanda yetişkinlerle deneyimleri yoluyla, okuryazarlıkla ilgili bilgi ve beceriler edinmeye başlamaktadırlar. Sonuç olarak “okuma ve yazma becerilerinin edinimi” hep veya hiç değil, gelişimsel bir süreç olarak kavramlaştırmayı gerektirir (Neuman, Copple ve Bredekamp, 2000, s. 6).

Erken yıllarda çocuklar, “duyarlılık” denilen bir dönemden geçerler. Araştırmalara göre, duyarlılık dönemindeki çocuklar, duyu organları aracılığıyla, çevresini tanıyarak hayatı anlamlandırmaya çalışır. Önemli eğitim şahsiyetlerinden biri olan Montessori ve diğer bilim insanlarının ortaya koyduğu araştırmalara göre, duyarlılık dönemi geçiren çocuklara bilgiler, materyaller aracılığıyla verilmelidir. Çünkü materyaller, duyu organları sayesinde çocukta somutlaşır.

Çocuğun bulunduğu her ortamda, okuma yazma materyali bulunur. Küçük çocuklar bir kâğıdı karalayabilir; eline aldığı gazete sayfasını, resimli öykü kitabını kendi kendine okuyormuş gibi yapabilir. Erken yıllarda okuryazarlık tutumları farklı şekillerde ve durumlarda gelişebilir. Öykü anlatma, kitap okuma, öykü hakkında konuşma ve yazma deneyimleri gibi birçok etkinlik, okuryazarlık etkinliklerinden sayılabilir (Saracho ve Spodek, 2010).

Hayatın bu önemli döneminde, çocukların erken okuryazarlık becerilerini destekleyecek doğru materyallerle karşılaştırılmaları, sadece alan uzmanlarını değil, bu alanda ürün vermek isteyen yazar, çizer ve tasarımcıları da ilgilendiren önemli bir konudur. 21. Yüzyıl koşullarında, bilgiye en hızlı ve en kolay ulaşılan günümüz teknolojilerinde, çocukları ihtiyaç duydukları alanlarda desteklemekle, onların erken okuryazarlık becerilerinin yanında, kişilik ve sanatsal özelliklerini de daha üst seviyeye çıkarmak mümkündür. Geleceğin yaratıcı düşünen ve üreten bireylerinin sayısının artırılması açısından, okul öncesi dönemdeki çocukların, görsel ve dilsel açıdan nitelikli materyallerle tanıştırılmaları önem taşımaktadır.

Okul öncesi dönemde kullanılan erken okuryazarlık materyallerinin, tasarlanmış başarılı örneklerinin azlığı, var olan nitelikli örneklerin ise, yeterince incelenmediği gözlemlendiğinden, hem akademik anlamda bir araştırma ve derleme kazandırılması, hem de uygulama olarak bir çocuk kitabı sunma ihtiyacını yaratmaktadır.

Çünkü çocuk kitapları, çocukların öğrenme gereksinimlerini, oynayarak, eğlenerek, keşfederek yanıtlamalarına olanak sağlayan materyallerdir. Görsel ve dilsel özellikleriyle çocukların yaşamla bağlarını kurar; onları eğlendirir ve onların kendilerini ve çevrelerini tanımalarına olanak sağlar (Sever, 2011, s. 6).

1.2. Amaç

Araştırmada amaçlanan, okul öncesi dönemde kullanılan erken okuryazarlık materyallerinin incelenmesi ve bu bulgular ışığında araştırmacı tarafından bir çocuk kitabı tasarlanmasıdır. Bu amaç doğrultusunda, araştırmacı tarafından oluşturulan “Materyal Değerlendirme Kriterleri”ne göre, Dünya’da ve Türkiye’de Latin alfabesiyle tasarlanmış ve Random yöntemiyle seçilmiş 37 adet erken okuryazarlık materyali, grafik tasarımcı ve okul öncesi eğitmeni bakış açısıyla incelenmiştir.

1.3. Önem

Anahtar sözcükler ışığında kaynaklar incelendiğinde, “Erken Okuryazarlık” başlığıyla ilgili araştırma ve çalışmaların, çoğunlukla eğitim bilimcileri tarafından yapıldığı görülmektedir. Görsel alanlarla ilgili çalışmalar yapan araştırmacıların çocuklar için tasarlamış olduğu materyaller de, görsel özellikleri bakımından incelenmektedir; içerikte erken okuryazarlık ve görsel özelliklerin beraber incelendiği çalışmalar, sayıca yok denecek kadar azdır.

Okul öncesi dönem-erken okuryazarlık-materyal tasarımı ve resimli çocuk kitabı başlıkları, alan olarak bazı durumlarda birbirinden çok uzaklaşan, ama aynı zamanda birbirleriyle bir bütün olabilen alanlardır. Yetişkinliğin özü olan okul öncesi dönem için yapılacak olan araştırmalarda, bu başlıkları bir araya getirmek şüphesiz görsel iletişim sanatı olan grafik tasarımcının da görevi olmalıdır. Fakat böylesi disiplinlerarası bir başlığın ele alınmasının sorumluluğu büyük olduğu gibi önemi de büyüktür.

Okul öncesi dönemde kullanılan erken okuryazarlık materyallerinin, grafik tasarımcı bilgi ve bakış açısı ile buluşturulması sayesinde, farklı kazanım sağlayacağını düşündürmelidir. Okul öncesiyle ilgili alanlarda genellikle sadece mesleki uygulama olarak katkısı olduğu düşünülen grafik tasarımcıların, bu alanın inceliklerini bilmesi sayesinde, sadece görsel değil, aynı zamanda dilsel öğelerin de tasarlanırken daha derin bir bakış açısı kazandıracağını kabul etmek gerekir. Bu nedenle, okul öncesi dönemde, erken okuryazarlık materyallerinin çeşitli ortamlarda tasarlanmış örneklerinin araştırılıp incelenmesi ve alan yazına yeni bir öneri sunulması, üzerinde araştırma yapılan konunun önemini arttırmaktadır.

1.4. Varsayımlar

Bu araştırmada, Dünya’da ve Türkiye’de Latin alfabesiyle oluşturulmuş ve çeşitli ortamlarda tasarlanmış erken okuryazarlık materyallerinin bir araya getirilmesiyle, alana nitelikli bir seçki kazandırılacağı varsayılmaktadır. Konu hakkında dikkat çekiciliği artırılarak, gerek grafik tasarımcılar, gerekse eğitim bilimciler için, doğru, kaliteli ve amaca hizmet edebilecek erken okuryazarlık materyallerinin tasarlanması konusunda, disiplinlerin birlikte çalışabilme durumu konusunun işlevsellik kazanması sağlanmaya çalışılmaktadır.

1.5. Sınırlıklar

Araştırmanın kapsama alanı, çocukların hayatı tanımayı ve anlamlandırmayı öğren diğı okul öncesi dönemde, ilk öğrenmelerini destekleyen ve çeşitli ortamlarda tasarlanmış erken okuryazarlık materyallerinin incelenmesini içermektedir. Ayrıca araştırmacı da konuya uygun bir adet çocuk kitabı tasarlayacaktır.

Araştırmada kullanılan materyaller, çeşitli malzemelerle, iki boyutlu-üç boyutlu dijital ortamlarda tasarlanmış ve Random yöntemiyle bulunmuş erken okuryazarlık materyallerinden, 37 adet tasarımın grafik tasarımcı ve okul öncesi eğitimci bakış açısıyla incelenmesi ile sınırlıdır.

Araştırma kapsamında, eğitim ortamında birebir kullanılan materyallerden çok, alternatif olarak kullanılabilecek ve tezde tanımları yapılan çeşitli beceriler kapsamında yetişkin tarafından etkinlik yaptırılabilir materyaller ele alınmıştır.

Araştırma yüksek lisans tez süresi ile ve tez yazım süreci boyunca, ulaşılan bilgi ve bulgularla sınırlıdır. Araştırmada kullanılan erken okuryazarlık materyal örnekleri, Latin alfabesi ile tasarlanmış örnekler ile sınırlıdır.

1.6. Tanımlar

Erken çocukluk dönemi: Çocukların 0-8 yaşları arasında bulunduğu dönemdir (Rathus, 2003).

Okul öncesi dönem: Çocukların 36-72 ayları arasında bulunduğu dönemdir (Rathus, 2003). Okul öncesi dönem; çocuğun kendini, çevresini ve dünyayı tanımaya ve anlamaya çalıştığı; bilişsel, dilsel, toplumsal ve kişilik gelişiminin çok hızlı olduğu bir yaşam evresidir (Sever, 2011, s. 3).

Erken okuryazarlık: Erken okuryazarlık, okuma ve yazmanın gelişimsel öncüleri olan beceri, bilgi ve tutumlardan oluşmaktadır (Whitehurst ve Lonigan, 1998, s. 848).

Materyal: Yazılı, sözlü, görüntülü, kaydedilmiş her türlü belgedir (TDK).

Random: Random, İngilizce bir sözcüktür. Random Türkçe'de "rasgele, tesadüfi, gelişigüzel" gibi anlamlara gelmektedir. Random kavramı da teknik İngilizce kavramlarından biridir. Programlama'da sıkça rastlayabileceğiniz kavramlardandır.

2. ALANYAZIN

2.1. Okul Öncesi Dönemi Çocukların Gelişim Süreçleri

2.1.1. 0-36 Aylık çocukların bilişsel, dil, sosyal ve duygusal gelişimi

Okul öncesi dönem; çocukların bilişsel, dil, sosyal ve duygusal gelişimlerinin en hızlı geliştiği dönem olarak bilinmektedir. Bu dönemde dili kazanmak, çocukların gelişiminde gösterdiği en önemli becerilerden birisidir. Bu süreçte, çocuklarda dil ve bilişsel becerilerindeki gelişimler daha ön planda olmaktadır (Uyanık ve Kandır, 2010, 118-134).

Yapılan araştırmalara göre, tüm dünyada çocuklar bulundukları çevrenin dilini 2-5 yaşları arasında öğrenirler. Sözlü ve yazılı olmak üzere iki alanda gelişen dili, okul öncesi dönemde çocuklar sözlü (oral) olarak, okul döneminde ise yazılı olarak öğrenirler (Öztürk, 2005, s 17).

Bebekler 6-9 aylıkken hecelemeyle başlayarak tek heceli fonem adı verilen (dilin ilkel ses yapıları) anlamsız sözcükler çıkarmaya başlarlar (ma, ba vb.). 9 aylığa doğru hecelemeyle, bebeğin ana dili özelliklerinden izler taşımaya başlar ve bu aydan itibaren iki hece ve ritmik ses kombinasyonlarının taklidi görülür (ma-ma vb.). 32. haftalık bebek heceleri usta bir şekilde birleştirebilir ('baba', 'dede' gibi.). 40. haftada anlamlı bir sözcük kullanabilir belki ama 48. haftada bunu kesinlikle başarır (Yavuzer, 2018, s. 63-80).

Topbaş'ın (2007, s. 90) sözcük öğrenme evresi olarak tanımladığı 1 ve 2 yaşlar, dil kullanımının başlangıcı olarak kabul edilir. Bu evrenin ilk 18 ayında çocuklar, yaklaşık 50 sözcük dağarcığına ulaşırlar. 2 yaşında çocuk öğrendiği 50 veya daha fazla sözcüğü kullanır ve pek çoğunu anlar. 2,5 yaşa doğru 200 ya da daha fazla kolayca tanınabilir sözcük kullanır. Bu dönemde çocuk, ismini tümüyle bilir. Birkaç çocuk şarkısı söyleyebilir. Resimli kitaplardan okunan, bildiği basit öykülerden zevk alır (Yavuzer, 2018, s. 135-157). 2-3 yaşlarında dilsel ve bilişsel gelişimleri hızlanan çocuklar, 3-4 sözcüklük yapılarla, duygu ve düşüncelerini anlatabilir ve resimlere bakarak varlıkların çeşitli eylemlerini (yürüme, koşma, ağlama ve gülme vb.) tanımlayabilirler. Bu yaştaki çocuk, benzer nesneleri eşleştirebilir ve bazı parçalardan bütün oluşturabilir (Sever, 2011, s.7).

2.1.2. 36-48 Aylık çocuklarda

2.1.2.1. Bilişsel gelişim

Yapılan araştırmalara göre, çocuğun sahip olduğu zekânın %75'i, 4 yaşına kadar gelişmektedir. Bu dönemde çocuğun zihinsel faaliyetleri oldukça faal olup, bilişsel gelişim özellikleri hızlanmaktadır.

36-48 aylık çocuklar, zıt kavramları ayırt eder; 1'den 10'a kadar sayar; bire bir eşleştirme yapar; üç küple köprü yapar; 1'den 10'a kadar olan nesneler içinde istenilen sayıdaki nesneyi gösterir; 4 parçalı yapbozu tamamlar; renkleri tanır ve eşleştirir; resmini gördüğü nesneyi eşleştirir; kendisine söylenen vücut bölümlerini gösterir; cinsiyetini söyler ve modele bakarak iki nesneden oluşan örüntüyü devam ettirir. (MEB, 2013, s. 19).

2.1.2.2. Dil gelişimi

36-48 aylığa doğru, çocukların dil gelişimleri belirgin özellikler göstermeye başlanmaktadır. Bu dönemde çocuklar, sesin geldiği yönü söyler; 3-4 sözcüklü cümleler kullanır; 'neden', 'nasıl', 'kim' gibi sorular sorar; geçmiş zaman ifadelerini kullanır; konuşmalarında isimleri, fiilleri, kişi zamirlerini, sıfatları ve çoğul eklerini kullanır; sohbete katılır; duygularını sözel olarak ifade eder; nesnelerin işlevlerini anlar; ifadelerinin çoğu anlaşılır; art arda verilen iki veya üç yönergeyi yerine getirir; kendi kendine şarkı ve tekerleme söyler; yaptığı günlük işlerle ilgili olarak sorulan sorulara cevap verir; iki olayı oluş sırasına göre anlatır (MEB, 2013, s. 24).

2.1.2.3. Sosyal ve duygusal gelişim

36-48 aylıkken çocuklar çevreleriyle iletişimleri sayesinde sosyalleşmeye başlanmaktadır. Bu dönemde çocuk, kendisi ile ilgili sorulara cevap verir; grup oyunlarına katılır; sıraya girer/sırasını bekler; nezaket sözcüklerini kullanır; duygularını ifade eder; başkalarının duygusal ifadelerini fark eder; yetişkin denetiminde kurallara uyar; basit sorumlulukları yerine getirir; kendisi hakkında olumlu ifadeler kullanır; kendine ait nesneleri paylaşır; gerekli durumlarda izin ister/izin alır. (MEB, 2013, s. 27)

2.1.3. 48-60 Aylık çocuklarda

2.1.3.1. Bilişsel gelişim

48-60 aylığa doğru çocukların bilişsel faaliyetleri hızla gelişmeye devam etmektedir. Bu dönemde çocuklar, insan resmini 6 ögeyi içerecek şekilde çizer; 4-10 parçalı yapbozu tamamlar; nesneler ile rakamlar arasında ilişki kurar; 1-5 nesneyi ortak özelliklerine göre gruplandırır; 1'den 20'ye kadar birer ritmik sayar; aynı sayıdaki nesne gruplarını eşleştirir; verilen iki yarımını birleştirerek bütün oluşturur; mekânda konum ile ilgili yönergeleri uygular; bir olayı oluş sırasına göre sıralar; birkaç nesnenin hangi malzemeden yapıldığını söyler; 10 küple kule yapar; farklı dokulardaki nesneleri ayırt eder; renkleri isimlendirir; kısa bir süre önce gördüğü nesne/kişi/resimle ilgili sorulara cevap verir; resimlerdeki eksik parçaları örneğe bakarak tamamlar; gösterilen resimlerden öykü oluşturur; neden-sonuç ilişkisi içeren sorulara cevap verir; nesneleri çeşitli özelliklerine göre karşılaştırır; iki nesneden oluşan örüntü yapar; seslerdeki farklılıkları (yüksek ses, kalın/ince ses gibi) ayırt eder (MEB, 2013, s. 19).

2.1.3.2. Dil gelişimi

Bu yaş döneminde çocukların dil gelişimleri, çevresini anlayanın ötesine geçmekte ve çevresiyle kurduğu bu iletişim karmaşıklaşmaya başlamaktadır. 48-60 çocuklar sesin özelliğini ve sesin kaynağının ne olduğunu söyler; birleşik cümleler kurar; 4-5 sözcüklü cümle kurar; konuşmalarında bağlaçları, edatları ve olumsuz sözcük yapılarını kullanır; zıt anlamlı sözcükleri kullanır; sözcüklerin anlamlarını kullanır; nesnelerin işlevlerini sorar ve nesnelerin işlevleriyle ilgili soruları yanıtlar; neden, nasıl ve kim gibi sorulara yanıt verir; art arda verilen iki veya üç yönergeyi yerine getirir; görüş alanı dışındaki nesnelerle ilgili yönergeleri yerine getirir; kısa basit öykülerle ilgili soruları yanıtlar; az sayıda ses hatasıyla konuşur; deneyimleriyle ilgili konuşur (MEB, 2013, s. 24).

2.1.3.3. Sosyal ve duygusal gelişim

48-60 aylık çocukların sosyal ve duygusal becerileri önemli derecede gelişmiştir. Bu dönemde çocuklar, adını, soyadını ve yaşını söyler; duygularını jest ve mimiklerle ifade eder; başkalarının duygu durumlarına uygun tepkiler verir; yetişkin/akran liderliğine uyum gösterir; bir sorunu olduğu zaman yardım ister; başkalarına yardım

etmeye karşı isteklidir; başladığı işi sürdürme çabası gösterir; sosyal problemlerini çözme konusunda çaba gösterir; gerektiği durumlarda bağımsız davranır (MEB, 2013, s. 27).

2.1.4. 60-72 Aylık çocuklarda

2.1.4.1. Bilişsel gelişim

60-72 aylık çocuklarda bilişsel beceriler, seviye olarak zorlaşmıştır. Bu yaş itibarı ile çocuklar, insan resmindeki eksik vücut bölümlerini çizer; 10-25 parçalı yapbozu tamamlar; geometrik şekilleri birleştirerek yeni şekiller oluşturur; 6-10 nesneyi herhangi bir özelliğine göre gruplandırır; 1'den 10'a kadar olan nesne grupları ile rakamlar arasında ilişki kurar; 1'den 10'a kadar olan nesneleri kullanarak toplama ve çıkartma yapar; yarım ve bütün olan nesneleri gösterir; 1'den 20'ye kadar olan rakamları sıralar; eşleştirme, ilişki kurma, gruplandırma ve sıralamayı nasıl yaptığını açıklar; neden-sonuç ilişkilerini kurar; kısa bir süre sonra gösterilen bir resimdeki ayrıntıları hatırlar; bir olaydan sonra ne olabileceğini tahmin eder; nesneler arasındaki benzerlik ve farklılıkları söyler; bir dizi içerisindeki nesnelerin birbirlerine göre konumlarını söyler; miktar bildiren kıyaslama ifadeleri kullanır; haftanın günlerini sırasıyla söyler; 20'ye kadar ritmik sayar; günün farklı zaman dilimlerinin isimlerini söyler; somut nesneleri kullanarak grafik oluşturur; nesne grafiğini okur; üç nesneden oluşan örüntü yapar (MEB, 2013, s. 19).

2.1.4.2. Dil gelişimi

60-72 aylık çocukların dil gelişimleri yetişkin seviyesinde özellikler göstermektedir. Bu dönemdeki çocuklar, sesler arasındaki benzerlikleri ve farklılıkları söyler; verilen sese benzer sesler çıkarır; sesinin tonunu, hızını ve şiddetini ayarlar; sıralı ve birleşik cümleler kurar; cümlelerinde özneye uygun fiil kullanır; 6 veya daha fazla sözcükten oluşan cümleler kurar; geçmiş, şimdiki ve gelecek zamanı kullanır; kim, ne, ne zaman, nerede, nasıl? gibi sorular sorar ve soruları yanıtlar; cümlelerinde “çünkü, daha sonra” gibi bağlaçlar kullanır; işaret ve kişi zamirlerini kullanır; konuşmalarında zaman zarflarını kullanır; dil bilgisi kurallarını çoğunlukla doğru kullanır; zıt ve eş anlamlı sözcüklerin anlamlarını söyler; eş sesli sözcüklerin anlamlarını söyler; sohbete katılır ve sohbeti sürdürür; akıcı konuşur; dinlediği bir öyküyü anlatır; resim, nesne ve olaylar arasında ilişki kurarak anlamlı öykü anlatır; konuşmalarında mizahı kullanır; çevresindeki yazılı materyalleri tanır; yazının bir anlamı olduğunu bilir; yetişkinlere

duygu ve düşüncelerini anlatır; okumanın günlük yaşamdaki önemini söyler; yazının yönünü gösterir; kitaptaki resimlere bakarak okuyormuş gibi yapar (MEB, 2013, s. 24).

2.1.4.3. Sosyal ve duygusal gelişim

60-72 aylığa doğru, çocukların sosyal ve duygusal gelişim becerileri kendilerini ve çevrelerini tanımlayabilecek seviyeye gelmiştir. Bu dönemde çocuklar evinin adresini söyler; ebeveynlerinin telefon numarasını söyler; duygularını belli eder; başkalarının duygularını açıklar; kendini özgün yollarla ifade eder; kurallara uyar; gerekli durumlarda kuralları başkalarına açıklar; aldığı sorumluluğu yerine getirir; kendine güven duyar; yeni ve alışılmamış durumlara uyum sağlar; yeni tanıştığı bireylerle kolay iletişim kurar; amaçları doğrultusunda davranır; duygularını kontrol eder; gerektiği durumlarda liderliği üstlenir (MEB, 2013, s. 27).

2.2. Okul Öncesi Dönemi Çocuklarda Okuryazarlık

Temelde okuryazarlık, yazının anlamlandırılmasıyla başlar (Goodman, 1987, s. 1-15). Çocuk, okuma-yazma eylemini kendi kültüründe anlamlandırarak öğrenir. Örneğin bir markete gittiğinde ürünlerin üzerindeki etiketler, yiyeceklerle ilgili bilgiler, alışveriş listesi ve reklamlar vb. çocuğa okuryazarlığı kullanmasında yardımcı olur.

Kültürel bir olgu olan okuryazarlık; toplum için bir ihtiyaç olarak dilin, zaman ve mekân içerisinde kullanımıyla gelişmektedir. Çocuklar okuryazar bir toplumda; kişisel, aile ve sosyal tarihlerinin bir parçası olarak büyürler. Çevresiyle bu etkileşimi sayesinde çocuk, kendinin de bir okuryazar olduğunu keşfeder ve çocuğun bu anlamdaki deneyimleri çevresindekilerle de paralellik gösterir (Goodman, 1987, s. 1-15).

Bu dönemde okuma-yazma çocukların yazılı dile karşı duyarlılık kazanmasıyla ken diliğinden ortaya çıkmaktadır. Bu durum çocukların sorularında kendini ele vermektedir. Örneğin, karşılaştıkları bir materyalle ilgili “burada ne yazıyor?” ya da çeşitli karalamalar yaptıktan sonra, karşısındakine “senin için bir mektup yazdım, benim için okur musun?” vb. sorular sorarlar (Karaman Benli, 2019, s. 15).

Üç yaşındaki çocukların %60’ının bağlam içindeki yazıları okuyabildiği ifade edilmiştir. Dört beş yaşa kadar bu oran %80’e çıkmaktadır. Çocuklar okuma sırasında “söyler”, “söylüyor” metaforunu da kullanmaya eğilimlidirler. Örneğin, “ne söylüyor? diye sorarken aslında “ne yazıyor?” demek istemektedirler (Goodman, 1987, s. 1-15).

2.2.1. Erken okuryazarlık

Erken okuryazarlık, geleneksel okuma ve yazma biçimlerinin gelişim öncüleri olduğu düşünülen beceri, bilgi ve tutumlardan (Sulzby, 1989; Sulzby & Teale, 1991; Teale & Sulzby, 1986) ve bu gelişmeleri destekleyen ortamlardan oluşur. (Lonigan, 1994; Whitehurst ve diğerleri, 1988).

Whitehurst ve Lonigan (2001'den aktaran Karaman Benli, 2019, s.10) çocukların geleneksel olmayan okuma ve yazma davranışlarının okuryazarlık sürecinin bir parçası olduğunu belirtmektedirler.

Bu bakış açısına göre, erken okuryazarlık, okul öncesi dönemde ve hatta doğumla birlikte başlamaktadır.

2.2.2. Erken okuryazarlık becerileri

Erken Okuryazarlık Becerileri; yazı farkındalığı, sözcük bilgisi ve anlama, alfabe ve harf bilgisi ve fonolojik farkındalık olarak sıralanabilir. Resmi bir öğretim olmadan gelişmeye başlayan erken okuryazarlık becerileri; erken çocukluk döneminden itibaren içinde bulunulan sosyal bağlamda okuma, yazma ve sözel dilin etkileşimleri ile kazanılır (Whitehurst ve Lonigan, 1998, s. 860).

Okuma yazmaya hazırlık yaklaşımından oldukça farklı bir yaklaşım olan, erken okuryazarlığın (emergent literacy) içeriğinin anlaşılması oldukça önemlidir (Karaman Benli, 2019, s 14).

Teale ve Sulzby'e (1987) göre, yeni okuryazarlık anlayışı:

- a) Çocuklar formal okul yaşantısına geçmeden önce okuryazarlık gelişimi başlar. Çocuklar bu okuryazarlık davranışlarını ev ve toplum içerisinde yarı yapılandırılmış yollarla kazanırlar.
- b) Sözel ve yazılı olarak dili oluşturan öğeler (dinleme, konuşma, okuma ve yazma) eş zamanlı ve birbiriyle ilişkili olarak gelişir.
- c) Okuryazarlık, gerçek yaşamda gerçek yaşam etkinlikleri ile gelişir.
- d) Bilişsel gelişimde çocuklar doğumdan altı yaşına kadar kritik bir dönem yaşarlar.
- e) Bu dönemde çocuklar dünyaya aktif bir şekilde katılarak yazı dilini öğrenirler. Ailelerinden okuryazarlık davranışlarını model alarak ve sosyal çevreleri ile iletişim kurarak yazıyı keşfederler.
- f) Çocuklar, okuryazarlık gelişim sürecindeki basamakları farklı yollardan ve farklı yaşlarda geçerler.

Kısaca erken okuryazarlık; çocukların dil gelişimleri ve farklı öğrenme teorileri olarak açıklanabilir (Parpucu ve Dinç, 2018, s. 3).

2.2.2.1. Yazı farkındalığı

Alanyazında yazı farkındalığı becerisi, yazının görünüşü ve yazının taşıdığı anlamı, kitap düzeni; kitabın nasıl tutulacağını, kitabın sayfalarının nasıl çevrileceğini, okumaya nereden başlanacağını ve okumanın soldan sağa ve yukarıdan aşağıya doğru yapıldığını anlamayı içermektedir (Griffith vd., 2008; Justice vd., 2005, s. 229–243).

Çocuklar, etraflarındaki çevresel yazıyı fark ettiklerinde yazı farkındalığı başlar. Çocuklar, çevrelerinde sık sık karşılaştıkları işaretleri ve yazıları gördükçe, bu sembolleri anlamlandırmaya yönelik bir farkındalık kazanırlar. Bu farkındalık ev içindeki ve dışındaki görsel sembollerin artmasıyla hızla genişlemektedir (Justice vd., 2005, s. 229–243). Örneğin, çocuk çevresinde gördüğü bir oyuncak markasını tanır ve bunu doğru bir şekilde adlandırır. Böylece çocuk, zamanla sözlü dil ile yazılı dil arasındaki ilişkinin farkına varır (Justice ve Ezell, 2001, s. 207-225).

Özetle yazı farkındalığı, çocukların yazının işlevini, şeklini ve sözel dille bağlantısını anlamlandırması olarak tanımlanmaktadır (Justice ve Ezell, 2001, s. 208).

2.2.2.1.1. Çevresel yazı

Çevresel yazı, gündelik hayatı çevreleyen işaretler ve yazılardır (Şahin, 2019, 106-122). Bunlar arasında ev içerisinde; kitap, gazete, dergi, mektup, televizyon veya bilgisayar ekranı, takvim, kredi kartları, fatura vb. ev dışında ise; yol işaretleri, posterler, dükkân levhaları, otobüs ilanları, apartman isimleri, araba plakaları, ilan panoları, durak isimleri vb. oldukça fazla örnek bulunmaktadır (Bayraktar ve Temel, 2019, s.65).

Okul öncesi dönemdeki çocukların yazı farkındalığı beş aşamada gelişmektedir.

Birinci aşama: Çeşitli reklam panoları üzerindeki bazı harfleri, yakın çevrelerinde karşılaştıkları yiyecek, içecek ambalajlarındaki yazıları resimleriyle ilişkilendirerek yazıyı fark etmeye başlarlar. Bu farkındalık, resim, şekil ve logo gibi çevresel uyaranları içermektedir.

İkinci aşama: Yazı sistemini ve yazı yönünü fark etmeye başlarlar. Hikâye kitabı, alışveriş listesi, gazete gibi yazılı dille ilişkili yazıları ayırt eden çocukların bu aşamada kitap, hikâye ve sayfa gibi kavramlara aşina oldukları ve kitabı doğru tuttukları gözlenir.

Üçüncü aşama: Yazı şeklini anlamaya başlarlar.

Dördüncü aşama: Yazıyla ilgili kavramları sözel olarak kullanır ve yazıyla iletişim kurmaya başlarlar.

Beşinci aşama: Yazılı dil ile konuşma dilini ilişkilendirmeye başlarlar. Sözcükler arasındaki farklılık ve benzerlikleri fark ederler. Örneğin; aynı harfle başlayan Ali ve Ayşegül isimleri gibi. (Ezell & Justice, 2005’ten aktaran Şimşek, 2014, s. 346).

2.2.2.2. Sözcük bilgisi ve anlama

Erken okuryazarlık sürecinde bir diğer önemli beceri de sözcük bilgisi ve anlamadır. Sözcük farkındalığı, *alıcı sözcük bilgisi* ve *ifade edici sözcük bilgisini* kapsar. Sözcük bilgisi; okunduğunda, dinlendiğinde veya yazılıp konuşulduğunda anlaşılan sözcükleri içerirken, okuduğunu ya da dinlediğini anlama ise, çocuğun kendi okuduğu metinden anlam çıkarması veya birisi tarafından kendisine okunan metni anlamlandırmasıdır. (Bennett-Armistead, Duke ve Moses, 2005’ten aktaran Karaman Benli, 2019, s.26).

Çocukların sözcük bilgisinin gelişiminin üç aşamada gerçekleştiği ifade edilmektedir; (Soderman vd., 2005’ten aktaran Bayraktar, 2013, s. 57).

Logo tanıma: Bu aşamada çocuk, gördüğü yiyecek ile etiketindeki logosu arasındaki bağlantıyı anlayabilir ve bu logoyu daha sonra gördüğünde adlandırabilir. Logo tanıma, çocukların sevdikleri öykü kitaplarını tanımlarında da oldukça fazla görülen bir durumdur.

Alfabe bilgisi: Çocukların, bazı harflerle çıkarılış sesleri arasındaki bağlantıyı anlamaya başlamalarıyla gelişir. Bu aşamada çocuklar, daha önce öğrenmiş oldukları harf ve harf seslerini sözcüklerde gördüklerinde bu harflerden bazılarını tek tek tanıyabilir ve seslerini çıkarabilirler.

Yazım aşaması: Çocukların kendi çabalarıyla benzer harfleri fark ettikleri aşamadır. Bu aşamada çocuklarda sözcükleri anlamaktan çok onları çözmeye çalıştıkları gözlenebilir.

2.2.2.3. Alfabe ve harf bilgisi

Alfabe bilgisi, yazı dilinin sembollerden meydana geldiğini bu sembolleri oluşturan harf veya harf gruplarının olduğunu ve bu harf veya harf gruplarının ise, bir araya gelerek sözcükleri oluşturduğu bilgisini içermektedir (Griffith vd., 2008).

Alfabe, ses birimlerinin temsil edildiği bir semboller sistemidir. Sembolleri kullan

ma becerisi okul öncesi dönemde başlamaktadır. Bu dönemde çocuklar, sayılar ile harfler arasındaki ilişkiyi tespit etmekte ve arkadaşlarının yazılı isimlerini inceleyerek, harflerin kullanımını anlamaktadırlar. Böylece çocuklar harflerin, sözcüklerin içerisindeki ses birimleri ile temsil edildiklerini kavramaktadırlar (Kerem, 2005'ten aktaran Bayraktar ve Temel, 2019, s.73).

Alfabe bilgisinin tam olarak anlaşılması için çocukların, dört farklı, ama birbirine bağlı olan bileşeni anlamaları gerekir. Harf bilgisinin ise dört aşamadan oluştuğu ifade edilmektedir. (Bradly ve Jones, 2007, s. 452-453).

Harf şekli bilgisi: Harfleri temel görsel özelliklerine (çizgiler, eğriler, yön ve yönlendirme) göre ayırt etme yeteneğidir.

Harf adı bilgisi: Harfin sembol olduğu bilgisi ve harf adlarının hem büyük hem de küçük harfleri temsil ettiği bilgisi olarak tanımlanmaktadır.

Harf ses bilgisi: Her harfin bir sese denk gelmesi olarak ifade edilmektedir. İngilizce gibi dillerde bazı harflerin birden fazla sesi vardır.

Harf yazma becerisi: Harf benzeri formlar oluşturmaktan çok, harf yazma becerisidir.

Harf bilgisi, alfabetik prensibi anlamamanın kritik bir bileşenidir; çocuğun yazılı olarak ilkin adının ve özellikle de adının ilk harfinin farkına varmasıyla başlamaktadır (Griffith vd., 2008, 74). Çocuklar, resimler ve işaretlerden sonra sözcük ve harflere odaklanabilirler (Bayraktar ve Temel, 2019, s.73).

Alfabenin kuralları çocuklar tarafından anlaşıldıktan sonra, heceler ve telaffuzları arasındaki mantıksal ilişki görülmeye başlanmaktadır. Örneğin çocuk, “-at” hecesini gördüğünde başka sözcüklerdeki “-çat, tat, sat, kat vb” heceleri çözebilir. Çünkü harfler, sözcükleri oluşturan temel birimlerdir, bu yüzden harf ve sözcük arasındaki mantıksal ilişkinin anlaşılması gereklidir (Griffith vd., 2008, s.68-69).

2.2.2.4. Fonolojik farkındalık ve aşamaları

Fonolojik farkındalık kavramı, bir dilin alt birimlerini oluşturan sözcük, hece ve ses birim (fonem) farkındalığı edinebilme ve bunlarla değişiklik yapabilme olarak tanımlanabilir (Guidry, 2003, s. 1). Allor ise, fonolojik farkındalığı; cümlelerin sözcüklerden, sözcüklerin hecelerden ve hecelerin de seslerden oluşması olarak tanımlamaktadır.

Alanyazında, fonolojik farkındalık terimi birbirinin yerine kullanılan çeşitli kavram

ramlarla ifade edilmektedir. Bu kavramlar; fonolojik farkındalık, fonolojik duyarlılık ve sesbilgisel farkındalıktır.

Fonolojik farkındalık sürecinde, sözcüğün anlamına odaklanılmaktan çok sözcüğün ses yapısına ve dilin yapısına odaklanıldığı için bu durum üstbilişsel farkındalığı da beraberinde getirir. Fonolojik farkındalık, bilişsel gelişimi ve dil gelişimini de etkilediği için, okul öncesi dönemdeki çocuklar için, kazanımı oldukça önemlidir (Karaman Benli, 2019, s.23).

Bir konuşmanın akışında birtakım sözcükler, heceler, sesler gibi fonolojik birimler bulunmektedir. Çocuklarda bu fonolojik birimlerin farkındalığı, adım adım gelişmektedir. Gelişimsel olarak önce uzun birimlerin farkında olan çocuklar, giderek kısa birimleri de fark etmeye başlarlar (Turan, 2019, s. 91-92). Fonolojik farkındalık, sözel dilin bu fonolojik parçalarının birbiriyle ilişkisiyle gelişmektedir (Sarı ve Aktan Acar, 2013, s. 2196).

Tekerleme ve aliterasyonlar (ses yinleme), fonolojik farkındalığın temel düzeylerini yansıtır. Okul öncesinde çocuklar, dilin fonolojik yapısının temel düzeyine yönelik farkındalığını kazandıktan sonra üst düzeylere ulaşmaktadırlar (Turan, 2019, s.98-99).

Şiir veya düzyazıda uyum sağlamak amacıyla söz başlarında ve ortalarında aynı ünsüzün veya aynı hecelerin tekrarlanmasına *aliterasyon*; şiirde dizelerin sonunda tekrarlanan ve aynı ahengi veren heceler veya aynı görevde olmayıp, birbirine benzeyen seslere *uyak*; genellikle masalların başında kullanılan uyaklı girişlere veya ara sözlere ise *tekerleme* denir (TDK).

İlk başlarda sözcüklerin ve uyakların farkında olan çocuklar, giderek hece ve ses birim gibi daha küçük birimlerin farkına varmaya başlarlar. Çocukların, konuşma akışını anlamaya yönelik farkındalığının ilk işaretleri olan bu becerilerini, okul öncesi dönemde tekerlemelerde veya uyaklı sözcük oyunlarında görmek mümkündür. Formal eğitimlerine uyakların ve aliterasyonların farkında olarak başlayan çocuklar, bu farkındalığa sahip olmayan akranlarına göre daha başarılı okurlar olmaktadır (Turan, 2019, s.98-99).

Fonolojik farkındalık basitten karmaşığa, büyük birimlerden küçük birimlere doğru aşama aşama gelişen bir süreçtir (Turan, 2019, s. 92). Fonolojik farkındalığın alt başlıkları; sözcük farkındalığı, hece farkındalığı, uyak farkındalığı ve sesbirim (fonem) farkındalığı olarak sıralanabilir.

2.2.2.4.1. Sözcük farkındalığı

Fonolojik farkındalıkta ilk aşama, sözcük farkındalığıdır. Çocuklar, giderek sözcüklerden daha küçük yapılara karşı duyarlılık kazanırlar (Sarı ve Aktan Acar, 2013, s. 2196). Sözcük farkındalığı; cümlelerin sözcüklerden oluştuğunu anlama, cümledeki sözcük sayısını fark edebilme; sözcüklerin uzun veya kısa olabileceğini anlamak olarak tanımlanmaktadır (Turan, 2019, s. 92-93).

2.2.2.4.2. Hece farkındalığı

Fonolojik farkındalıkta ikinci aşama ise, hece duyarlılığıdır. Çocuklar sözcük duyarlılığını kazandıktan sonra sözcüklerin hecelere bölünebileceğini fark ederler. Bu durum hece farkındalığının kazanımıyla ilgilidir. Hece farkındalığı, sözcükleri oluşturan heceleri tek tek fark etmek anlamına gelmektedir (Turan, 2019, s. 92-93).

2.2.2.4.3. Uyak farkındalığı

Fonolojik farkındalıkta bir diğer aşama ise, uyak ve aliterasyon becerileridir. Bu beceriler, uyak üretme, uyakları anlama ve sözcükleri başındaki, ortasındaki veya sonundaki seslere göre gruplandırmayı içermektedir (Turan, 2019, s. 92-93).

2.2.2.4.4. Sesbirim (fonem) farkındalığı

Fonolojik duyarlılığın son aşaması ise, sesbirim duyarlılığıdır. Sözcüklerin yapıtaşları olan sesbirimler, bir dilde kendi başına bir anlam ifade etmeyen, fakat anlam aktaran ve anlam değiştiren en küçük birimlerdir. Sesler, ancak yan yana geldiklerinde anlam kazanırlar. Her dilde sınırlı sayıda ses dağarcığı bulunur. Sınırlı sayıdaki bu sesler yan yana gelerek sonsuz sayıda anlamlı bütünler oluştururlar (Topbaş, 2007, s. 81). Sözcüklerdeki seslerin tek tek ayırt edilmesi bu farkındalığın kazanımıyla ilgilidir (Sarı ve Aktan Acar, 2013, s. 2196).

Türkçe, alfabetik ilkeye dayalı şeffaf bir dil olduğu için, her harf tek bir sese karşılık gelir. Fakat İngilizce gibi dillerde, bazı sesler iki harfe denk gelmektedir.

2.3. Okul Öncesi Dönemde Materyal

2.3.1. Materyalin tanımı

TDK materyali, yazılı, sözlü, görüntülü, kaydedilmiş her türlü belge olarak tanımlamaktadır. En genel tanımıyla materyal, herhangi bir iş için kullanılan madde anlamına gelmektedir (Wahrig, 1996’ dan aktaran Erben, 2005, s. 9). Çocukların kendilerini ifade ediş biçimlerinde, erken dönemde karşılaştıkları materyallerin önemi büyüktür. Çünkü materyaller, çocukların yaratıcılıklarını göstermelerine ve kendilerini farklı yöntemlerle ifade edebilmelerine olanak sağlar.

2.3.2. Materyalin önemi

Erken çocukluk döneminde materyal kullanımının önemi, tarihin eski dönemlerine dayanmaktadır. 17. Yüzyılın önemli düşünürlerinden John Amos Comenius (1592-1670) bu dönemde en iyi öğrenmelerin duyular yoluyla olduğunu savunmuş ve “Orbis Pictus” (Resimlerle Görünen Dünya) eseriyle nesne ile resmi yan yana getirerek, öğrenmelerin somut bir şekilde olmasını savunmuştur (Oktay, 2002).

Comenius, çocukların anlayış ve zevklerini arttırmak için bilgilendirici metinlere, illüstrasyonlar ekleyerek, bu illüstrasyonları ahşap kalıplara oyarak oluşturmuştur (Temple ve diğerleri, 1998, s. 171).

1658’de yayımlandıktan bir yıl sonra İngilizceye çevrilen kitapta, alfabedeki harfler hem İngilizce hem de Latince olarak verilmiş olup, isimlerle hayvan resimleri eşleştirilmiştir. Burada harfler (alfabe kitaplarında sık görülen) hayvan isimlerinin ilk harflerine değil, hayvanların çıkardığı seslere atıfta bulunmaktadır. Örneğin K harfi, sesiyle birlikte bir ördek resmi ile birleştirilir: “kha kha” vb. (Joosen, 2006, s.4).

Görsel 2.1. John Amos Comenius, “Orbis Pictus”, (Comenius, 1658, s. 4)

Kaynak: <https://www.wikiwand.com/de/Anlauttabelle> (Erişim Tarihi:08.04.2020)

Jean Jacques Rousseau (1712-1778) ve Johann Heinrich Pestalozzi (1746-1827) de çocuğun duyularıyla somut yaşantılar kazanarak, dünyayı tanınması ve anlamlandırması gerektiğini savunmuşlardır. Her iki eğitimci de öğrenme ortamında materyal kullanımının önemine vurgu yapmışlardır (Oktay, 2002). Rousseau’ya göre, düşünmeyi öğrenmek için, bedensel faaliyetlerde bulunmak ve duyu organlarını kullanmak gerekir (Durakoğlu, 2011, s.133-145).

John Locke (1632-1704), doğumdan itibaren çevreyle kurulan ilişkiler sayesinde, bilgi ve tecrübe sahibi olduğunu savunur. Locke’a göre, en iyi öğrenme duyuşal öğrenmedir, çünkü çocuğun çevreyi ve deneyimleri algılaması duyularıyla mümkün olur. Bu yüzden de duyuların eğitilmesi gerekir. Görüşleri ile eğitimin ve psikolojinin birçok alanı gibi erken çocukluk eğitimini de etkileyen Locke, özellikle Maria Montessori’nin duyulara dayalı eğitim anlayışını geliştirmesinde etkili olmuştur (Oktay, 2002, s. 47). John Locke’un “Eğitim Üzerine Düşünceler” adlı kitabında çocuğun yeteneklerini ve becerilerini geliştiren ve Locke tarafından geliştirilen tahta bloklardan bahsedilmektedir (Poyraz, 1999, s. 16).

Jean Piaget (1896- 1980), küçük çocukların bilgiyi somut nesneler kullanarak duyu

ları aracılığıyla yapılandırdıklarını ifade eder, bu yüzden de çevreyi, öğrenmede önemli bir faktör olarak görür. Özellikle çocukların ilk iki yaşını kapsayan duyu-motor döneminde dokunma, tatma, duyma, görme, koklama ve fiziksel becerileri ile deneyimlerine tepkiler vererek öğrendiklerini ifade eder (Yıldırım Hacııbrahimoğlu, 2016, s. 118). Çocuğun doğumunun ilk gününden itibaren çevresini keşfetme çabasına girdiğini savunan Piaget'e göre, çocuğun bu keşif için kullandığı temel araçları, onun doğuştan getirdiği duysal ve hareketsel yetenekleridir. Basit duysal veriler (dokunma vb.) ile basit hareketlerden (tutma ve emme gibi) işe başlayan çocuk, temel süreçlerin üzerine yenilerini koyarak çevresini anlayabilecek bilişsel bir sistem geliştirir (Cüceloğlu, 1993).

Çocukların en iyi duyular aracılığıyla öğrendikleri görüşünü savunan isimlerden biri de Maria Montessori'dir (1870-1952). Montessori'ye göre çocuk "emici zihin" olarak adlandırılan özel bir yeti ile doğar. Buna göre, doğumdan üç yaşına kadar bilinçsiz emici zihne sahip olan çocuklar dünyayı, duyuları ve hareketleri ile keşfeder. Montessori, erken çocukluk yıllarında çocukların duyularının, duyu etkinlikleri ve materyalleri ile desteklenmesi gerektiğini savunmuştur. Çocuğu olduğu gibi gören Montessori yaklaşımı, temelde kendi geliştirdiği materyaller üzerine kuruludur. Materyaller; çocuğun kendi kendine öğrenmesi için onu teşvik eder. Bunlar cazip, basit, küçük ve kendi kendini düzelten materyallerdir. Montessori yaklaşımında çocuğun çevresiyle olan etkileşiminin öneminden bahsedilmiştir. Ona göre, çocuğun çevresiyle olan etkileşimi, onun zihinsel ve fiziksel birlikteliğini ortaya çıkarmaktadır (Oğuz ve Akyol, 2006, s. 243-256).

Fredrich Froebel (1782-1852) ise öncülüğünü yaptığı anaokullarında oyun ve materyal kullanımına önem vermiş ve kendi geliştirdiği materyaller ve eğitici oyunlarla eğitim ortamını oluşturmuştur. Frobel'in çocuklar için geliştirdiği birçok eğitici oyuncak arasında bloklar önemli bir yer tutar. (Onur 1992'den aktaran, Poyraz, 1999, s. 16).

Zengin materyal çeşitliliği ve uygulama imkânı veren düzenlenmiş ortamlara sahip High Scope yaklaşımında da, materyal kullanımı önemli olup, çocuğun kendi seçimlerini yapması yani -özgürlüğü- hedeflenir. Öğrenmenin, doğrudan çocukların materyallerle etkileşimiyle gerçekleştiği bu yaklaşımda dil ve iletişim alanı için çizme, karalama, gerçek nesne ve mekânları eşleştirme kartları kullanılmaktadır (Tekmen, 2016, s. 43).

Reggio Emilia yaklaşımında da materyaller ve ortam, öğrenmede büyük önem taşır. Bu yaklaşımda, çocukların yaparak yaşayarak, kendi deneyimleriyle ve sosyal çevreleriyle etkileşim içerisinde bulunmaları hedeflenir. Çocuğun yaratıcılığını

kullanabileceği her türlü doğal ve sanatsal materyal çocuklara, ulaşabilecekleri açık raf sistemiyle sunulur (Tekmen, 2016, s. 43).

Çeşitli eğitimci ve düşünürlerin açıklamalarından da anlaşılacağı üzere erken çocukluk döneminde çocukların, dünyayı algılamaları ve anlamlandırmaları duyuları ve hareketleri ile olmakta ve bu da, bu dönemde kullanılan materyallerin önemini gözler önüne sermektedir. Araştırmalar göstermektedir ki, öğrenme sürecine katılan duyu organı sayısı arttıkça, öğrenme hızı ve niteliği de o düzeyde artmaktadır. Materyallerin çoklu ortamlarla desteklenmesi ise materyalin etkileşim boyutunu ve gücünü arttırmaktadır.

Materyallerin öğrenme ortamına katkısı ve önemi Edgar Dale'nin yaşantı konisinde açıkça görülmektedir. Yaşantı konisinde de belirtildiği gibi;

1. Öğrenme ortamına katılan duyu organlarının sayısı arttıkça, öğrenmenin kalitesi ve kalıcılığı da o oranda artar.
2. En iyi öğrendiğimiz şeyler, kendi kendimize yaparak öğrendiğimiz şeylerdir.
3. En iyi öğrenme şekli basitten karmaşığa ve somuttan soyuta doğru gidilendir.

2.3.3. Okul öncesi dönemde kullanılan oyun materyalleri

Erken çocukluk döneminde, çocuğun dünyayı tanımasına olanak tanıyan materyaller, çocuğun çevreyle etkileşimini arttırmakta ve çocukların ihtiyaç duyduğu bilişsel, psiko-motor ve sosyal-duygusal gelişim alanlarını desteklemektedir. Materyaller, çocuğun büyük ve küçük kaslarının gelişimini destekler; duyularını, belleğini, problem çözme becerisini geliştirir; duygu ve düşüncelerini ifade etmesini sağlar; dil ve kavram gelişimini ve yaratıcılığını destekler (Tekmen, 2016, s. 44-47).

2.3.3.1. Zekâ gelişimi için kullanılan oyun materyalleri

Zekâ, zihinde birçok yeteneğin uyumlu çalışması sonucu ortaya çıkan yetenekler bilesenidir. Yeteneklerin uyumluluk içinde çalışması sonucunda, zihinsel faaliyetler yürütülür. Zekâyı belirleyen iki önemli etken vardır. Bunlar; kalıtım ve çevredir. Kalıtım, zekânın aktarılmasında birincil görevi taşırken, çevre ise zekânın potansiyelini etkileyen bir kavramdır. Çocuğun doğuştan getirdiği zihinsel potansiyelinin arttırılmasında çevrenin etkisi büyük olup, bu dönemde çocuğun bilgiyi edinmesi, çevresini keşfetmesi yoluyla yerleşmektedir. Erken çocukluk döneminde zekâ gelişimi hızlı olduğundan, bu dönemdeki uyarıcıların da çocukların var olan zihinsel potansiyellerini ortaya çıkaracak ve yeteneklerini geliştirecek şekilde olması gerekir. Araştırmalar, çocuğun sahip olduğu

zekânın %75'inin 4 yaşına kadar geliştiğini, geriye kalan %25'lik oranın ise 25 yaşına kadar gelişimini sürdürdüğünü göstermektedir (http-1).

Bilişsel beceriler; karar verme, akıl yürütme, problem çözme ve yaratıcı düşünme gibi zihinsel etkinlikleri içerir. Bilişsel gelişme, çocuğun kendini, çevresini ve dünyayı anlamasını sağlayan zihinsel becerilerin bir süreç içinde değişip yetkinleşmesi olarak açıklanabilir. Bilişsel gelişimde, yaşamın ilk yıllarından itibaren çocukların gözlemleme, karşılaştırma, sınıflandırma, uygulama ve eleştiri yapma becerilerinin geliştirilebileceği ortamların oluşturulması önemlidir (Sever, 2011, s. 6). Bilişsel gelişim ve zekâ birbirini destekler; başka bir deyişle bilişsel etkinlikler, zekâ gelişimine katkı sağlar (http-1.) Çocuğun bu dönemde temel bilişsel süreçlerinin gelişmesinde, materyallerin önemi yadsınamaz büyüklüktedir. Çocuğun algılaması, akıl yürütmesi, ilişkiler kurması, odaklanması, sebep-sonuç ilişkisi kurması ve el-göz koordinasyonu gibi temel ve önemli kazanımları, bu dönemde karşılaştıkları materyaller sayesinde gerçekleşmektedir (Tekmen, 2016, s. 46).

Lego ve bloklar gibi çok parçalı modüler oyuncaklar, çocukların zihinsel gelişimlerini destekler. Modüler oyuncaklarla denge kurma, eşleştirme, sınıflama, parça-bütün becerileri gelişir. Çocukların küçük ve büyük kas becerilerini geliştiren bu oyuncaklar, onların iş birliği içerisinde çalışmasını sağlayarak, onlara problem çözme becerisi sağlar (Yıldırım Hacıibrahimoğlu, s. 126). Yapboz'lar çocuğun koordinasyonunu sağlamasına ve şekillerle desenleri tanımasına yardımcı olur. Problem çözme pratiği sağlar; plânlamayı ve konsantrasyonu geliştirir (Yavuzer, 2018, s. 243). Tarihi bir Çin yapbozu olan tangram ise, modüler yapı ve zekâ geliştirici bir oyuncak olarak bilinir.

2.3.3.2. Sosyal duygusal gelişim için kullanılan oyun materyalleri

Sosyal duygusal gelişim, çocuğun kendini ve duygularını ifade edebilmesi, kendi siyle ve çevresiyle uyum içinde olması olarak tanımlanmaktadır (Saarni, 2001, 125-127). İnsan, yapısı bakımından sosyal bir varlıktır. Sosyalleşme ise bireyin toplumsallaşmasıdır (TDK). Sosyalleşme, çocuğun doğumundan itibaren başlayarak onun toplumla olan bağlarını oluşturur. Çünkü çocuk, toplum içinde ve toplumla bütünleşerek sosyalleşir.

Okul öncesi dönemde çocuklar, materyaller yoluyla duygu ve düşüncelerini farklı yollarla ifade etme olanağı bulurlar. Çevreyi anlama ve algılama tek başına ya da yaşlılarıyla oynanan oyunlarla çok hızlı gelişmektedir. Çocuğun evrendeki yerini, gücünü, becerilerini keşfetmesi, bu materyaller ve oyunlarla yaşlılarıyla iletişimini

mümkün kılmakta ve bu da çocuğun sosyal duygusal gelişimine yardımcı olmaktadır (Tekmen, 2016, s. 47).

Okul öncesi dönemde iyi düzenlenmiş çevrelerdeki oyun ve oyun materyalleri, çocuğun sosyalleşmesine katkıda bulunur. Bu yaş döneminde çocuğun kendisini tanımasını sağlayan, ebeveynleri ve yaşlılarıyla iletişim kurmasına olanak tanıyan çeşitli modüler yapıları oyuncaklar; yapbozlar, bloklar, legolar vb., sözlü ve yazılı çocuk edebiyatı türleri; bilmeceler, tekerlemeler, şiirler, şarkılar, masallar, öyküler, resimli kitaplar vb. eğitici uygulamalar; tablet veya akıllı telefonlarda bulunan eğitsel özellikli bazı uygulamalar, dijital ortamlarda bulunan çeşitli eğitsel nitelikli e-kitaplar ve oyuncaklar gibi materyallerle desteklenmesi gerekir.

Kitap, çocukların ufkunu genişleten, anlayışını derinleştiren ve sosyal kavrayışını geliştiren önemli bir materyaldir. Çocuğun çevresinde ilk tanıdığı kitaplar resimli kitaplardır. Resimli kitaplar, okul öncesi dönemdeki çocuğu, dil ve resimle uyarmanın yanı sıra onun gelişmesini sağlayabilir, onu eleştirel düşünmeye itebilir ve onun iç çatışmalarını yenmesini sağlayarak toplumsallaşmasını sağlayabilir (Gönen, 2013, s. 9).

2.3.3.3. Dil gelişimi için kullanılan oyun materyalleri

Dil, konuşurken çıkardığımız, duyarak algıladığımız ses örüntüleriyle anlatmak ya da yorumlamak istediğimiz anlamlar arasındaki ilişkiyi kuran yapısal bir sistemdir. Çeşitli alanlarda, kavram oluşumu, düşünme, ilişkiler kurma, sorun çözme vb. dil gelişimi ve bilişsel gelişim, karşılıklı etkileşim içerisinde. Çocuğun öğrenmesinde dil, önemli bir etmendir. Bu nedenle, okul öncesinden başlayarak çocuğun dil gelişimini destekleyecek ortamların yaratılması gerekmektedir (Sever, 2010, s. 36).

Çocukların dil gelişimlerini desteklemede, materyallerin önemi büyüktür. Bu dönemde kullanılan materyaller arasında, sözlü dilin zevkli örnekleri (şarkı, ninni, bilmece, sayısmaca, tekerleme, masal, şiir ve bu türlerin yaratıcı resimlerle desteklendiği resimli kitaplar, masallar; alfabeyi tanıtan çeşitli harf kartları, tombalalar, bazı eğitici uygulamalar vb. materyaller bulunmaktadır.

Çocukların gündelik etkinliklerinin ilgi çekici oyuncak kitaplarla desteklenmesi onların dilsel gelişimlerine önemli katkılar sağlar. Örneğin; banyo kitapları, sesli ve özel dokulu kitaplar, tavşan, kaplumbağa, ayı, uçak, ev gibi özel biçimli kitapçıklar, kısa masal ve anlatılar vb. (Sever, 2011, s. 7).

Çeşitli araştırmalar, çocuk kitaplarının, okul öncesi dönemindeki çocukların kullan

dığı dili öğrenmelerinde, vazgeçilmez olduğunu göstermiştir. Bu süreçte kitaplar, çocuklara “zenginleştirilmiş bir dil çevresi” yaratan önemli materyaller olarak kullanılabilir (Sever, 2010, s. 36).

Gönen’e (2013, s. 58) göre, çocukların kitaba olan ilgisi konuşmaya başlamaların dan önce başlamaktadır. 0-3 yaş arası çocuklara resimli kitap okumanın, onların dil gelişimlerini hızlandırdığı araştırmalarla açıklanmıştır. 4-5 yaşlarında ise, kısa ve yalın anlatımlı masal, öykü ve anlatılar, sanatçılar tarafından yapılan resimlerle görsel bir metne dönüştürülür. Resimler, çizgi ve rengin bir araya gelmesiyle oluşturulan kurgularla, hem çocukların kendi duygu ve düşünce birikimlerini kullanarak masal ve öyküler uydurmalarına, hem de yazılı metnin iletilerini belleklerinde canlandırmalarına olanak sağlar. Bu yıllarda sayısmaca, tekerleme söyleme alıştırmaları, bilmece sorma-yanıtlama çalışmaları; çocuklara dilin devingen yapısını, duygu ve düşünce iletilme gücünü sezdirir (Sever, 2011, s. 4). Bu dönemdeki çocukların nitelikli şiirlerle karşılaştırılması ise, onların sözcüklerin işitsel uyumunu duyumsayarak, dil sevgisi edinmelerini sağlar. Erken yıllarda çocuklar, aralarında ses örüntüsü ve anlam ilişkisi olan az sözcüklü dizelerden oluşmuş şiirleri belleklerine kolayca yerleştirebilir; şiir okuyarak ya da dinleyerek duygu ve düşüncelerin farklı şekillerde dile getirilebileceklerini kavramaya başlarlar (Sever, 2011).

Çocukların yetişkinlerle iletişim kurarak kitap paylaşımına erken dönemde başlama ları ise, anlatı becerilerine katkı sağlamaktadır. Anlatı becerisi, dil kazanımında önemli bir adım olarak görülmektedir (Alaca ve Küntay 2013, s. 236).

2.3.3.3.1. Maria Montessori ’nin dil materyalleri

Eğitim anlayışını çocukların hareket, duygu, aritmetik ve okuma yazma ile dil eğitim leri üzerine yapılandıran (Kayılı, Koçyiğit ve Erbay, 2010, s. 16-21) Maria Montessori’ye göre, çocuğun gelişmesinde iki iç faktör vardır. Bunlar: “emici zihin” (özümseyici akıl) ve “duyarlılık” dönemleridir (Oktay, 2002). Emici zihin, çocuğun doğumundan iki yaşına kadar sahip olduğu olağanüstü yetenek olarak tanımlanmaktadır. Yeni doğan çocukta ne bilinç ne de zekâ vardır. Buna rağmen çocuk, bu yeteneği sayesinde ve duyuları aracılığıyla, bilinçsiz bir şekilde ortamdaki nesne ve bilgileri emerek beyinde depolar; buna, çocuğun dil edinimi örnek verilebilir. Çocuk “emici zihni” sayesinde, çevresindeki kişilerin dilini taklit ederek konuşmaya başlar (Durakoğlu, 2011, s.133-145). Öğrenmesi

ne kadar zor olursa olsun, iki yaşına doğru bütün çocuklar ana dillerini öğrenirler. Irk, kültür fark etmeden dünyanın neresinde doğarsa doğsun, her çocuk için bu durum aynıdır.

3 yaşından sonra zihni bilinçli olmaya başlayan çocuğun, olağanüstü kavrama yete neği bu dönemde de devam eder. 3-6 yaş arasındaki çocukların sahip olduğu bu yetenek “duyarlılık” olarak tanımlanmaktadır (Durakoğlu, 2011, s.133-145). Duyarlılık dönemleri, çocukların duyularının eğitime en açık oldukları devre olarak açıklanmaktadır (Oktay, 2002). Bundan önce emici zihni sayesinde, nesneleri emerek beyinde depolayan çocuk, duyu organları sayesinde artık hayatı anlamlandırmaya çalışır.

Montessori materyalleri, çocuğa, ihtiyaç duyduğu özellikleri kazandırmada, araç görevi taşır. Bu materyaller, çocuğun biçim, boyut, renk, doku, tat vb. kavramlarının edinilmesini kolaylaştıracak şekilde tasarlanmış olup, çocuğun çeşitli duyularına hitap eden yöntemler kullanılmıştır.

Montessori’nin eğitimde önemle üzerinde durduğu konu, dilin geliştirilmesidir. Dil eğitimi içerisinde okuma yazma çalışmalarına da yer veren Montessori’ye göre, yazma becerisi, okuma becerisinden önce gelir. Bu yöntemde çocuklar, harf isimlerini öğrenmeden önce, harflerin fonemlerini öğrenirler. Çünkü bunlar, ilerde okumaları için gerekli sözcüklerin sesleridir. Çocuklar bu fonemleri, öğretmenlerinin verdiği zımparalı harflere dokunarak edinirler. Çocuklar, sınıftaki eşya ve nesnelerin yazılışlarını ise, görerek öğrenirler. Örneğin çocuk, bardağın üzerinde ismini görür ve onu kullanır (Kayılı, Koçyiğit ve Erbay, 2009, s. 347-355). Yazı yazma ve harf kartları çalışmaları, bu yaklaşımda okuma alışkanlığı kazandırır (Oğuz ve Akyol, 2006, s. 243-256). Konuşulan dil için sözel ifade geliştirici etkinlikler, küçük cisimlerle yapılan ses etkinlikleri; yazmaya yönelik çizgi etkinlikleri, kalem ve kağıtsız etkinlikler; okumaya yönelik materyaller ve alıştırma lar dil gelişimi için yapılan etkinliklerin temelini oluşturur (Wilbrandt, 2008’den aktaran Kayılı, Koçyiğit ve Erbay, 2009, s. 347-355).

2.3.3.4. Erken okuryazarlık gelişimi için kullanılan oyun materyalleri

Geleneksel okuryazarlıktan farklı bir yaklaşım olan erken okuryazarlığın, çok erken yaşlarda başladığını gösteren birçok çalışma bulunmaktadır. Henüz 24 aylıkken çocuklar seslerle oynama, tekerlemeler ve ses yinelemelerini duyma gibi, bazı becerileri göstermeye başlarlar. Çocukların fonolojik farkındalıkları, tahmin edilebilir metinlerin dinlenmesiyle geliştirilebilir. Şarkılar, tekerlemeler, ritimler ve sözcük oyunları içeren

kitaplar, çocukların seslerdeki benzerlikleri ve farklılıkları duymaya başlamalarına yardımcı olmaktadır (Dwyer ve Neuman, 2008, s. 489-494).

Erken çocukluk döneminde, çevresel yazı ile etkileşimde bulunmak, çocuğun erken okuryazarlık becerilerinin gelişimini desteklemektedir. Yazılı materyal kullanımı ise, çocukların yazı farkındalığı, alfabe bilgisi ve okumaya karşı güdülenmesini destekler (Neumann vd., 2011). Bu dönemde, çocukların alfabeyi oluşturan harfleri etrafında görmesi, harflerin seslerini hatırlamasına destek olur. Öte yandan harf görselleri veya alfabeye ilgili işitsel etkinlikler, çocukların harf-ses ilişkisini anlamlandırmasına yardımcı olur (Bodrova ve Leong, 2006). ABC kitapları, mıknaşlı harfler, zımpara kâğıdından yapılmış harfler, alfabe blokları ve bulmacalar, alfabe çizelgeleri vb. materyaller okul öncesi dönemdeki çocukların alfabe bilgilerini olumlu yönde geliştiren materyallerdir (Sevinç, 2003'ten Aktaran Bayraktar ve Temel, 2019, s.74).

Çocukların erken yaşlarda kitapla tanıştırılmaları, okur-yazar bir çevrede olmaları, onlara kitap okunması, ilgi duydukları konularda sohbet etmeleri, market, banka, ofis, müze vb. yerlere gitmeleri, alışveriş listeleri, biletler, haritalar, davetiyelerden haberdar olmaları yazı farkındalığı becerilerini geliştirmektedir (Bayraktar ve Temel, 2019, s.74).

6-18 aylıkken çocuklar, kitapla karşılaştıklarında kitapların ne olduğunu algılamaya çalışır ve bir yetişkinle beraber kitaba ve resimlerine odaklanabilirler. Bu dönemde “etkileşimli kitap okuma” çocukların erken okuryazarlık becerilerini destekleyen önemli bir etkinliktir (Karaman Benli, 2019, s. 26). Erken dönemde kitap okuma etkinlikleri, çocuğun sözcük bilgisi, fonolojik farkındalık, yazı farkındalığı gibi becerilerini destekler (Şahin, 2019, s. 106-122).

Moody, e-kitapların okuma becerilerine olan etkisini incelediği araştırmasında, e-kitapların, seslendirme, tekrar okuma ve sözcükleri vurgulama gibi özelliklerinden dolayı, alfabe bilgisi, fonolojik farkındalık, dilin kullanımı ve algılanması, anlama ve okumaya yoğunlaşma gibi okuryazarlık gelişimi için gerekli görülen bu alanları desteklediği sonucuna varmıştır.

2.3.4. Materyal tasarım kriterleri

Materyal tasarım kriterleri; tasarım öğeleri ve tasarım ilkeleri olarak iki ana başlıkta incelenebilir.

2.3.4.1. Tasarım öğeleri

“Renk kurallarını, renk alışkanlıklarını, benzeyip benzememe ölçülerini, perspektifi, dikey ve yatayı, ağırlık merkezini, bakışlımlı oluşu, büyüklük, küçüklük oranlarını hep büyük kişiler bilir. Çocuğun böyle ön yargıları ve bilgileri yoktur. O kitabındaki grafik öğeleri yargılamaz. Çocuk, kendisi kitaplarının karşısında ne kadar bağımsız ise renkler, şekiller de o kadar bağımsız olabilirler. Bir arsada oynayan çocukların, özgür fakat çocukça bir oyunun düzeni içindeki davranışları ne kadar içten ve o andaki oyuna özgü bir uyum gösteriyorsa, çocuk kitabındaki grafik öğeler de her kitapta yalnız o kitaba özgü bir düzen içinde olabilirler. Çocuklar böyle bir oluşa karşı çıkmazlar. Onlar “dünyayı tanıdık” yargısına varmadıkları için yenilikleri yadırgamaz, ilginç bulurlar. İşte bu durum yaratıcı sanatçı ile çocuğu birbirine yaklaştırır. Çünkü yaratıcı sanatçılar, grafikçi iseler, grafik şekillendirme öğeleri olan şekilleri, çizgileri, renkleri yeni ve kendilerine özgü bir düzen içinde kullanmak isterler. Ve çocuk onların bu isteklerine karşı koşullar ileri sürmez. Bu yaklaşıma en güzel sonuçlarını vermeye, ekonomik ve teknik olanakları hazırlayan kişilerin çocukla sanatçının arasından çekilmesiyle başlar. Çocuğun hoş görüşünün sağladığı olanaklar içinde sanatçılar en ünlü ressamı kısındırarak kadar yeni ve güzel tasarımları gerçekleştirebilirler” (Aslier, 2009’dan aktaran Aşiloğlu, 2011, s.41-42).

Tasarımcılar izleyicileriyle iletişim kurmak için çeşitli tasarım öğelerini kullanırlar. Tasarımın öğeleri çizgi, renk, ışık, biçim ve dokudur. Bu öğelerin kombinasyonuna ise, kompozisyon denir (Temple vd., 1998, s. 182). Bu öğeler, tasarımı yapılan bütün ortamlar için evrensel niteliktedir.

2.3.4.1.1. Çizgi

Noktaların birleşimiyle oluşan bir tasarım malzemesidir. Birçok çeşidi bulunan çizgiler, izleyende görsel bir etki uyandırır. Çizgiler ince veya kalın, hafif veya ağır, düz veya eğri veya tırtıklı olabilirler. Çizgiler, karakterlerine ve konumlarına bağlı olarak izleyene bazı mesajlar iletirler. Örneğin; yatay çizgi durgunluk, düşey çizgi saygınlık, diyagonal çizgi canlılık, kıvrımlı çizgi zarafet gibi anlamlar çağrıştıracaktır (Becer, 2002, s. 56-57).

2.3.4.1.2. Ton

Ton, varlığı renge bağlı olan, oluşması için de en az iki renge ihtiyaç duyulan, resim de kullanılan bir terimdir. Başka bir deyişle ton, renklerin birbiri ile karışmasından ortaya çıkan yeni renklerdir (Özsoy ve Ayaydın, 2016, s. 90). Bu yüzden ton kavramı, renklerin

açıklık veya koyuluk dereceleri ile ilgilidir. Renge canlılık katan ton, tasarımda kontrastlık oluşturur (Becer, 2002, s. 57).

2.3.4.1.3. Doku

Doku, maddenin dış yüzeyindeki görüntüsü olarak tanımlanabilir. Her maddenin, bir iç yapısı bir de dış yapısı vardır. Maddenin iç yapısının dışına yansıyarak yüzeyde görünür olması onun dokusunu oluşturur. (Özsoy ve Ayaydın, 2016, s. 51). Dokular, bir sanat yapıtının yüzeyinin, görünümünü ya da hissedilmesini sağlar (Keser, 2009, s. 99). Bu açıdan doku ögesi, hem görme duyusuna hem de dokunma duyusuna hitap eder; dünya yüzeyinde görülen her şey bir dokuya sahiptir.

2.3.4.1.4. Renk

Önemli bir tasarım bileşeni olarak renkler, farklı şekillerde sınıflandırılabilir: Ana ve ara renkler, sıcak ve soğuk renkler, ekran teknolojisi renkleri (RGB) ve baskı teknolojisi renkleri (CMYK) gibi.

Işık ve pigment (boya maddesi) rengi oluşturan iki önemli unsurdur. Kırmızı, sarı ve mavi olmak üzere üç ana renk pigmenti vardır. Bu renkler, ikili gruplar halinde ve eşit miktarda karıştırıldıklarında ortaya ara renkler çıkar. Ara renkler; mor (kırmızı+mavi), yeşil (mavi+sarı) ve turuncudur (kırmızı+sarı) (Becer, 2002, s. 57-58).

Her rengin iletmediği psikolojik mesajlar ve duygular vardır. Bu yüzden renkler izleyen de farklı etkiler uyandırır. Bunların bir kısmı kişisel, bir kısmı ise genellenebilir duygulardır. Dalga boyu yüksek olan sıcak renklerin (sarı, kırmızı, turuncu) uyarıcı, dalga boyu düşük olan soğuk renklerin (mavi, yeşil, mor) ise gevşetici ve dinlendirici olması, genellenebilen duygulara örnektir (Becer, 2002, s. 57-59). Renklerin fiziksel ve psikolojik etkileri, onları kendi başlarına mesaj veren ve iletişim kuran bir yapıya dönüştürür. Görsel hiyerarşiyi organize etmede önemli bir etmen olan renkler, iyi düzenlendiklerinde işlevsel ve başarılı tasarımlar oluşturulabilirken, iyi kurgulanmadığında ise, tasarıma zarar verebilirler (Uçar, 2017, s. 45-47).

Erken çocukluk döneminden itibaren renk, görsel deneyimimizin önemli bir ögesi dir. Güçlü ve estetik bir değeri olan renkler, resimli kitapları bakılması hoş bir hale getirir. Çocuklar, siyah beyaz kitaplardan çok, renkli kitaplara bakmayı tercih ederler. Bu sebeple renk, bir kitabın çekiciliğinde önemli katkı sağlar; nesnelerin algılanmasını ve tanımlanmasını destekler ve hafızayı güçlendirir. Renk, sembolik anlamı, anında

anlaşılan önemli bir iletişim aracıdır. Ayrıca renklerin sembolik anlamları, resimli kitaplarda sözel olmayan iletişim için bir araç olarak kullanılabilir. (Werner, 2015, s.79).

2.3.4.1.5. Biçim

Biçim, nesnelerin dış çizgileri bakımından niteliği olarak tanımlanmaktadır (TDK). Nesnelerin varlığını ifade eden biçim; çizgi, renk ve ışık gibi öğelerden oluşmuş yüzeylerdir. Biçim, bu öğelerden bir veya birkaçını kapsayabilir. Doğadaki bütün nesnelerde bulunan biçim, şeklin üç boyut durumu olarak da bilinir (Özsoy ve Ayaydın, 2016, s. 131). Birçok çizginin biraradalığı, tek bir çizgi ile dönüş ve kıvrımlarla farklı tonların oluşturduğu yüzeyler, bir tasarımda biçimi oluşturan elemanlardır (Becer, 2002, s. 62).

2.3.4.2. Tasarım ilkeleri

Tasarımcılar görsel bir düzenleme yaparken, bazen tasarımı bir veya birden fazla öğeden oluşturur, bazen de bu öğelerin tümünü bir arada kullanarak, tasarım problemini çözer. Tasarımın iskeletini oluşturan bu öğeler, görsel bir düzenlenmeyle organize edilirken, tasarım ilkelerine ihtiyaç duyar. İyi düzenlenmiş ve dengeli tasarımlar, izleyende olumlu etki uyandırırken ve estetik bir haz verirken, tasarımda beş temel ilkedен yararlanılır. Bu ilkeler: Denge, orantı ve görsel hiyerarşi, görsel devamlılık, bütünlük ve vurgulamadır.

2.3.4.2.1. Denge

Görsel ağırlığın eşitlenmesi anlamına gelen denge, hem fiziksel olarak hem de görsel olarak tanımlanabilir. Fiziksel dengede yerçekimine karşı bir uyum söz konusudur. Bu yüzden burada anlatılan yatay bir dengedir. Görsel denge ise; yatay, dikey ve diyagonal olarak tasarımın her noktasını ilgilendirir (Özsoy ve Ayaydın, 2016, s. 182).

Görsel alanın tasarlanmasında iki tür denge sistemi kullanılabilir. Bunlar: *Simetrik denge* ve *Asimetrik dengedir*. *Simetrik denge*, görsel bir düzenleme ortadan ikiye bölündüğünde, alanın sağ ve sol kısımlarındaki unsurların aynı veya alana aynı uzaklıkta olmasıdır. *Asimetrik denge* ise; görsel bir düzenleme ortadan ikiye bölündüğünde, alanın sağ ve sol kısımlarındaki unsurların birbirinden farklı veya alana farklı uzaklıkta olmasıdır. Becer, (2002, s. 65) bir tasarımda denge unsurunun varlığını o tasarımın kendisiyle barışık olması olarak ifade eder.

2.3.4.2.2. Orantı ve görsel hiyerarşi

Orantı, bir şeyi oluşturan parçaların kendi aralarında veya bütünle olan oranı şeklin de açıklanabilir. Görsel hiyerarşi ise, tasarım bünyesindeki görsel öğelerin vurgulanmak istenen mesaja göre ölçülendirilmesi anlamına gelir. Tasarımcı açısından orantı, boyutlar arası ilişkilerde saklıdır. Görsel bir düzenlemenin eni ile boyu, öğelerin genişlikleri ya da yükseklikleri ile bir arada oluşturdukları kitlelerin boyutları arasında daima orantıya dayalı ilişkiler bulunmaktadır. Görsel bir unsurun diğerleriyle kurduğu orantısal ilişkiler, algı ve iletişimi doğrudan etkiler. Bu yüzden tasarımcılar, görsel unsurlar arasında değişken yapılar kurmaya çalışırlar. Çünkü genişliğin uzunluğa, renkli olanın renksiz olana, bir ölçünün diğerine eşit olduğu tasarımlar monoton görünürler (Becer, 2008, s. 68).

Bazı görsel düzenlemelerde, fotoğraf veya illüstrasyon vurgulayıcı unsur olarak kullanılırken, bazı görsel düzenlemelerde de tipografi vurgulanabilir. Tasarımcılar görsel hiyerarşi ile izleyiciyi yönlendirebilirler. Bu hiyerarşik yapıda farklı unsurların vurgulanmasıyla bütünlük ve denge sağlanır. Tasarımda, bu görsel elemanlardan biri boyutları ile üstünlük sağlarken, diğeri canlı ve zıt renkleri ile ön plana çıkabilir (Becer, 2002, s. 70).

2.3.4.2.3. Görsel devamlılık

Devamlılık ilkesi, devamlı olma durumu olarak tanımlanmaktadır (TDK). Görsel bir düzenlemede, öğelerin biçimleri ve boyutları arasında oluşturulan benzerlikler, tekrarlar ve görsel hiyerarşi devamlılığı sağlayan etkili araçlardır. Bir tasarımda okuyucunun gözü, tasarım yüzeyinde bazen bir çizgi ya da kıvrım boyunca hareket eder. Göz bir öğeden diğerine doğru kesintisiz geçişler yapabiliyorsa, devamlılık sağlanmış demektir (Becer, 2002, s. 70). Tasarım bünyesinde bu ilke genellikle hayati iken, devamlılığın abartıldığı durumlarda, tasarım monotonlaşıp etkisini yitirebilir.

Becer'e göre, bir tasarımcının öncelikli görevlerinden biri de, okuyucunun ilgisini konuya çekerek onu tasarımın labirentlerinde dolaştıracak görsel devamlılığı sağlamaktır. Devamlılığı sağlamada aşağıdaki yöntemlerden yararlanılabilir:

- a)** Tasarım yüzeyindeki görsel elemanlar, gözün normal hareketlerine uyacak bir yönde yerleştirilmelidir.
- b)** Algılama yönü düzenlenirken, okuyucunun dikkatini dağıtmayacak şekilde olmasına özen gösterilmelidir.

c) Alışkanlık gereği göz, soldan sağa ve yukarıdan aşağıya doğru bir yön izlemektedir; gözün yatay hareketleri ise, dikey hareketlerine göre daha kıvrak ve hızlıdır. Ayrıca gözün; büyükten küçüğe, koyu tondan açık tona, renkliden renksiz, alışılmamış olandan alışılmış olana doğru bir algılama sırası izlediği belirtilmektedir. Buna göre göz hareketlerinin ustaca denetlendiği bir tasarım, amacına ulaşır.

2.3.4.2.4. Bütünlük

Önemli bir tasarım ilkesi olan bütünlük, kompozisyonu oluşturan öge ve ilkelerin, uyumlu birlikteliği olarak tanımlanabilir. Bütünlük, tasarımdaki öğelerin görsel olarak dengeli ve uyumlu birlikteliğini gösterir. Bir tasarımda bütünlük varsa o tasarım tamamlanmıştır denilebilir. Öte yandan bütünlük ilkesinin sağlanamadığı tasarımlar eksik ve dağınık görünür.

Tasarımcı, kompozisyonunda bir arada kullanmak istediği elemanları seçerek gruplandırmalı ve bunları birbirleriyle uyum sağlayacak şekilde düzenlemelidir. Aynı temel biçime, boyuta, renge, dokuya ya da duyguya sahip unsurlar bir araya gelerek, bir tasarımda ideal bütünlüğü oluştururlar. Benzer nesneler gruplandırılır; benzerliğe dayalı bir bütünlük içindeki farklı durum, dikkati çeker. Farklı olanı öne çıkarmak için, diğer tasarım öğelerinin bir bütünlük içinde olmaları gerekir (Becer, 2002, s. 72).

2.3.4.2.5. Vurgulama

Her görsel düzenlemenin bir noktası, gözü daha çok etkiler ve kendine çeker. Bu nokta seyirci tarafından ilk bakışta algılanır; bazen de tasarımın izlenmesi bu noktadan başlayarak tüm tasarım alanını gezer ve tekrar bu noktada gezme işlemini bitirir. Ayrıca bu nokta, seyirciyi en çok etkileyen ya da ayrıldıktan sonra hafızasında kalan aynı zamanda tasarımın vurgusunu oluşturan kısımdır. Görsel iletişimde de sözlü iletişimde olduğu gibi bir ana tema vardır. Tasarımcı, seyircinin ilgisini bazı görsel merkezlere çekerek ana temanın daha iyi anlaşılmasını sağlar. Burada anlatılan görsel merkez tasarımın vurgusudur. (Özsoy ve Ayaydın, 2016, s. 196).

Bir görsel düzenlemede, vurgulayıcı unsurun (başlık, metin, illüstrasyon, fotoğraf vb.) ne olacağını belirlemek başlı başına bir problemdir. Tasarımcı, vurgulayıcı unsuru tasarım yüzeyinin neresinde kullanacağını belirlemek zorundadır. Vurgulamanın, tasarımın optik merkezinde olması çoğu zaman doğru bir karardır. Vurgulayıcı unsurun optik merkeze yerleştirilmesi, iletilerin daha çabuk ve etkili aktarılmasını sağlar.

Tasarımcılar görsel hiyerarşi ile izleyiciyi yönlendirebilirler. Bu hiyerarşik yapıda farklı unsurların vurgulanmasıyla bütünlük ve denge sağlanır. Tasarımda; bu görsel elemanlardan biri boyutları ile üstünlük sağlarken, diğeri canlı ve zıt renkleri ile ön plana çıkmalıdır. Ayrıca bir tasarımda her şey aynı anda vurgulanırsa, vurgu kavramı yok olur. Bu yüzden tasarım yüzeyinde vurgulanacak öge dışındakiler, hiyerarşik olarak daha az dikkat çekmelidir. Vurgulama; ön plana çıkması istenen öge ile ikinci planda kalması gereken öge arasında gerçekleştirilecek bir yön, boyut, biçim, doku, renk, ton ya da çizgi kontrastı ile sağlanabilir (Becer, 2002, s. 70-74).

2.4. Okul Öncesi Dönem İçin Materyal Çeşitleri

Bu dönemde kullanılan materyaller arasında, çeşitli malzemelerden ve farklı ortamlarda oluşturulmuş; iki boyutlu, üç boyutlu ve dijital ortamlardaki materyaller vb. birçok örnek bulunmaktadır.

2.4.1. İki boyutlu materyaller

İki boyutlu materyallere; harf kartları, yapbozlar ve resimli kitaplar vb. materyaller örnek verilebilir.

2.4.1.1. Harf Kartları

Genellikle kare veya dikdörtgen olarak tasarlanan harf kartlarında; alfabenin her harfi için birer tane harf, harfle ilgili çeşitli sözcük; nesne/canlı resimleri veya fotoğrafları ile kullanılır. Resimlemeler, hedef yaş grubuna hitap eden gerçekçi, sade ve net hatlar içerir. Harf kartlarında yazı karakterlerinin majüskül ve miniskül kullanımları bir arada kullanılırken bazen de sadece ikisinden biri kullanılır.

2.4.1.2. Yapbozlar

Parça bütün ilişkisine bağlı olan yapbozlar çok parçalı materyallerdir. Hedef kitlenin yaşına bağlı olarak yapboz parçaları değişebilir. Başlangıç için basit yapbozlar uygunken, çocuk büyüdükçe daha küçük parçalı ve yorucu yapbozlarla uğraşabilir (Yavuzer, 2018, s. 243). Yapbozlar; hayvanlar, bitkiler, taşıtlar, hayali veya film, dizi karakterleri vb. çeşitli konuları içerir.

2.4.1.3. Resimli kitaplar

Jorge Luis Borges, (Aktaran. Sever, 2010, s. 25) insan düşüncesinin evriminde kitapların yerini şöyle belirtmiştir: “İnsanın türlü araçları arasında en şaşırtıcı olanı, hiç kuşkusuz kitaptır. Mikroskop ile teleskop, görme yetimizin uzantısıdır; telefon, sesin uzantısıdır. Kitap ise, bambaşka bir şeydir; İnsan belleği ile düş gücünün uzantısıdır.”

Kitaplar, okul öncesi dönemden itibaren çocukları renk, çizgi ve sözcüklerin estetik diliyle tanıştıran ve onlara anadilinin güzelliğini duyumsatan ilk araçlardır (Sever, 2010, s. 20). Kitaplar, çocuğun tüm gelişim alanları üzerinde önemli bir etkiye sahiptir (Gönen, 2013, s. 9); çocuğa hem duyarak öğrendiği sözcükleri görerek tanımasını, hem de duymadığı sözcükleri öğrenmesini sağlamaktadır. Çocuğun duydukları ve gördükleri arasında ilişki kurmaya başlaması, düşünmeyi öğrenmeye başlaması anlamına gelir ve dili, burada ona yardımcı olacak tek araçtır (Gönen, 2013, s. 16).

Sarıkavak’a göre, kitap gerçekte tipografinin en yoğun yaşandığı bir tasarım ürünüdür. Aslier’e (2009’dan aktaran Aşlıoğlu, 2011, s. 3) göre, çağımıza uygun kültür ortamını yaratmış toplumlarda, “Her çocuk kitabı bir grafik sanatı gösterisidir.”

Çağdaş bir toplumun duyarlı ve etkin bir üyesi olmak için bireyin tüm duyu ve düşünceleriyle yaşadığı evreni algılaması gerekir. Çocukların, sanatın bireysel ve toplumsal işlevlerinden etkili bir şekilde yararlanabilmeleri, erken dönemde, anlam evrenlerine uygun görsel, işitsel ve dilsel iletilerle beslenmelerine bağlıdır. Çocuk kitapları; çocukların olay, olgu ve durumların sanatçı bakış açısıyla yorumlanmasına tanık oldukları görsel ve yazılı araçlardır (Sever, 2010, s. 20).

Çocuğun kitapla karşılaşması şöyle bir sıralama ile gerçekleşmektedir; ilk önce sadece resimle, daha sonra resim-sözcük, resim-cümle, resim-cümleler, resim-öykü, az resim-çok metin ve en son resimsiz metinlerle karşılaşır (Gönen, 2013, s. 17).

Çocuğun kağıda basılmış oyuncakları olarak tabir edilen sanatçı duyarlılığı ile hazırlanmış resimli çocuk kitapları, çocuğun ihtiyaç duyduğu; temel, kavramsal ve bilişsel gelişimini destekleyerek onu hayata hazırlar. Bu oyuncaklar, görsel ve dilsel metinleriyle, çocukları estetik öğrenme sürecinin öznesi haline getirerek, onlara insan ve hayvan dünyasına yönelik bir duyarlılık edindirir. Sözcüklerin, çizginin ve rengin oluşturduğu anlam evreninde, çocuklar sanatçılar tarafından sunulan iletilerin sayesinde, toplumsal değerler edinirler ve kişilik özelliklerini tanırlar (Sever, 2009, s. 15-27).

Temple vd., (1998, s.174) resimli kitapları; hitap ettiği yaşa göre iki ana gruba ayırmışlardır. Bunlar, erken dönem çocuk kitapları ve okumaya başlama dönemi kitaplarıdır.

Bu dönemdeki çocuk kitapları arasında, görselliği ve dokunma özelliği ile çocukların duyularına hitap eden “oyuncak kitaplar”, çocukları edebiyat ve şiirle tanıştıran “şiir ve tekerleme kitapları” ve “Bu nedir?” sorusuna cevap veren rakam, renk gibi bilgileri tanıtan “kavram kitapları” yer alır (Temple vd., 1998, s.174).

2.4.1.3.1. Erken dönem çocuk kitapları

Erken dönem çocuk kitapları, çocukların karşılaştıkları ilk kitaplardır. Bu dönemde ki çocukların, kitapların fiziksel özelliklerini keşfetmesine olanak tanıyan bez, karton veya sert plastik gibi malzemelerden üretilirler. Genellikle çocuğun yakın çevresinden, oyuncaklar, hayvanlar, taşıtlar, yemekler, harfler, rakamlar gibi konuları ele alan bu kitaplarda, kavramların anlaşılması sağlanır. Söz konusu yaş grubu okuma yazma bilmediğinden, kitaplarda resimler yoğun olarak kullanılır ve metin bulunsa bile daha çok resimleri açıklayan kısa nesne isimleri veya tek cümle şeklindedir. Resimlemelerde gerçekçi sade hatlar ve parlak renkler kullanılır. Bu gruptaki kitaplar, oyuncak kitaplar, konsept kitaplar, tekerleme kitapları, alfabe kitapları, sayma kitapları ve tahta kitaplar gibi türleri içerir (Temple vd., 1998, s.174).

Oyuncak kitaplar, çoğunlukla 8 ile 10 sayfa arasındadır. Genellikle bu kitapların ortak özelliği, her sayfada bir nesne bulunan basit resimlerinin olması, dayanıklı ve yıkanabilir yapıda olmasıdır. Bu tür kitaplarda sözcük kullanıldıysa, bu sözcük nesnesini gösterecek şekildedir. Daha büyük çocuklar için pop-up, çekmeli gibi hareketli ve eğlenceli çeşitleri bulunmaktadır. Konsept kitaplar grubundaki kavram kitapları ise bilgiyi “bu nedir” sorusuna verilen cevaplarla iletirler. Konsept kitaplar, harfler, sayılar, renkler, şekiller ve zıtlıklar vb. çeşitli konuları içerir. Konsept kitapların en eski ve en popüler çeşitlerinden biri alfabe kitaplarıdır. Geleneksel alfabe kitaplarında bir harf ile bu harfle başlayan bir nesne arasında bire bir eşleştirme yapılır. Genellikle her sayfada bir harf ve onu temsil eden bir nesne vardır. Alfabeyi tanıtan birçok kitap, dilin sesleri ile oynar. Bu kitaplar, çocukların dili yazılı olarak keşfetmelerine olanak sağlar. Sayma kitapları çocukları matematiksel kavramlarla tanıştırmak için çocuklara, matematik kavramlarını uygulama fırsatı sunar (Temple vd., 1998, s.175-178).

Sözsüz kitaplarda her şey resimlerle anlatılır. Bu kitaplarda amaçlanan, çocukların resimlere bakarken metni zihinsel olarak oluşturmalarına izin vermektir. Ayrıca, çocuklara öykünün yorumlanmasında esnek olma fırsatı verir. Çocuklar, resimlerdeki ipuçlarını takip ederek öyküyü anlatabilirler (Temple vd., 1998, s.174).

2.4.1.3.2. Okumaya başlama dönemi çocuk kitapları

Çocuklar, okuma yetenekleri geliştiğinde bağımsız olarak da okuyabilecekleri kitaplara ihtiyaç duyarlar. Bu anlamda öngörülebilir kitaplar, okumaya yeni başlayan okuyucuların okuması için tekrarlara dayalı basit metinler içerir. Bu kitaplarda çocukların sözcükleri tahmin etmelerini kolaylaştırmak için, ritimler, tekerlemeler veya basit öykü yapıları kullanılır. Öngörülebilir kitaplar, okuryazarlığın gelişmesinden önce sözlü dilin unsurları olan, şarkılar, şiirler ve halk masalları gibi çocuğun hafızasından okuyabileceği türler kullanılır (Temple vd., 1998, s.179).

Resimli öykü kitapları, resimli kitapların en büyük alt grubunu oluşturur. Resimli öykü kitapları, metin ve resim birlikteliğine dayanır (Temple vd., 1998, s.174).

2.4.2. Üç boyutlu materyaller

Üç boyutlu materyaller; manyetik alfabeler, tangramlar, bloklar, legolar, üç boyutlu yapbozlar ve üç boyutlu kitaplar gibi örnekleri içerir.

2.4.2.1. Manyetik alfabeler

“Manyetik tablet alfabe” ya da “manyetik yazı tahtası” şeklinde anılan bu oyun kutusunun yüzeyi manyetik ve parçalar da mıknatıs özellikli olduğundan, yazının yazılıp silinebileceği ve çeşitli nesne veya harf parçalarının yazı tahtasına yapıştırılıp çıkarılabileceği özelliktedir. Bu yüzey üzerinde harf, sözcük, nesne, resim gibi çeşitli eşleştirmeler ya da sözcük kombinasyonları yapılabilir.

2.4.2.2. Tangramlar

Tarihi bir Çin yapbozu olan tangram, modüler yapılı ve zekâ geliştirici bir oyuncak olarak bilinir. Tangram, 7 adet geometrik şekilden oluşur. Bunlar, 2 küçük boy üçgen, 1 orta boy üçgen, 2 büyük boy üçgen, 1 kare ve 1 paralelkenardır. Bu oyunda şekli oluşturulacak olan nesne, hayvan veya harfi tamamlamak için parçaların tümünün kullanılmasını zorunlu kılar.

2.4.2.3. Bloklar

Modüler oyuncak gurubunda olan bloklar birçok parçadan oluşur. Okul öncesi dönemde gerek eğitim ortamlarında, gerekse ev ortamında en çok kullanılan oyuncak çeşitlerinden biridir. Bloklar, çocukların zihinsel gelişimini destekleyen, onların hem bireysel hem de grup ile oynayabildikleri bir oyuncaktır (Yıldırım Hacıbrahimoglu, s. 126).

Blokların tahta, ahşap, plastik gibi farklı malzemelerden yapılan çeşitleri de bulunmaktadır.

2.4.2.4. Legolar

Modüler oyuncak sınıfından bir diğer örnek de legolardır. Legolar, okul öncesi eğitim ortamlarında ve ev ortamında en çok tercih edilen, çocuğun hem tek başına hem de akranlarıyla oynayabileceği bir oyuncaktır. İçerisinde birçok farklı özellik barındıran legolar, çocukta renk, şekil ve boyut kavramını destekler (Yıldırım Hacıbrahimoglu, s. 126).

2.4.2.5. Üç boyutlu yapbozlar

Parça bütün ilişkisine bağlı olan ve çok parçalı olan yapbozların üç boyutlu olanları da vardır. Karton dışındaki bu yapbozlar, ahşap ve plastik vb. malzemeden üretilirler. Hedef kitlenin yaşına bağlı olarak parça sayıları ve zorluk dereceleri değişebilir. Birçok konuda ele alınabilen bu yapbozlar, farklı renk ve şekillerde çeşitlilik göstermektedir.

2.4.2.6. Üç boyutlu kitaplar

Hareketli kitap olarak da geçen bu materyaller, etkileşimli bir kitap türü olarak bilinilmektedir. Üç boyutlu çocuk kitabı, el becerisine ve katlama tasarımına dayalı, genellikle malzemesi kâğıt olan bir materyaldir. Bu kitapların tasarım açısından temeli, resimlemeye dayanır. Yani üç boyutlu çocuk kitapları, aynı zamanda resimleme yapılmış tür kitaplardır. Kitapta bu resimleme, katlama ve hareketlendirme tekniklerinin tümünün kullanılması ve birden çok duyuya hitap etmesi bakımından, küçük yaşlardaki çocuklar için gizemli ve ilgi çekici materyallerdir (Özgültekin, 2015, s.12-13).

2.4.3. Dijital ortamlardaki materyaller

Dijital ortamlardaki materyallerden, bazı eğitsel içerikli mobil uygulamalar ve dijital kitaplar ele alınmış ve aşağıda açıklaması yapılmıştır.

2.4.3.1. Mobil uygulamalar

Akıllı telefon, tablet bilgisayar gibi mobil cihazlarda çalışması için hazırlanan uygulama yazılımlarına mobil uygulamalar denir. Her uygulamanın ait olduğu işletim sistemini destekleyen bir yazılımı vardır. Örneğin; Apple'ın İOS işletim sistemine sahip App Store; Android işletim sistemine sahip Google Play ve Microsoft'un Windows Phone Store gibi farklı uygulama platformları bulunmaktadır. Uygulamalar, bu platformlardan kolaylıkla indirilebilmektedir. Mobil uygulama kategorilerine, eğitim, sağlık, haber, eğlence, oyun, kitap, müzik, çocuk gibi birçok başlık örnek verilebilir.

Burada konu başlığından dolayı kategori olarak; oyun ve eğitsel uygulamalar örneklendirilmiştir. Oyun uygulamaları, her türlü kullanıcının yaş grubu gözetilerek, eğlence veya eğitsel olarak tasarlanan uygulamalardır. Eğitici uygulamalar ise, eğitsel amaçlı öğrenme platformu olarak tasarlanan uygulamalardır. Eğitici uygulamalar, renkler, şekiller, dil, alfabe, matematik, resim yapma gibi birçok alanda ele alınabilirler.

2.4.3.2. Dijital Kitaplar

Dijital kitaplar bilgisayar, mobil cihazlar ya da e-kitap okuyucuları yoluyla okunabilen tüm kitapları içerir. Dijital kitaplar tanım olarak, elektronik kitaplar (e-kitaplar) ve kitap uygulamalarını da kapsar. E-kitaplar geleneksel basılı kitaplardan farklı olarak, elektronik ortamda kullanılmak üzere tasarlanmaktadır. E-kitaplar, programlama dili bilmeden, Microsoft Word, Adobe Indesign, iBooks Author gibi yazılımlar yoluyla tasarlanabilir ve genellikle "ePUB" formatında dijital ortama sunulur. E-kitaplar, dijital ortamın sağladığı olanaklar sayesinde, yazıyla beraber, ses, müzik, video ve animasyon gibi özellikler ile desteklenerek etkileşimli bir hale getirilmişlerdir. Kitap uygulamaları ise, sayfa sınırlarının ötesinde tasarlanabilen, tablet cihazın mikrofon, kamera, hareket algılayıcısı gibi tüm özelliklerini aktif olarak kullanabilen uygulamalardır. Bu uygulamaları geliştirebilmek için, mobil ortamlara özgü programlama dillerini kullanabilmek gerekmektedir (Ersan, 2014, s. 49).

3. YÖNTEM

3.1. Araştırma Modeli

Bu bölümde araştırma yöntemi ortaya konulmuştur. Nitel araştırma yöntemlerinden “Doküman İncelemesi” kullanılan araştırmada doküman olarak, okul öncesi dönem çocuk kitapları, konu ile ilgili kitaplar, hazırlanmış tezler, makale ve bildirilerden yararlanılmıştır.

Araştırmada, alan yazın taranarak araştırmacı tarafından 9 maddelik “Materyal Değerlendirme Kriterleri” oluşturulmuştur. “Materyal Değerlendirme Kriterleri” oluşturulurken, Eğitim Bilimleri Fakülteleri’nin Okul Öncesi Eğitimi Bölümü’nde görev yapan öğretim elemanlarının görüşlerine başvurularak kriterlere son hali verilmiştir. “Materyal Değerlendirme Kriterleri”ne göre, Dünya’da ve Türkiye’de Latin alfabesiyle oluşturulmuş ve Random yöntemiyle seçilmiş 37 adet erken okuryazarlık materyali, grafik tasarımcı ve okul öncesi eğitimci bakış açısıyla incelenmiştir.

Araştırmacı tarafından oluşturulan Materyal Değerlendirme Kriterleri:

1. Materyalin fiziksel özelliklerinin uygunluğu
2. Materyalin içerik özelliklerinin uygunluğu
3. Materyalin seslendiği hedef kitlesine uygunluğu
4. Materyalin türü (oyun, oyuncak, app (uygulama), kart, tombala, puzzle, kitap; ilk bebeklik kitapları veya oyuncak kitaplar, tekerleme ve şarkı kitapları, A-B-C kitapları, kavram kitapları, etkinlik yap kitapları, yazısız kitaplar, öykü kitapları, ilk okuma kitapları, resimli öykü kitapları vb.)
5. Materyalin erken okuryazarlık becerileri açısından değerlendirilmesi

Yazı Farkındalığı

Sözcük Bilgisi ve Anlama

Alfabe ve Harf Bilgisi

Fonolojik Farkındalık

6. Materyalin fonolojik farkındalık becerisinin aşamaları açısından değerlendirilmesi

Kafiye Farkındalığı

Hece Farkındalığı

İlk ses-uyak Farkındalığı

Sesbirim/Fonem Farkındalığı

7. Materyalin tasarım özellikleri

8. Materyalin hangi ortama ait olduğu bilgisi (iki boyutlu, üç boyutlu, dijital)
9. Materyalin yukarıdaki tüm özellikler göz önüne alındığında nitelikli bir örnek olup olmadığı

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın kapsamı, araştırmacı tarafından bulunan 37 adet erken okuryazarlık materyalinin “Materyal Değerlendirme Kriterleri”ne göre, grafik tasarımcı ve okul öncesi eğitimci bakış açısıyla incelenmesini içerir.

Araştırma sürecinde materyaller incelendiğinde gerek Dünya’den gerekse Türkiye’den konu ile ilgili çok fazla örneğe rastlanmıştır. Fakat bunların hepsinin araştırmaya aktarılması mümkün değildir. Öte yandan olabildiği kadar farklı örnekler incelenmeye çalışılmıştır. Farklı örnekleri kullanmak adına aynı yazar ya da çizerlerin, birden çok nitelikli ve konuya uygun materyallerinin olduğu durumlarda sınırlamaya gidilmiş olup, konu ile ilgili yazar veya çizerlere ait en fazla iki adet materyal kullanılmıştır.

Hem Dünya’den hem de Türkiye’den örneklerin seçilmesinin nedeni ise, Latin alfa besiyiyle oluşturulmuş ve erken okuryazarlık kapsamında yetişkin tarafından etkinlik yaptırılabilir farklı materyallere ulaşmaktır.

3.3. Veri Toplama Tekniğı ve Aracı

Araştırma kapsamında alan yazın taranarak, araştırmacı tarafından oluşturulan 9 maddelik “Materyal Değerlendirme Kriterleri”ne uygun olan 37 adet erken okuryazarlık materyali, grafik tasarımcı ve okul öncesi eğitimci bakış açısıyla incelenmiştir. İncelenen örnekler, görsel ve dilsel özellikleri bakımından tek tek yorumlanmıştır.

Materyal görselleri, Eskişehir İlinde bulunan; Dumlupınar Çocuk Kütüphanesi’nden, Eskişehir İl Kütüphanesi’nden, Anadolu Üniversitesi Kütüphanesi’nden elde edilerek incelenmiş, diğerleri ise temin ve internet ortamı üzerinden taranarak incelenmiştir.

3.4. Veri İncelemesi

Araştırmada materyallerle ilgili veriler, araştırmacı tarafından oluşturulan kriterlere uygun olan 37 adet erken okuryazarlık materyalinin, grafik tasarımcı ve okul öncesi eğitimci bakış açısıyla incelenmesi sonucundaki yorumlardan ve doküman incelemesinden elde edilen verilerden sağlanmıştır.

Araştırmada kullanılan erken okuryazarlık materyallerinin yorumlanması, farklı Üniversitelerin Güzel Sanatlar ile Sanat ve Tasarım Fakülteleri'nin Grafik veya Görsel Sanatlar Bölümleri'nde görev yapan 3 Öğretim Elemanından ve farklı Üniversitelerin Eğitim Bilimleri Fakülteleri'nin Okul Öncesi Eğitimi Bölümü'nde görev yapan 4 Öğretim Elemanından uzman görüşüne başvurularak oluşturulmuştur.

4. BULGULAR, SONUÇ VE ÖNERİLER

4.1. Okul öncesi Dönemde Erken Okuryazarlık İçin Tasarlanmış Materyaller

Bu bölümde, okul öncesi dönemde erken okuryazarlık için tasarlanmış materyaller, üç başlıkta (iki boyutlu tasarlanmış erken okuryazarlık materyalleri, üç boyutlu tasarlanmış erken okuryazarlık materyalleri ve dijital ortamlardaki tasarlanmış erken okuryazarlık materyalleri) incelenmiştir. Üç başlıkta incelenen 37 adet materyalin, 21 adedi iki boyutlu erken okuryazarlık materyallerinden, 9 adedi üç boyutlu erken okuryazarlık materyallerinden, 7 adedi ise, iki boyutlu erken okuryazarlık materyallerinin dijital ortama uyarlanmış hallerinden oluşmaktadır. Bunlardan 22 tanesi İngilizce, 6 tanesi Türkçe, geriye kalan 2 tanesi ise Türkçe'ye çevirisi yapılan materyallerdir. Dijital materyaller, iki boyutlu olanların uyarlanmış halleri olduğundan, İngilizce yazılmışlardır. Bunlardan, sözlü ve yazılı edebiyatın çeşitli örneklerinin kullanıldığı materyaller olmasına dikkat edilmiştir. Örnekler, erken okuryazarlık becerilerini kapsayacak ve yetişkin desteğiyle etkinlik yaptırılabilir özelliktedir.

Araştırmada kullanılan materyaller, araştırmacı yorumlarından ve doküman incelemeinden elde edilmiş olup, dilsel ve görsel özellikleri bakımından incelenmiştir. Konu ile ilgili farklı örneklerle yer verilen araştırmada; iki boyutlu, üç boyutlu ve dijital ortamlarda kullanılan materyallere birden fazla örnek verilmiştir. Latin alfabesiyle oluşturulmuş materyaller, Türkçe ve İngilizce gibi iki dilde ele alınmıştır. Burada amaçlanan; hem Türkiye'den hem de Dünya'dan örnekler verilerek, alandaki benzerliklerin ve farklılıkların saptanmasıdır.

Araştırma kapsamında örnekler incelendiğinde, materyallerdeki metinlerin; harf, harf-sözcük, harf-sözcük öbeği, harf-sözcük-cümle, harf-cümle, sözcük öbeği-cümle ve cümle gibi birçok farklı şekilde kullanıldığı gözlenmiştir. Materyallerde, sözlü ve yazılı dil ürünlerinden; tekerlemeler, bilmece, öyküler, şiirler ve aliterasyonlar gibi yapıların oldukça yoğun kullanımları görülmüştür. Genel olarak resimli kitaplarda gözlemlenen,

kısa metinlere eşlik eden yoğun görsellerdir. Kimi örneklerde ise görseller ve tipografi iç içe geçmiş, her iki özellik beraber kavratılmaya çalışılmıştır.

İki boyutlu materyallere örnek olarak harf kartları, yapbozlar ve resimli kitaplar ve rilirken; üç boyutlu materyallere manyetik alfabeler, tangramlar, bloklar, legolar, üç boyutlu yapbozlar ve üç boyutlu kitaplar örnek verilebilir. Dijital materyallere ise, bazı eğitsel içerikli mobil uygulamalar ve dijital kitaplar örnek verilebilir.

Örneklerdeki metin kullanımlarından, erken okuryazarlık becerilerinden hangileri nin öncelikli olarak vurgulandığı çıkarımı yapılabilmektedir. Elbette bu çıkarım, etkinlik yaptırılması istenen beceriye göre şekillenmektedir. Okul öncesi öğretmeni, materyalle istediği beceriyi vurgulatmaya yönelik çeşitli etkinlikler yaptırabilir. Bu durum materyalle etkinlik yaptıracak eğitimcinin kullanım isteğine bağlıdır. Bazı materyallerde erken okuryazarlık becerilerinden bir veya birden fazlası öncelikli olarak vurgulanırken, bazılarında ise, bu farkındalıkların hepsini tek materyalde görmek mümkündür.

İngilizcede oluşturulmuş materyallerde dilin alfabe özellikleri ve öğretim yöntemin den dolayı, okul öncesi dönemde harf ismi öğretimi yapılmaktadır. İngilizcedeki örneklerde okul öncesi dönemde, alfabe ve harf tanıtımları yapıldığından, ABC türündeki kitaplar da yoğun kullanılmaktadır. Bundan dolayı, bu materyallerde alfabe ve harf farkındalığı ile sözcük bilgisi ve anlama gibi erken okuryazarlık becerileri daha fazla vurgulanmaktadır.

2005-2006 eğitim öğretim yılından itibaren Türkiye'deki çocuklar, Cümle yöntemi yerine Ses Temelli Cümle Yöntemi ile okuma yazma öğrenmeye başlamışlardır. Bu yöntemle göre, ilk okuma yazma öğretimine seslerle başlanmakta; anlamlı bir bütün oluşturacak şekilde önce sesler verilmekte, daha sonra heceler ve hecelerden de sözcükler oluşturulması beklenmektedir (Parpucu, 2016, s. 6). Yeni öğretim yönteminden dolayı, Türkiye'de okul öncesi dönemde harf ismi öğretilmemektedir. Harf ismi öğretimi okul öncesi dönemde desteklenmediğinden, Türkiye'deki örneklerde metin kullanımları, harf öncelikli olmayıp daha çok sözcük, cümle, paragraf gibi daha uzun yapılardan oluşturulmakta ve genellikle metin yapısı kısa veya uzun öyküler şeklinde kullanılmaktadır. Bundan dolayı, Türkçede üretilmiş ve okul öncesi dönemde kullanılan örneklerde, alfabe ve harf farkındalığı becerisi daha az vurgulanmaktadır.

Tezde kullanılan örneklerin tasarım özellikleri incelendiğinde ise, serifli veya serif siz yazı karakteri ayrımlarının gözetilmediği, bazı materyallerde her ikisinin beraber kullanıldığı görülmüştür. Öte yandan hiyerarşik olarak harflerin ön planda vurgulandığı

materyallerde ise, serifsiz yazı karakterlerinin majüskül yapılarının yoğun kullanıldığı gözlenmiştir. Özellikle, büyük puntoda vurgulanan harf tanıtımlarında, sans serif yazı karakterlerinin yoğun kullanımı gözlenmiştir. Serifsiz yazı karakterleri, daha çok harf sınırlarını tanıtmada ve büyük punto şeklinde kullanılırken, serifli yazı karakterleri ise daha çok sözcük ve cümle gibi daha uzun metinlerde ve küçük punto olarak kullanılmıştır.

Erken okuryazarlık başlığı altında, tezde kullanılan örneklerde vurgulanacak farkın dalıklı ilgili ögenin ön planda kullanılması yaygın görülen bir durumdur. Buna göre, alfabe ve harf farkındalığını destekleyen materyallerdeki canlı ve nesnenin ilk harfi, çoğu zaman vurgulanan öge olmaktadır. Örneklerde gözlemlenen genel bir durum da, metin içerisinde vurgulanan ögenin hiyerarşik yapıda, bold olarak ve büyük punto ile kullanılmasıdır.

Okul öncesi dönem için tasarlanmış materyallerde çizim dili, genellikle çocukların elinden çıkmış gibi ve çocuklara göredir. Seçilen kitap türündeki örneklerin resimlemelerinde farklı teknikler kullanıldığı görülmektedir. Kimi örnekte, sulu boya tekniği kullanılırken, kiminde ise, kolaj tekniği kullanılmıştır. Daha erken yaş grubu için çizilmiş resimlemeler, genellikle ana hatlara ve net çizgilere sahiptir. Kimi örneklerde, çizim dili ve elle çizilmiş harf formları sayesinde, sanatsal bir değer yaratılmaya çalışılmıştır. Materyallerde ana renk kullanımları daha yoğun olup, çoğu materyalde tipografik özellikler daha ön planda kullanılmıştır.

Erken okuryazarlık becerilerinin desteklendiği materyallerde, aynı materyalin hem yazarı hem de çizeri olmak, yurtdışında sık görülen bir durumdur. Örneğin; Dr. Seuss ve Eric Carle gibi. Özellikle yurtdışında ABC türü kitaplarında bu durum daha belirgindir. Çünkü alfabe kitaplarında A'dan Z'ye harf tanıtımları öyküden çok, sözcük ve sözcük öbekleri üzerinden yapıldığından, bu tür kitaplarda çizerler, kitabın aynı zamanda yazarı da olabilmektedir. Örneğin, Mike Twohy'un "Oops, Pounce, Quick, Run!: An Alphabet Caper" kitabında olduğu gibi. Türkiye'de ise bu tür kitaplara daha az rastlanılmakta, ancak aynı kitabın hem yazarı hem de çizeri olma durumu giderek artmaktadır. Örneğin, Fatih Erdoğan ve Ayla Çınaroğlu vb.

Tasarımlarda, alfabe harfleri çoğunlukla, harflerle ilişkili nesne veya canlı isminden oluşturulurken, bazı örneklerde ise, harf formları, benzetilen nesne ya da canlıdan oluşturulmuştur. Alfabe harflerini tanıtmada, haftanın günleri, meyveler, sebzeler, hayvanlar, renkler, taşıtlar, eşyalar, yiyecekler vb. birçok farklı konu başlıklarında

kullanılmıştır. Bunlardan sadece bir başlığın ele alındığı örnekler olduğu gibi, birkaçının beraber ele alındığı örnekler de mevcuttur.

Metin içerisinde kullanılan sözcüklere bakıldığında, hem yurt dışındaki örneklerde hem de yurt içindeki örneklerde benzer canlı veya nesnelerin kullanıldığı görülmüştür. Bunlar, kedi (cat), köpek (dog), elma (apple), fil (elephant), top (ball), kelebek (butterfly), kitap (book), portakal (orange) gibidir. Bu nesne veya canlılar okul öncesi dönemde çocuğun yakın çevresinde karşılaşılabileceği tarzdadır. İngilizcede yoğun olarak kullanılan sözcüklerden bazıları; cat (kedi), dog (köpek), alligator (timsah), bee (arı), ant (karınca), fish (balık), elephant (fil), house (ev), octopus (ahtapot), orange (portakal), banana (muz), ball (top), book (kitap), butterfly (kelebek), zebra (zebra), balloon (balon), egg (yumurta), apple (elma), bird (kuş), milk (süt), hat (şapka), ice-cream (dondurma), boy (çocuk), bear (ayı) vb. Türkçede yoğun olarak kullanılan sözcüklerden bazıları ise; at, arı, köpek, kedi, top, bisiklet, araba, çiçek, fil, portakal, fare, ağaç, tabak, elma, ekmek, kuş, kelebek ve eldiven gibidir.

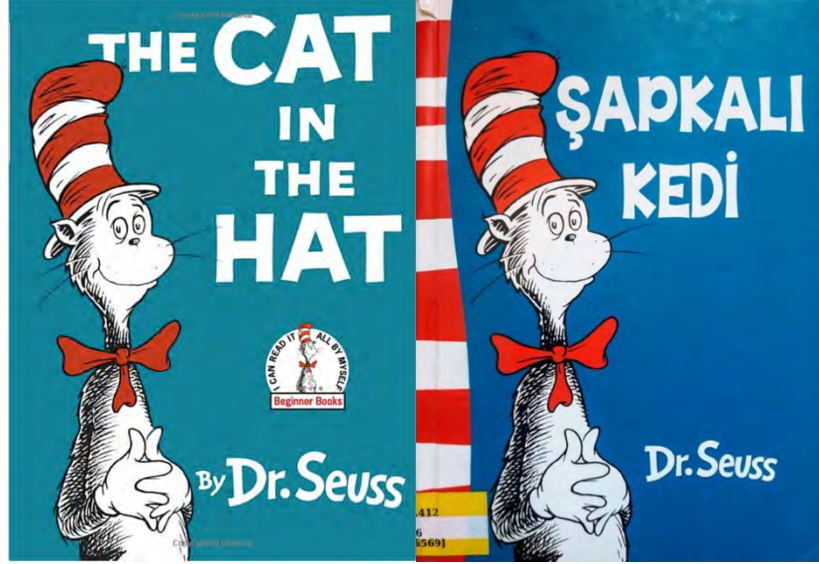
4.1.1. İki boyutlu tasarlanmış erken okuryazarlık materyalleri

Görsel 4.1/4.2/4.3/4.4.'teki materyal “The Cat in the Hat” Dr. Seuss olarak bilinen Theodor Seuss Geisel tarafından ilk kez 1957 yılında yayımlanan bir çocuk kitabıdır. Türkçeye de “Şapkalı Kedi” adıyla Epsilon Yayınevi tarafından 2016’da uyarlanan kitapta, çocukların, eğitimcilerin ve ebeveynlerin ilgisini canlı tutacak yalın sözcükler, temel uyaklar, ritimler ve tekrarlar kullanılmıştır. Dr. Seuss öykünün ana kurgusunu kapakta da geçen iki uyaklı sözcükten; “cat” (kedi) ve “hat” (şapka) oluşturmuştur. Serifli ve serifsiz yazı karakterlerinin beraber kullanıldığı kitaptaki karikatüristik illüstrasyonlar, sadece üç renkten (kırmızı, mavi, beyaz) oluşturulmuştur.

Kontrollü bir şekilde seçilmiş sınırlı sayıda sözcükle, evlerinde yalnız kalan iki iyi huylu çocuğun ve tuhaf davranışlarıyla onları serseme çeviren bir kedinin hikayesi anlatılmıştır (Temple ve diğerleri, 1998, s. 180).

Öykü, yağmurlu ve oldukça sıkıcı bir günde iki kardeş Dick ve Sally ile, kırmızı be yaz çizgili şapka ve kırmızı papyon takan bir kedi karakterinin etrafında gelişir. İki kardeş yağmurdan dolayı dışarı çıkıp oynayamadıkları gibi yapacak bir şey de bulamazlar. Aniden şapkalı kedinin gelmesiyle ortalık karışır. Önce balığı düşüren kedi, daha sonra bu karışıklığa tüm evi dahil eder. Buna, arkadaşları “Thing One (Şey 1)” ve “Thing Two (Şey 2)” de katılır. Tam çocukların anneleri gelecekken, Şapkalı Kedi ve arkadaşları tüm

evi toparlayacak bir makine bulurlar, böylece çocukların anneleri geldiğinde, ortada onları azarlayacak hiçbir şey kalmamış olur.

Görsel 4.1/4.2. Dr. Seuss, “The Cat In The Hat (Şapkalı Kedi)” (Kapak Resmi)

Kaynak: <https://www.amazon.com/Dr-Seuss-ABC-Amazing-Alphabet/dp/0679882812> (Erişim Tarihi: 30.12.2019)

Görsel 4.3/4.4. Dr. Seuss, “The Cat In The Hat (Şapkalı Kedi)” (Seuss, 1957, s. 1)

Kaynak: https://www.amazon.com/dp/039480001X/ref=rdr_ext_sb_ti_sims_1 (Erişim Tarihi: 30.12.2019)

Kitapta geçen bazı uyaklı yapılar;

so all we could do was to
sit!
sit!
sit!
sit!
and we did not like it.
not one little bit.

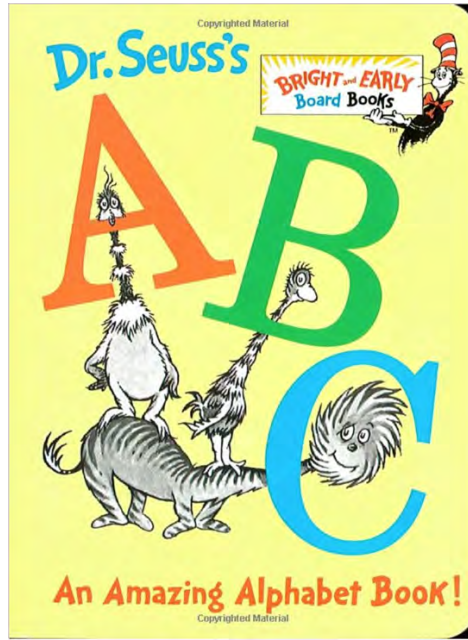
and then something went BUMP!
how that bump made us jump!

we looked!
then we saw him step in on the mat!
we looked!
and we saw him!
the cat in the hat!
and he said to us,
'why do you sit there like that?'

Otur
Otur
Otur
Otur
Hep aynı!
Çok ama çok sıkıcı!
Hiç hoşumuza gitmiyor,
Canımız çok sıkılıyor!

Derken
BUM diye bir ses!
O sesi kim çıkardı?
Ödümüzü patlattı!

Bir de baktık ki...
Paspasın üzerinde duruyor biri...
Bir daha baktık ki...
Gelen Şapkalı Kedi!
O da bize baktı ve
"Neden öyle boş boş oturuyorsunuz?" dedi.

Görsel 4.5. Dr. Seuss, "Dr. Seuss's ABC" (Kapak Resmi)

Kaynak: <https://www.amazon.com/Dr-Seuss-ABC-Amazing-Alphabet/dp/0679882812> (Erişim Tarihi: 29.12.2019)

Görsel 4.5/4.6/4.7. bir alfabe kitabı olan "Dr. Seuss's ABC"si, aliterasyona odaklanmaktadır. Kitapta tek öykü veya metin yerine, hem majüsküller hem de minisküller, harfin ilk sesini içeren sözcükler veya sözcük öbekleriyle verilmektedir. Bu da kitapta, anlamdan çok, alfabe bilgisinin çeşitli yönlerinin vurgulanmasına neden olmaktadır.

Seuss'un ABC'si gibi aliterasyon kullanılan kitaplar, çocukları, harfler ve harflerin sesleri hakkında konuşmaya teşvik eder (Bradley ve Jones, 2007).

Kitapta harfleri tanıtmak için;

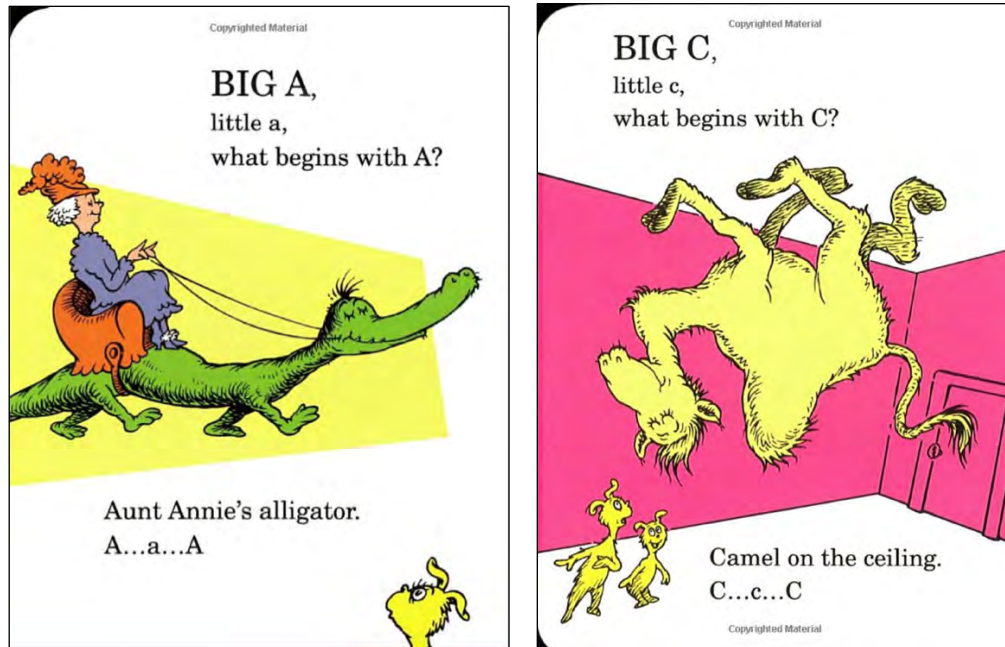
BIG A, (büyük a büyük harflerle); little a, (küçük a küçük harflerle)

What begins with A? (A ile ne başlar şeklindeki bir soruyla o harfle başlayan sözcük ve sözcük grupları görselin alt kısmında verilmiştir.)

Kitapta her harfin majüskül ve miniskül tanıtımları için verilen sözcük veya sözcük öbekleri bu sözcüklerle ilişkili görsellerle birlikte ele alınmıştır. Örneğin, A harfi için "Aunt Annie's alligator" gibi bir sözcük öbeği, "Aunt Annie's" Annie hala/teyze karakteri bir alligator (timsah) üzerinde resmedilmiştir. C harfi için ise, "Camel on the ceiling" (deve tavanda) sözcük öbeği kullanılmış olup metin pembe tavanda sarı bir deve ile görselleştirilmiştir.

Yoğun sayfa tasarımlarına sahip bu kitapta, serifli bir yazı karakterinin, hem majüs kül hem de miniskül metin kullanımlarına yer verilmiştir. Eğlenceli illüstrasyonların kullanıldığı bu kaynak, seslendiği hedef kitlesine uygundur.

Harf, sözcük, sözcük öbekleri ve aliterasyonlu metin yapısı gibi özelliklerden dolayı erken okuryazarlık becerilerinden hepsinin desteklendiği söylenebilir.

Görsel 4.6/4.7. Dr. Seuss, "Dr. Seuss's ABC" (Seuss, 1996, s. yok)

Kaynak: <https://www.amazon.com/Dr-Seuss-ABC-Amazing-Alphabet/dp/0679882812> (Erişim Tarihi: 29.12.2019)

Görsel 4.8/4.9. Amerikalı çocuk kitabı yazarı ve illüstratör Eric Carle tarafından yazılıp resimlenen çocuk kitabı, “The Very Hungry Caterpillar” tüm zamanların en büyük çocuk kitabı klasiklerinden biri sayılır (<http-2>). Kitap, büyük bir grafik tasarım ödülü (Amerikan Grafik Sanatları Enstitüsü Ödülü, 1970) ve birçok çocuk kitabı ödülü almıştır.

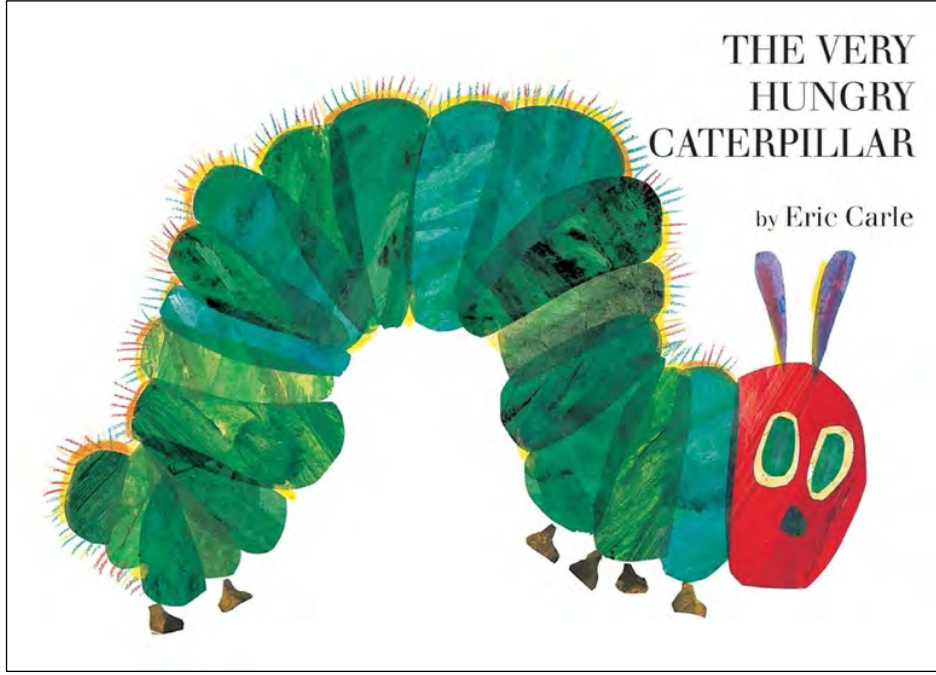
Türkçe’ye “Çok Aç Tırtıl” adıyla uyarlanan kitap, ilk kez 1994’te Mavibulut Yayıncılık tarafından yayımlanmış olup Fatih Erdoğan tarafından çevrilmiştir.

Carle; bu kitapta el boyaması zengin renkli dokulu kağıtlar kullanarak, kolajlarla oluşturduğu resimlemelerle, haftanın günlerini, saymayı ve bazı yiyeceklerle ilgili bilgileri basit bir metin kurgusuyla ele almıştır. 1’den 5’e kadar rakamların, meyve sayılarına göre sayfa boyutlarına uygun tasarlanmış olup kitaba farklı bir boyut katmakta; sayfalarındaki delikler de kitapla etkileşimi arttırmaktadır.

Öykü, çok aç bir tırtıl hakkındadır. Bir pazar günü yumurtasından çıkan çok aç tırtıl, yiyecek bir şeyler aramaya koyulur. Haftanın günleriyle paralel bir şekilde ve giderek artan bir sayıyla; pazartesi günü bir elma, salı günü iki armut, çarşamba günü üç erik, perşembe günü dört çilek, cuma günü beş portakal ve cumartesi günü ise daha fazla yiyecek (turşu, çikolatalı kek, salam vb.) yer. Yediklerinden karnı ağrıyan tırtıl, pazar günü yeşil bir yaprak yer ve karın ağrısı geçer. Kendi etrafında bir koza oluşturan tırtıl, iki hafta uyur. Uyandığında muazzam renkli bir kelebeğe dönüşmüştür.

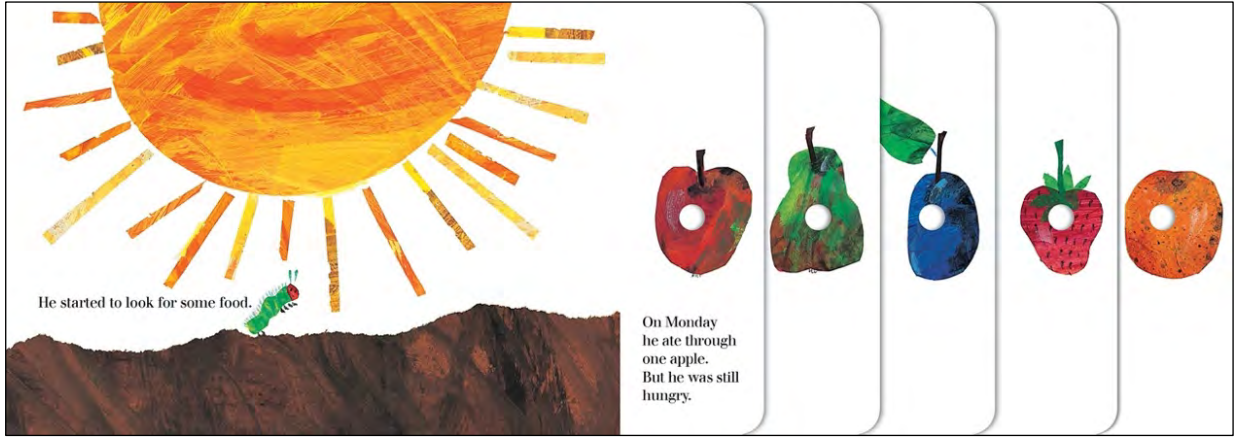
Kolaj tekniğiyle oluşturulmuş bu kitapta, çocuğa yakın çizimler, serifli bir yazı karakteri ile eşleştirilmiştir. Küçük puntıyla yazılmış kısa metin yapısı ile tipografik özellikler, görsel özelliklere oranla daha geri planda kalmıştır. İllüstrasyonların yerleşimi ve tipografik özellikleriyle, kitap dengeli bir tasarıma sahip olup, renk paleti tutarlı bir yapıya sahiptir.

Aç Tırtıl’ın ince ve mukavva kapaklı baskıları, üç boyutlu farklı baskıları ve çeşitli ortamlara uygulandığı versiyonları bulunmaktadır.

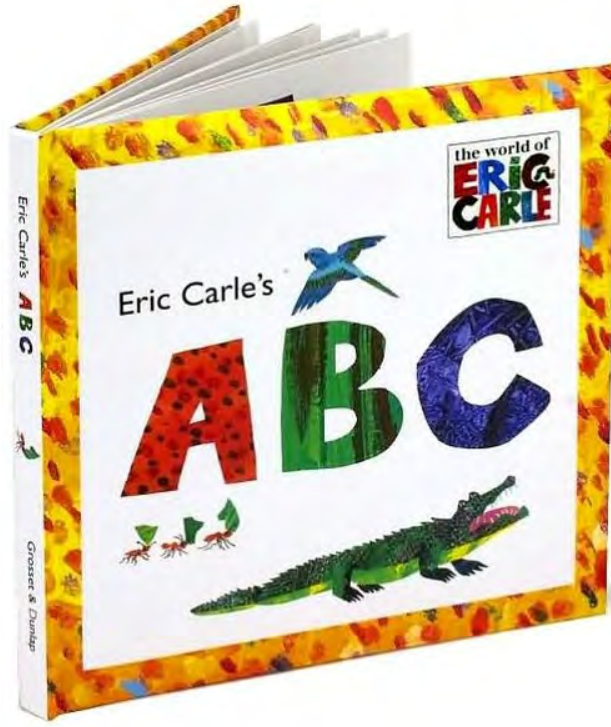
Görsel 4.8. Eric Carle, “Aç Tırtıl” (Kapak Resmi)

Kaynak: <https://www.amazon.com/Very-Hungry-Caterpillar-Eric-Carle/dp/0399226907> (Erişim Tarihi: 01.06.2020)

Görsel 4.9. Eric Carle, “Aç Tırtıl” (Carle, 1969, s. yok)

Kaynak: <https://www.amazon.com/Very-Hungry-Caterpillar-Eric-Carle/dp/0399226907> (Erişim Tarihi: 01.06.2020)

Görsel 4.10. Eric Carle, “Eric Carle’s ABC” (Kapak Resmi)

Kaynak: <https://www.barnesandnoble.com/w/eric-carles-abc-eric-carle/1100470770> (Erişim Tarihi: 09.03.2020)

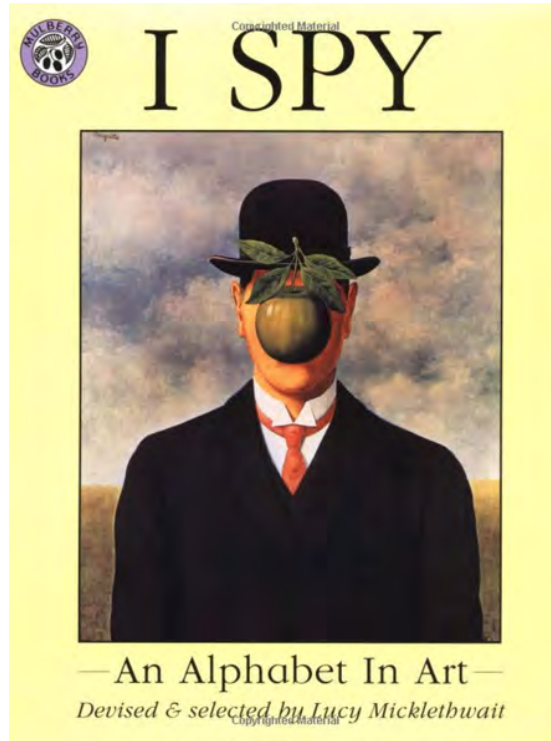
Görsel 4.10/4.11. de Eric Carle tarafından yazılıp resimlenen “Eric Carle’s ABC” kitabında hayvan isimlerinin ilk harfi ile alfabedeki tüm harfler oluşturulmuştur. Kare olarak tasarlanan kitaptaki 26 harf “ABC”, “DEFG”, “HIJK”, “LMNO”, “PQRS”, “TUVW” ve “XYZ” grupları şeklinde ele alınmıştır. Kitabın sağ tarafındaki sayfalar katlamalı bir şekilde tasarlandığından sol tarafta bir harf yer alırken, sağ tarafta ise üç harf yer almaktadır. Örneğin, “T, U, V ve W” harflerinin olduğu sayfalar incelendiğinde, “T” harfi “tiger” (kaplan) sözcüğü ve görseli ile beraber sol sayfada yerini alırken, “V” harfi “vulture” (akbaba) sözcüğü ve görseli ile birlikte kullanılmış olup “U” harfinin olduğu sağ taraftaki sayfa yukarı kaldırıldığında görülebilmektedir. “W” harfi ise “walrus” (mors/deniz aygırı) sözcüğü ve görseliyle kullanıldığı sayfa “U ve V” harflerinin olduğu sayfa yukarıya kaldırıldığında sağ kısımda görülmektedir.

Hayvan karakterlerinin baş harflerin ön planda olduğu bu materyalde, bold olarak vurgulanan majüsküllere, light minisküller eşlik etmektedir. Serifsiz bir yazı karakterinin kullanıldığı kitapta, illüstrasyonlar, Carle’in bilindik tarzı; canlı renkli ve el boyaması dokulu kağıtlarla oluşturduğu kolajlarla yapılmıştır.

Görsel 4.11. Eric Carle, “Eric Carle’s Abc” (Carle, 2007, s. yok)

Kaynak: <https://www.barnesandnoble.com/w/eric-carles-abc-eric-carle/1100470770> (Erişim Tarihi: 09.03.2020)

Görsel 4.12. Lucy Micklethwait, “I Spy: An Alphabet In Art” (Kapak Resmi)

Kaynak: <https://www.amazon.com/I-Spy-Alphabet-Lucy-Micklethwait/dp/0688147305> (Erişim Tarihi: 15.03.2020)

Görsel 4.12. Lucy Micklethwait'in derleyip tasarladığı alfabe kitabında; 26 harf için 26 sanat eseri kullanılmıştır. Kitapta, sanat tarihinde yer edinmiş sanatçıların eserlerinde bulunan bazı semboller, alfabe harflerini temsil etmede kullanılmıştır. Örneğin; Joan Miró'nun "Woman and Bird in the Moonlight" eserinde "stars" (yıldızlar) simgesi "Ss" harfine vurgu yapar. Ya da Henri Matisse'nin "Interior with Etruscan Vase" eserinde bulunan "orange" (portakal) resmine odaklanılmakta ve "Oo" harfi bu sözcüğün baş harfinden çıkmaktadır. Aynı şekilde Pablo Picasso'nun "Sitting Woman with a Fish Hat" eserindeki "fish" (balık) resmine odaklanılmakta ve "Ff" harfi bu sözcüğün baş harfini oluşturmaktadır.

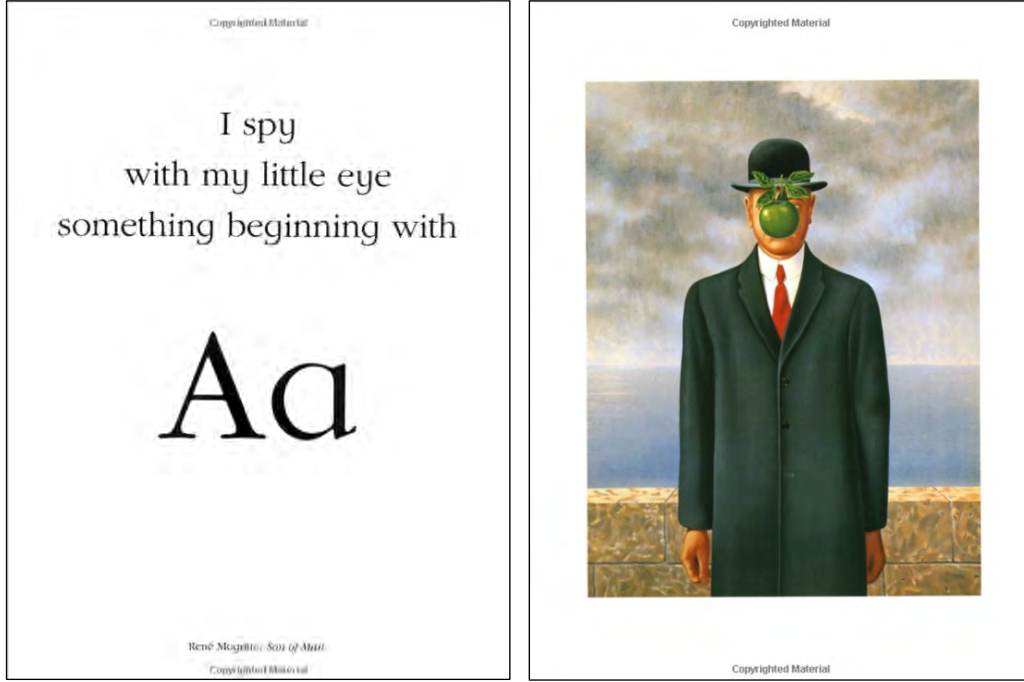
Kapakta geçen Rene Magritte'nin "Son of Man" eserindeki "apple" görseline odaklanılmıştır. Burada alfabenin ilk harfi olan "Aa" vurgulanmıştır.

Kitap, alfabenin her harfi için o harfle başlayan sözcüklerin sanat eserlerindeki simgelerle eşleştirilmesini sağlayarak, çocukları sanat dolu bir serüvene davet etmektedir.

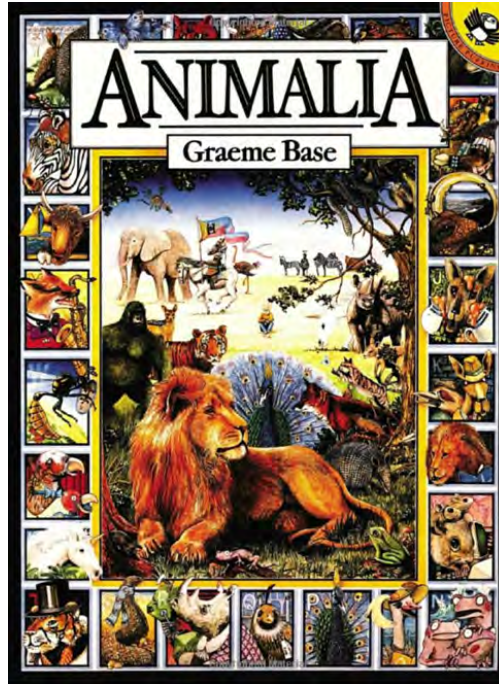
Görsel 4.13/4.14.'te de görüldüğü gibi tüm harfler için aynı metin; "I spy with my little eye something beginning with..." (Küçük gözümle ... ile başlayan bir şey casusluk yapıyorum.) kullanılmıştır. Bu metinden sonra ilgili harf hem majüskül hem miniskül gelmekte, altında sanatçı ve eser bilgisi yer almaktadır. Serifli bir yazı karakteri kullanılan kitaba, sakın ve yalın sayfa tasarımları hakimdir.

Dikey diktörtgen olarak tasarlanan kitabın iç sayfaları parlak kuşe kâğıdına basılmış olup, solda metinler sağda ise ilgili eser kullanılmıştır. İri puntolarla harflere ve metinlere vurgu yapılmıştır. Sanatçı ismi ve eserin geçtiği metin ise sayfanın alt kısmında küçük puntolarla kullanılmıştır.

Harflerin büyük puntoyla vurgulanmasından ve sözcük ile cümle kullanımından bu kaynağın, erken okuryazarlık becerilerinden yazı farkındalığı, alfabe ve harf farkındalığı ile sözcük bilgisi ve anlamayı desteklediği söylenebilir.

Görsel 4.13/4.14. Lucy Micklethwait, “I Spy: An Alphabet In Art” (Micklethwait, 1996, s. yok)
<https://www.amazon.com/I-Spy-Alphabet-Lucy-Micklethwait/dp/0688147305> (Erişim Tarihi: 15.03.2020)

Görsel 4.15. Graeme Base, “Animalia” (Kapak Resmi)
Kaynak: <https://www.amazon.com/Animalia-Picture-Puffins-Graeme-Base/dp/0140559965> (Erişim Tarihi: 17.03.2020)

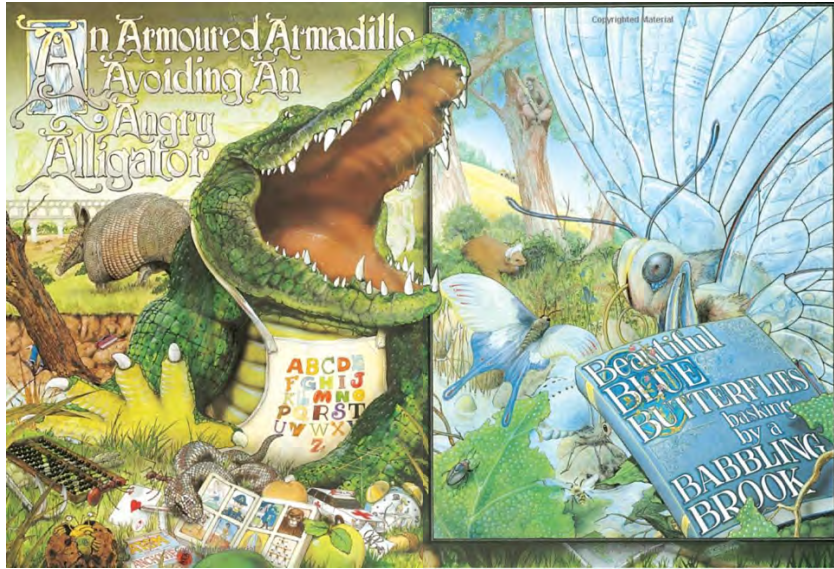
Görsel 4.15. İllüstratör Graeme Base tarafından tasarlanan “Animalia (Hayvanlar)”

ilk olarak 1986’da basılan resimli bir çocuk kitabıdır. Alliteratif bir alfabe kitabı olan kitapta alfabenin her harfi için hayvan krallığından bir hayvan, büyük bir şekilde resmedilmiştir. A için “Alligator (timsah)”, B için “Butterfly (kelebek)”, C için “Cat (kedi)” ve D için “dragon (ejderha)” betimlemesi yapılan hayvanların olduğu sayfalarda, harfle ilgili kısa metinler kullanılmıştır.

Dünyanın en çok satan kitaplarından biri olan “Animalia”, birden fazla ödül kazanmış; animasyonlu televizyon dizisi, app (uygulama) gibi çeşitli ortamlara uyarlanmıştır.

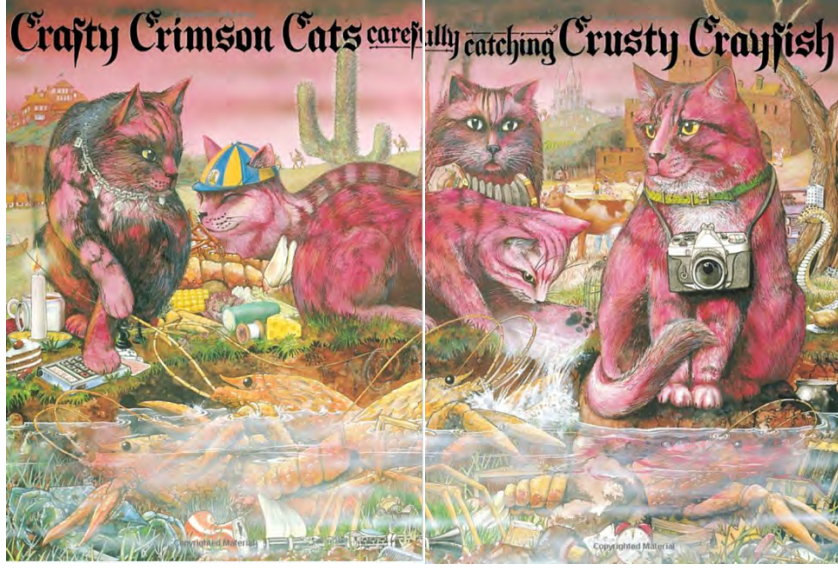
Her ne kadar harfle ilişkili hayvan daha büyük vurgulanmış olsa da dikkatli gözler aynı harfle başlayan daha birçok nesne ve canlıyı keşfedebilmektedir. Bu varlıklar gerçekçi bir mekânda, birbirleri ile sıkı sıkıya bağlantılı olup, kompozisyon ayrıntılı öğeler içerir. Her kompozisyon baskın bir renk ve tonlarıyla resmedilmiş olup içerik hakkında duysal bir ipucu sağlamaktadır. Detaylı resimler ve her sayfaya özel yazı karakterleri gibi özellikleriyle kitap, kitlesini genişleten adeta bir görsel şölen gibidir. Fakat detaylı sayfaların kimi yerlerde yan yana olması ve görsellerle yazıların neredeyse aynı yoğunlukta kullanıldığı bazı sayfalardan dolayı kitap, daha küçük çocuklar için karmaşık bir yapıya sahiptir.

Görsel 4.16/4.17.’de sayfalarda da görüldüğü gibi kitapta, sözcük öbekleri ve cümle kullanımından, erken okuryazarlık becerilerinden sözcük bilgisi ve anlamayı desteklediği sonucuna varılabilir.

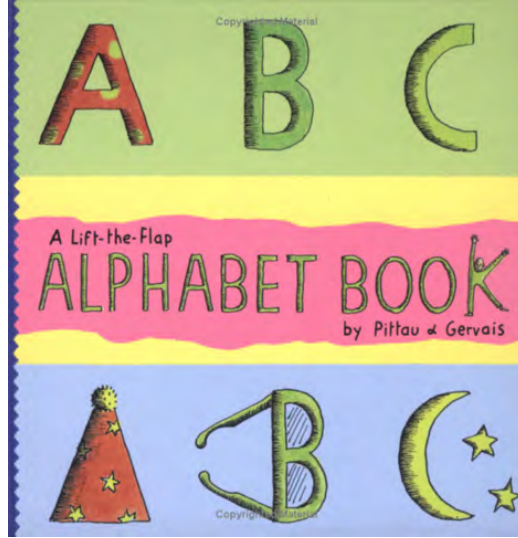
Görsel 4.16. *Graeme Base, “Animalia” (Base, 1996, s. yok)*

Kaynak: <https://www.amazon.com/Animalia-Picture-Puffins-Graeme-Base/dp/0140559965> (Erişim Tarihi: 17.03.2020)

Görsel 4.17. Graeme Base, “Animalia” (Base, 1996, s. yok)

Kaynak: <https://www.amazon.com/Animalia-Picture-Puffins-Graeme-Base/dp/0140559965> (Erişim Tarihi: 17.03.2020)

Görsel 4.18. Francesco Pittau ve Bernadette Gervais, “A Lift The Flap Alphabet Book” (Pittau & Gervais, 2004, s. yok)

Kaynak: <https://www.amazon.com/Pittau-Gervais-Lift-Flap-Alphabet/dp/2020633485> (Erişim Tarihi: 17.03.2020)

Görsel 4.18/4.19/4.20 “A Lift The Flap Alphabet Book” Francesco Pittau ve Bernadette Gervais tarafından A Lift The Flap (kapağı kaldır) şeklinde tasarlanmış etkileşimli bir ABC kitabıdır. Burada harfler nesnenin ilk harfiyle değil, harf formlarını andıran

nesne görselleriyle ilişkilendirilmiştir. Örneğin, üçgen bir şapka resmi “A” harfini gösterirken, dikey pozisyonda duran gözlük resmi “B” harfini, hilal şeklindeki ay resmi yıldızlarla da destelenerek “C” harfini göstermektedir.

Elle çizilmiş harf formlarının yanında, çeşitli hazır yazı karakterleri de kullanılmıştır. Majüskül ve büyük puntuyla vurgulanan harflere, miniskül ve küçük puntolu sözcükler eşlik etmektedir.

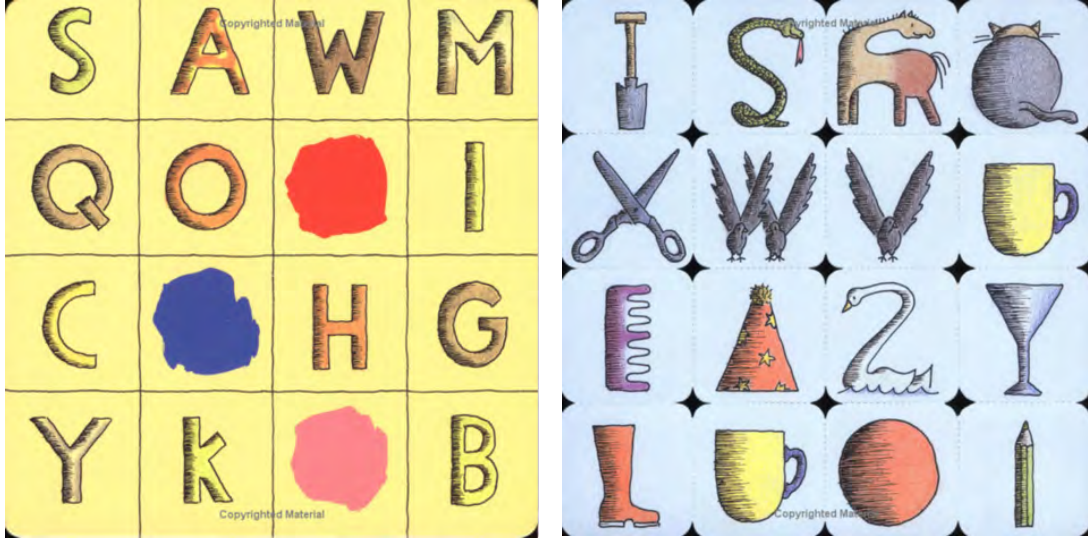

Görsel 4.19/4.20. Francesco Pittau ve Bernadette Gervais, “A Lift The Flap Alphabet Book” (Pittau & Gervais, 2004, s. yok)

Kaynak: <https://www.amazon.com/Pittau-Gervais-Lift-Flap-Alphabet/dp/2020633485> (Erişim Tarihi: 17.03.2020)

Ön sayfada “A looks like...” (A gibi görünüyor) gibi kısa bir metin, farklı yazı karakterleriyle yazılmış A’lar ve sayfanın ortasında kaldırılabilen bir kısım üzerinde organik bir şekilde yazılmış “A” harfi bulunmaktadır. Kapak kaldırıldığında A’ya benzetilen üçgen bir şapka resmi ile altında “a hat!” (bir şapka) yazısı yer almaktadır.

Görsel.4.21/4.22.’de de görüldüğü gibi kitabın sonunda aynı bakış açısıyla tasarlanmış üzerinde harflerin ve harflerin benzetildiği resimlerin yer aldığı tombala kartları bulunmaktadır. Böylece kitabı bitiren çocuklar içerikle birebir ilişkili tombala oyununu oynayarak alfabe bilgilerini pekiştirebilirler. Organik harf formları, resimlerle eşit bir çizgi diline sahiptir, kullanılan renkler soluktur.

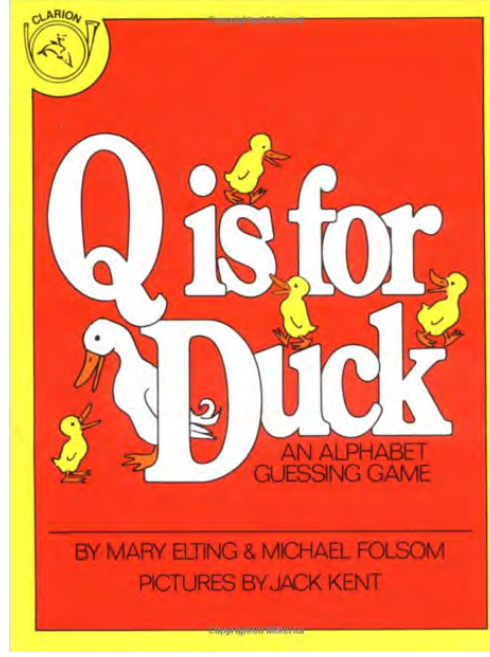
Görsel 4.21/4.22. *Francesco Pittau ve Bernadette Gervais, “A Lift The Flap Alphabet Book” (Pittau & Gervais, 2004, s. yok)*

Kaynak: <https://www.amazon.com/Pittau-Gervais-Lift-Flap-Alphabet/dp/2020633485> (Erişim Tarihi: 17.03.2020)

“Q Is For Duck” isimli ABC kitabı, ilk kez 1980’de basılmıştır. Michael Folsom ve Mary Elting tarafından yazılan ve June K. Kent tarafından resimlenen kitap, 2015’te çeşitlendirilmiş renkleri ile yeniden basılmıştır.

Bilmece benzeri soru cevaplı metin yapısı ile çocukların ilgilerini canlı tutacak özelliktedir. Hayvanat bahçesinde geçen öyküde, ilişkili harfleri bulmak için sorulan sorulara verilen cevaplara bakmak gerekir. Hedef harfin yanlış hayvan ismiyle temsil edilip nedeninin sorulduğu kitapta, cevap olarak verilen hayvan özelliği, harfle ortak bir özelliğe sahiptir (Bradley ve Jones, 2007).

Serifli ve serifsiz yazı karakterleri, majüskül ve miniskül kullanımları ile serbest el le yazılmış yazılar ve hazır fontların bir arada kullanımıyla metinler bir çeşitlilik içerisinde vurgulanmış; tipografik özellikler görsel özelliklerle iç içe ve bütünlük içerisinde tasarlanmıştır.

Görsel 4.23. Michael Folsom ve Mary Elting, “Q Is For Duck” (Kapak Resmi)

Kaynak: <https://www.amazon.com/Q-Duck-Alphabet-Guessing-Game/dp/0618574123> (Erişim Tarihi: 17.03.2020)

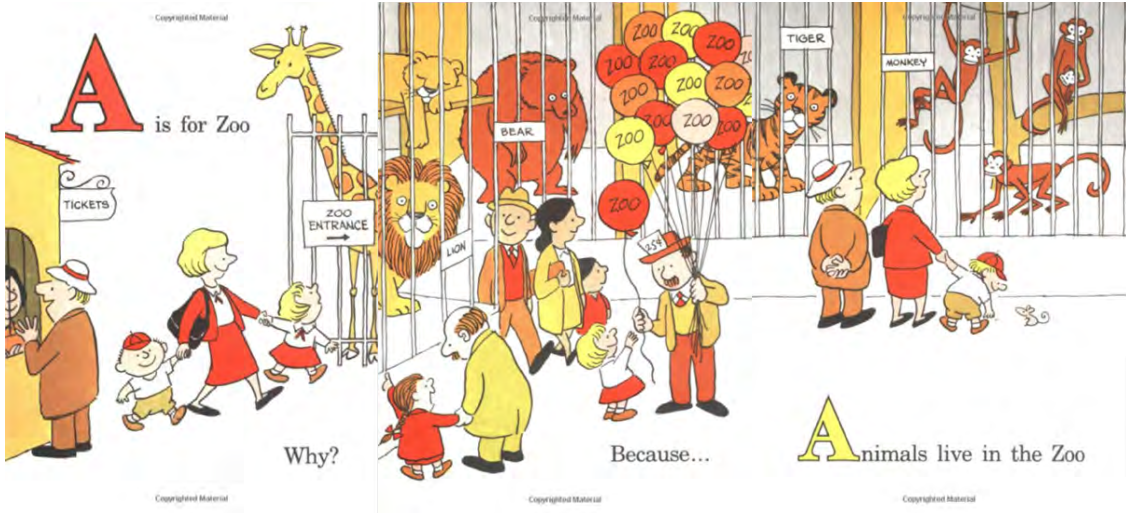
Görsel 4.23.’teki kitabın kapağında geçen “Q is for Duck” metin içerikle aynı kurgu diline sahiptir.

“Why is “Q” for “Duck”?” Because a duck quacks, of course.

“Ördek” için neden “Q” diye sorulur, çünkü bir ördek vakvaklar tabiki.

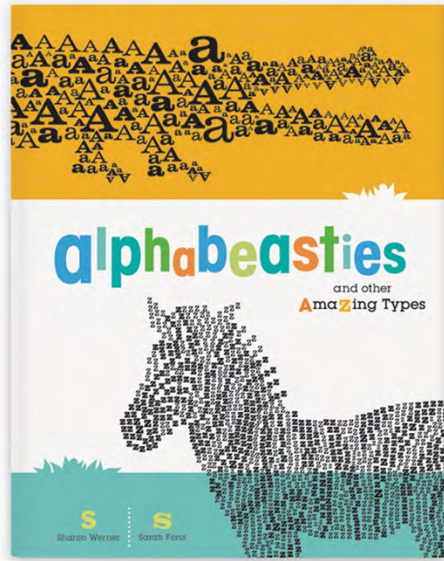
İç sayfalarda da ilk olarak “A is for Zoo” (A hayvanat bahçesi içindir) şeklinde yanlış bir harf-sözcük eşleştirmesi yapılır; daha sonra “Why” (Neden) diye sorulduğunda “Because” (Çünkü) “**Animals** live in the Zoo” (hayvanlar hayvanat bahçesinde yaşar) şeklinde açıklama yapılarak doğru harf-sözcük eşleştirmesi verilir. Devamında “B is for Dog” (B köpek içindir) denir “Why” (Neden) diye sorulduğunda “Because a Dog **Barks**” (Çünkü köpek havlar) şeklinde doğru harf-sözcük eşleştirmesi verilir. Daha sonra “C is for Hen” (C tavuk içindir) denir “Why” (Neden) diye sorulduğunda “Because a Hen **Clucks**” (Çünkü tavuk gıdaklar) şeklinde doğru bağlantı verilir ve bu şekilde Z’ye kadar aynı oyun devam eder.

Görsel 4.24/4.25/4.26.’daki sayfalardaki sorulu cevaplı metin yapısı önce doğrudan ilişkisiz sözcüğün verilip daha sonra doğrudan ilişkili sözcüğün verilmesi ile, kitapta geçen hayvan özellikleri ve sesleri gibi yapılarla, erken okuryazarlık becerilerinin hepsini destekler niteliktedir.

Görsel 4.24/4.25/4.26. Michael Folsom ve Mary Elting, “Q Is For Duck” (Folsom & Elting, 2005, s. yok)

<https://www.amazon.com/Q-Duck-Alphabet-Guessing-Game/dp/0618574123> (Erişim Tarihi: 17.03.2020)

Görsel 4.27. Sharon Werner ve Sarah Forss, “Alphabeasties” (Werner & Forss, 2009, s. yok)

Kaynak: <http://wdw.com/projects/alphabeasties-and-other-amazing-types/> (Erişim Tarihi: 18.03.2020)

Görsel 4.27. Sharon Werner ve Sarah Forss tarafından tasarlanan “Alphabeasties” kitabında A’dan Z’ye harfleri tanıtılırken, hayvanlardan her birine uygun bir veya daha fazla yazı karakteri kullanılmıştır. Figüratif tipografi uygulamasıyla bu kitap, sıradan bir alfabe kitabı değil, aynı zamanda çocuklar için eğlenceli bir tipografi kitabıdır. Bu kitapla yazı karakterlerinin bir kişiliği olduğu ve doğru kullanıldıklarında yazılan sözcüklerden

çok daha fazlasını ifade edebilecekleri vurgulanmıştır. Burada her hayvan için ilgili yazı karakteri tipografik olarak görselleştirilmiştir. Örneğin “alligator (timsah)”ın dikenli yapısına uygun seçilen yazı karakterinin özellikle majüskülleri bu amaçla kullanılmıştır. Ya da “sheep (koyun)”ın pamuklu yapısı için, daha organik bir yazı karakteri tercih edilmiştir. Öte yandan sayfaların üst veya alt kısımlarında kutucuklar içinde kullanılan, aynı harfin diğer yazı karakteriyle o karakterin çizgisine uygun diğer nesne veya canlılar eşleştirilmiştir. Örneğin; “snowman (kardan adam)” sözcüğü için oldukça kalın ve basık bir “S” kullanılırken, “swan (kuğu)” sözcüğü için ise daha ince ve zarif bir “S” kullanılmıştır.

Bazı sayfalar lift-the-flap (kapağı kaldır) şeklinde tasarlanmıştır. Bu durum çocukların parça-bütün ilişkisini görmelerini sağlamakta ve kitapla etkileşimlerini üst düzeye çıkartmaktadır. Örneğin, Görsel 4.28/4.29.’de “alligator (timsah)”ın tanıtıldığı sayfada, sağ tarafta fazladan bir sayfa daha vardır. Sayfa kapalıyken timsahın ağzı da kapalıdır. Sayfa açıldığında ise timsahın ağzı açılmaktadır.

Görsel 4.28/4.29. Sharon Werner ve Sarah Forss, “Alphabeasties” (Werner & Forss, 2009, s. yok)

Kaynak: <http://wdw.com/projects/alphabeasties-and-other-amazing-types/> (Erişim Tarihi: 18.03.2020)

Aynı şekilde Görsel 4.30/4.31’teki “octopus (ahtapot)” un tanıtıldığı sayfada ise fazladan iki sayfa bulunmaktadır. Sayfalar kapalıyken ahtapotun yalnızca üç kolu vardır, fakat sayfalardan biri aşağı, diğeri sağ taraftan yana doğru açıldığında, ahtapotun tamamı görünmektedir.

Görsel 4.30/4.31. Sharon Werner ve Sarah Forss, “Alphabeasties” (Werner & Forss, 2009, s. yok)

Kaynak: <http://wdw.com/projects/alphabeasties-and-other-amazing-types/> (Erişim Tarihi: 18.03.2020)

Hayvan isimleri, kapak da dahil her sayfada aynı yazı karakteriyle ve rengarenk bir şekilde yazılmıştır. Ayrıca kitapla aynı kurguya sahip alfabe kartları tasarlanmıştır. Görsel 4.32.’de örneği bulunmaktadır. Kartlar ters çevrilip parçalar bir araya getirildiğinde, ortaya bir puzzle (bulmaca) çıkmaktadır. Hayvanların yastıklara uyarlanmış halleri ve Görsel 4.33.’de “amazing activities” adıyla bir etkinlik kitabı ve bu etkinliklerin uyarlandığı bir uygulaması da vardır. Kitaptaki iki boyutlu etkileşim, dijital platformda üst düzeylere çıkmıştır. Dijital platformdaki etkinliklerde harfler çizildikçe tamamlanmakta ve hayvan figürleri tamamlandıktan sonra hareket etmektedir.

Görsel 4.32/4.33. Sharon Werner ve Sarah Forss, “Alphabeasties” (Werner & Forss, 2009, s. yok)

Kaynak: <http://wdw.com/projects/alphabeasties-and-other-amazing-types/> (Erişim Tarihi: 18.03.2020)

Görsel 4.34/4.35/4.36/4.37. yazar ve ressam Laura Vaccaro Seeger’in tasarlamış ol

duğu “The Hidden Alphabet” (Gizli Alfabe) ilk bakışta harfin değıl, ilgili nesnenin algılandığı konsept bir kitaptır. Kitap açıldığında, ortasında boş siyah bir çerçeve izleyiciyi karşılamaktadır. Siyah çerçevenin ortası kesik olduğundan, bir sonraki sayfada tanıtılan harf ile ilgili nesne görölmektedir. Siyah çerçevenin olduğu sayfa yukarı kaldırıldığında ise, bir sonraki sayfadaki nesneyi oluşturan harf formu ortaya çıkmaktadır. Örneğın; ilk sayfa açıldığında siyah çerçeve ile etrafı sarılan bir okun ucu görölür, daha sonra sayfa yukarı kaldırıldığında ise, okun ucunun majüsköl “A” nın üst üçgen kısmını oluşturdđu görölür. İkinci sayfa açıldığında ise, siyah çerçevenin ortasında iki balon görölmekte, siyah çerçeve yukarı kaldırıldığında ise balonlar, majüsköl “B”yi oluşturan daireler şeklinde okuyucuya kendini göstermektedir.

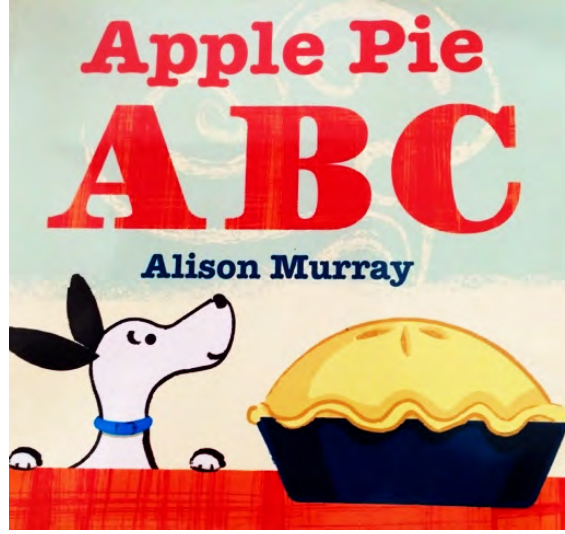
Görsel açıdan doyurucu ve etkileşimli olan kitapta, nesne ismi çerçevenin alt kısmında minisküllerle yazılmıştır. Kitapta nesneler, harf formlarını oluşturmada yaratıcı bir şekilde kullanılmıştır. Nesnelerin oluşturdđu harf formları, sayfanın dörtte üçünü dolduracak şekilde kullanılmıştır. Resimlemeler canlı ve rengarenk oluşları ile çocukları görsel bir serüvene davet etmektedir.

Görsel 4.34/4.35/4.36/4.37. Laura Vaccaro Seeger, “ The Hidden Alphabet” (Seeger, 2010, s. yok)

<http://thelittlethingsjournal.blogspot.com/2011/03/create-your-own-abc-book.html> (Erişim Tarihi:

15.03.2020)

Görsel 4.38. Alison Murray, “A Apple Pie” (Kapak Resmi)

Kaynak: <https://rhinoreads.wordpress.com/2013/04/17/apple-pie-abc-by-alison-murray/> (Erişim Tarihi: 14.03.2020)

Görsel 4.38/4.39.’daki kökleri oldukça eskiye giden bir kafiye kitabıdır. “Apple Pie ABC” 2010’da Alison Murray tarafından farklı bir bakış açısıyla uyarlanmıştır. Alfabenin her harfi bir öykü kurgusu içerisinde, köpeğin elmalı turtaya ulaşmaya çalışması ile ilgilidir.

Alfabenin ilk harfi, “A apple pie” (bir elmalı turta/kek) ile başlayan öykü A’den Z’ye kadar çeşitli eylemlerle anlatılmaktadır. “B” “bake it (fırında)”, “C” “cool it (soğutun)”, “D” “dish it out (kapla/çanak dışarı)”, “E” “eager for it (bunun için istekli)”, “F” “find a crumb of it (bir kırıntı bulmak)”, “G” “get a taste for it (tadına bakmak)”, “H” “have to get a lick of it (yalamak zorunda)”, “I” “in trouble (başı deritte)”, “J” “jump up for it (bunun için yukarı atlamak)”, “K” “kept away from it (ondan uzak tutuldu)”, “L” “leave without it (onsuz bırakın)”, “M” “miserable (sefil)”, “N” “not giving up (vazgeçmemek)”, “O” “ogle it (dikkat et)”, “P” “pine for it (bunun için çam)”, “Q” “quitly determined (oldukça kararlı)”, “R” “ready (hazır)”, “S” “steady (sabit)”, “T” “time to go for it (gitme zamanı)”, “U” “underneath it (altında)”, “V” “very nearly (neredeyse)”, “W” “whoops (hoppala)”, “X” “exit quickly (hızlı bir şekilde çıkmak)”, “Y” “yum yum”, “Z” “go to sleep and dream of it (uykuya dalmak ve bunun hayalini kurmak)”.

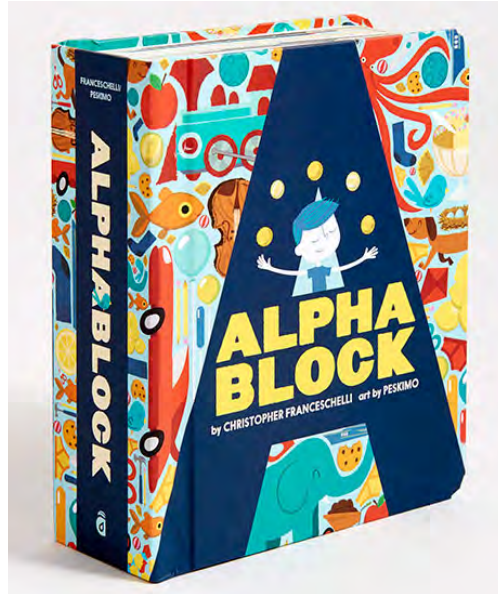
Piktograma benzer çizimlerin ve kare serifli bir yazı karakterinin kullanıldığı kitapta, büyük puntuyla vurgulanan majüsküllere küçük puntolu minisküller eşlik etmektedir. Tipografik özellikler ve görsel özellikler bakımından sayfa tasarımlarında görsel zıtlıktan

bahsedilebilir. Kapaklar mukavvaya, iç sayfalar ise kuşe kağıdına basılmıştır. Çizimler pastel renkte ve çizgiler oldukça yalındır.

Görsel 4.39. Alison Murray, “A Apple Pie” (Murray, 2010, s. yok)

Kaynak: <https://rhinoreads.wordpress.com/2013/04/17/apple-pie-abc-by-alison-murray/> (Erişim Tarihi: 14.03.2020)

Görsel 4.40. Christopher Franceschelli, “Alpha Block” (Kapak Resmi)

Kaynak: <https://www.amazon.com/Alphablock-Abrams-Block-Christopher-Franceschelli/dp/1419709364> (Erişim Tarihi: 12.03.2020)

Görsel 4.40. “Alpha Block” yayıncı ve editör Christopher Franceschelli tarafından

yazılıp İllüstratör Peskimo tarafından resimlenen bir alfabe kitabıdır. Kitabın sağ tarafında, harf şeklinde kesilen kalın sayfalar ve sayfaların arkasında harflerle ilişkili görseller ve sözcükler kullanılmıştır. Sözcüğün ilk harfi ile sözcük, farklı sayfalarda kullanılmıştır. Kitabın sol tarafındaki görseller, sağ tarafındaki harfler hakkında ipucu vermekte, sayfa çevrildiğinde de harfle ilişkili görsel tamamlanmakta ve ilgili sözcük majüskül (büyük harflerle) okunmaktadır. Kitaptaki illüstrasyonlar Peskimo'nun animasyonlu tarzında oluşturulmuştur; detaylı ama şık bir tasarımıdır.

26 adet harf, sayfada harf şeklinde kesildiği için, bu özellik çocuğun harfle etkileşi mini arttırmakta ve harfin fiziksel yapısı (harfin ön ve arkası, eğriler, açılar vb.) hakkında çocuğu bilgilendirmektedir.

Sans serif bir yazı karakteri kullanılan kitapta, alfabe harflerini ve ilgili sözcükleri tanıtmada tamamen majüsküller kullanılmıştır. “A” için apple (elma), “B” için balloons (balonlar), “C” için cookies (kurabiyeler), “D” için dog (köpek), “E” için elephant (fil), “F” için fish (balık), “G” için garden (bahçe), “H” için hammer (Çekiç), “I” için ice cream (dondurma), “J” için juggler (hokkabaz), “O” için octopus (ahtapot), gibi alfabe kitaplarında sıkça kullanılan sözcüklerin kullanıldığı görülmektedir.

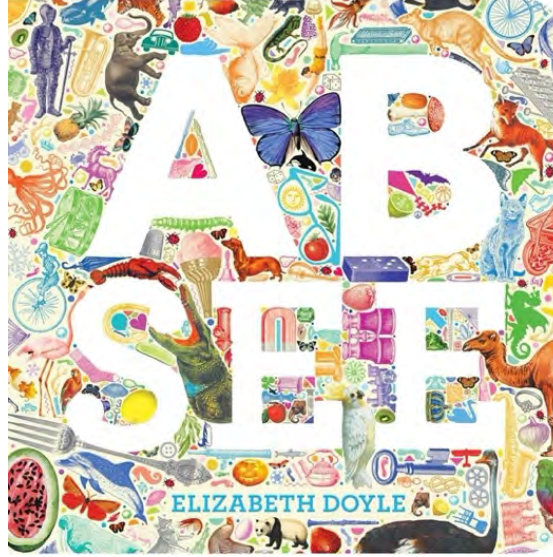
Görsel 4.41/4.42. Christopher Franceschelli, “Alpha Block” (Franceschelli, 2013, s. yok)

Kaynak: <https://www.amazon.com/Alphablock-Abrams-Block-Christopher-Franceschelli/dp/1419709364>
(Erişim Tarihi: 12.03.2020)

Kalın bir kâğıt kullanılan kitapta, alfabenin her harfi için birden fazla sayfa kullanıldığından kitap, 104 sayfadır. Bu açıdan kitap, çocukların sayfaları rahatlıkla çevirebileceği tarzdayken, kitabın taşınması konusunda ebeveyn yardımı gerekmektedir.

Görsel 4.41/4.42.’deki sayfalarda da görüldüğü gibi, harf şeklinde oluşturulan bu

kitapta, harfler birincil olarak, sözcükler ise ikincil olarak vurgulanmaktadır. Erken okuryazarlık becerilerinden; Yazı farkındalığı, Alfabe ve Harf bilgisi, Sözcük bilgisi ve Anlama, Fonolojik farkındalık gibi becerileri desteklediği sonucuna varılabilir.

Görsel 4.43. Elizabeth Doyle, “A B See” (Kapak Resmi)

Kaynak: <https://www.amazon.com/B-See-Elizabeth-Doyle/dp/1481436996> (Erişim Tarihi: 14.03.2020)

Görsel 4.43/4.44. “A B See” Elizabeth Doyle tarafından tasarlanan bir alfabe kitabıdır. Alfabenin her harfi için ilgili harfin sınırları içerisinde o harfle başlayan çok fazla sözcük resmedilmiştir. Harf sınırları içerisine gizlenmiş bu görsellerde çeşitli hayvan, nesne ve çiçek gibi simgeler bulunmaktadır. Oldukça detaylı olan bu resimler çocuğun her baktığında farklı bir şey keşfedeceği bir oyun materyalidir. Kare olarak tasarlanan kitapta kalın mukavvaya basılan sayfalarda harflerde aliterasyon kullanılmıştır. Harflerle beraber harfin içindeki sözcüklerin bir araya getirilerek oluşturduğu genelde tek satırlık cümleler kullanılmıştır. Bu cümleler harfin içindeki görsellerle doğrudan ilişkili olacak şekilde yerleştirilen bir takım sözcük öbeklerinden oluşmaktadır. Kitapta harf, sözcük, cümle gibi bileşenlerin kullanımına bakarak erken okuryazarlık becerilerinden; hepsinin desteklendiği görülebilir.

Resimlemelerin bir araya gelerek oluşturduğu majüsküller, sans serif bir yazı karakteri ve büyük puntıyla yazılırken, sözcük grupları ise, serifli ve küçük puntıyla yazılmıştır.

Görsel 4.44. Elizabeth Doyle, “A B See” (Doyle, 2015, s. yok)

Kaynak: <https://www.amazon.com/B-See-Elizabeth-Doyle/dp/1481436996> (Erişim Tarihi: 14.03.2020)

Görsel 4.45. Xavier Deneux, “TouchThinkLearn: ABC” (Kapak Resmi)

Kaynak: <https://www.amazon.com/TouchThinkLearn-ABC-Xavier-Deneux/dp/1452145032> (Erişim Tarihi: 11.03.2020)

Görsel 4.45/4.46/4.47. Xavier Deneux tarafından tasarlanan kitap “TouchThinkLearn” (DokunDüşünÖğren) serisinin ABC kitabıdır; harf ve nesne ilişkisine dayalı etkileşimli bir kaynak olan bu kitapta, serifsiz majüskül bir yazı karakteri kullanılmıştır. Karşılıklı olarak tasarlanan bazı sayfaların sol tarafında harfler yüksek, sağ tarafında ise harflerle ilişkili görseller ve bu görseller arasına yerleştirilmiş aynı harflerin simetriği çukur bir şekilde tasarlanmıştır.

İllüstrasyonlar, harf formları ile iç içe ve zekice çözülmüştür. Bazı sayfalarda tek bir harfe odaklanılırken, bazı sayfalarda ise birden fazla harf kullanılmıştır.

Serinin isminden de anlaşılacağı üzere “touch” (dokun) özelliği kitabın kapağından

başlamakta ve tüm sayfalarda görülmektedir. Harflerin çukur ve yüksek versiyonlarıyla kullanımı, kitaba dokunsallık özelliği katmakta ve kullanıcının kitapla etkileşimini arttırmaktadır. Birçok duyu organına hitap etmesi bakımından bu örnek, önemli bir materyaldir. Dokunsal özelliğiyle görme ve dokunma duyusuna hitap eden materyal, okul öncesi dönemde yetişkinin çocuğa okumasıyla, çocuğun işitme duyusuna da hitap etmeyi hedeflemektedir.

Alfabe harflerinin tanıtılmasında; “A” harfi için “alligator” (timsah), “B” harfi için “bird” (kuş), “E” harfi için “elephant” (fil), “H” harfi için “house” (ev), “L” harfi için ise “light” (ışık) gibi, çocuğun tanımakta zorlanmayacağı somut veya soyut nesnelerden, hayvan veya nesne isimlerinden yararlanılmıştır.

Görsel 4.46. Xavier Deneux, “TouchThinkLearn: ABC” (Deneux, 2016, s. yok)

Kaynak: <https://www.amazon.com/TouchThinkLearn-ABC-Xavier-Deneux/dp/1452145032> (Erişim

Tarihi: 11.03.2020)

Ancak, 36 sayfa olan kitap, kalın kâğıda basıldığından küçük çocukların kitapla iletişimini zorlayabilir ve kitabın taşınması ve okunması konusunda yetişkin desteğine ihtiyaç duyulabilir.

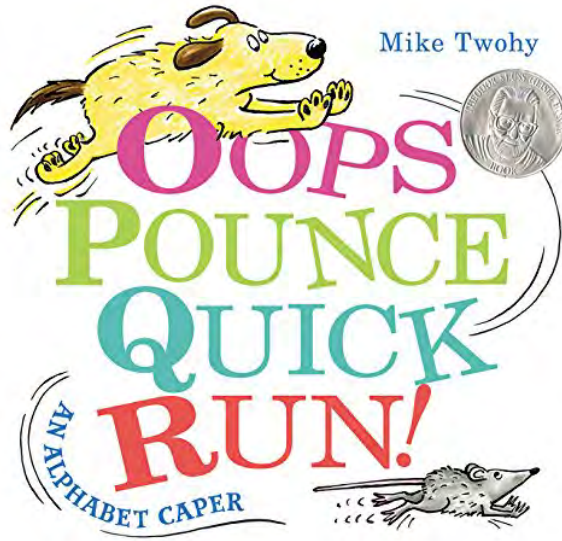
Kitapta, harflerin etkileşimli bir şekilde görselleştirilerek vurgulanmasından ve sözcük kullanımından erken okuryazarlık becerilerinden; yazı farkındalığı, alfabe ve harf bilgisi, sözcük bilgisi ve anlama ve fonolojik farkındalık gibi becerileri desteklediği sonucu çıkarılabilir.

Görsel 4.47. Xavier Deneux, “TouchThinkLearn: ABC” (Deneux, 2016, s. yok)

Kaynak: <https://www.amazon.com/TouchThinkLearn-ABC-Xavier-Deneux/dp/1452145032> (Erişim

Tarihi: 11.03.2020)

Görsel 4.48. Mike Twohy, “Oops Pounce Quick Run!” (Kapak Resmi)

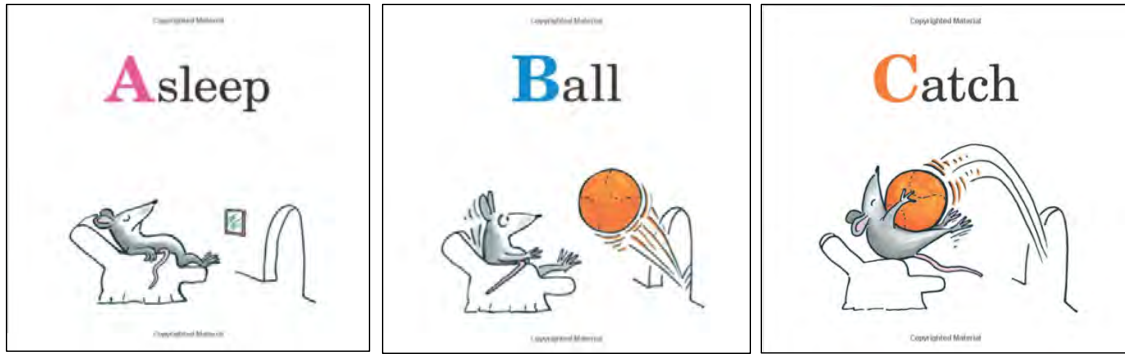
Kaynak: <https://shop.scholastic.com/parent-ecommerce/books/oops-pounce-quick-run-an-alphabet-caper-9780062377005.html> (Erişim Tarihi: 13.04.2020)

Görsel 4.48/4.49/4.50/4.51. “Oops, Pounce, Quick, Run!: An Alphabet Caper” New York’lu karikatürist Mike Twohy tarafından yazılan ve resimlenen bir ABC kitabıdır.

Mike Twohy’nin basit ve yalın karikatürleri, çocuğu eğlenceli bir kovalamacaya da vet eder. Çünkü öykü, bir köpekle bir fare arasında geçmektedir. Köpeğin topunun, farenin evine girmesi üzerine A’dan Z’ye alfabetik bir kovalamaca başlar. Başlangıçta

fareyi kovalayarak topunu bulmaya çalışan köpek ile fare, kitabın sonuna doğru kovalamacadan dolayı yorgun düşerler ve beraber uyuyakalırlar. Kare olarak tasarlanan kitapta, alfabenin her harfı, bir nesne/durum/eylem üzerinden basit çizimlerle anlatılmıştır. Her sayfada bir çizim ve çizimle ilişkili bir sözcük kullanılmıştır. Sözcüklerin ilk harfı farklı bir renkle ve majüskül olarak vurgulanırken, sözcüğün geri kalanı, siyah renkle ve miniskül olarak yazılmıştır.

Kitaptaki sözcükler, geleneksel alfabe kitaplarından farklı bir şekilde ele alınmış olup, bu sözcükler bir araya getirildiğinde ortaya bir öykü çıkmaktadır. Bu sözcükler hayvan karakterlerini, çeşitli durumları ve eylemlerini anlatırlar. “A” için “Asleep (uyuyor/uykuda)”, “B” için “Ball (top)”, “C” için “Catch (yakalamak)”, “D” için “Dog (köpek)”, “E” için “Eye (göz)” “Feet için (ayak)”, “Grrr”, “Help!” (yardım), “I’ll chase! (kovalayacağım)”, “Jump (atlamak)”, “Kitchen (mutfak)”, “Living Room (oturma odası)”, “Missing (kayıp/kaybolan)”, “Nowhere (hiçbir yere)”, “Oops (Hoop/Aman)”, “Pounce (Pençe)”, “Quick (Hızlı)”, “Run (Koş)”, “Safe (Güvende)”, “To Dog (Köpek için)”, “Unwrap (Açmak)”, “Very Cool (Çok havalı)”, “Wag (sallamak)”, “Xoxo (Öpüldün/öpmek)”, “Yes (evet)”, “Zzzz”.

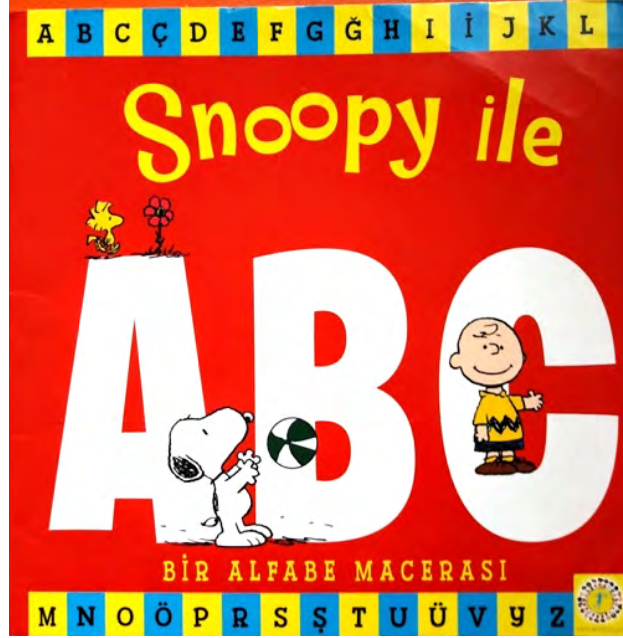
Görsel 4.49/4.50/4.51. Mike Twohy, “Oops Pounce Quick Run!” (Twohy, 2016, s. yok)

Kaynak: <https://shop.scholastic.com/parent-ecommerce/books/oops-pounce-quick-run-an-alphabet-caper-9780062377005.html> (Erişim Tarihi: 13.04.2020)

Kitapta kullanılan sözcükler, görsellerle neredeyse aynı yoğunluğa sahiptir. Bu açıdan izleyicinin gözü metin ve görsele aynı ilgi uzaklığındadır. Kitaptaki hareket unsuru dinamik ve canlı olduğundan izleyiciyi içeriğe davet eder.

Bu alfabe kitabında, harf ve sözcüklerin vurgulanmasından, erken okuryazarlık be

cerilerinden, yazı farkındalığı, alfabe ve harf bilgisi, sözcük bilgisi ve anlama ve fonolojik farkındalık gibi becerileri desteklediği sonucuna varmak mümkündür.

Görsel 4.52. Kolektif, “Snoopy ile ABC” (Kapak Resmi)

Görsel 4.52/4.53/4.54. “Snoopy ile ABC: Bir Alfabe Macerası” ince parlak kuşeye basılan kitap kare boyutta tasarlanmış olup, tel zımba ile toparlanmıştır. Alfabenin her harfi için metinde tanıtılan harf farklı renkle vurgulanmıştır. Her sayfada bir harfin majüskül ve miniskül kullanımları, metin içerisinde vurgulanmış ve aynı zamanda görseller ile beraber ele alınmıştır.

Öykü “Snoopy” karakteri ve arkadaşları etrafında geçer. Kitaptaki metinler de, bu karakterlerin günlük yaşantıları hakkındadır. Karakter resimleri, çocukların kendileriyle bağdaştırabilecekleri bir tarzda canlı ve parlak renktedir. Kitapta kullanılan yazı karakteri ve punto büyüklüğü, metinlerin görsellerle orantısı, dengeli ve uygun tasarımlardır.

Harflerin majüskül ve miniskül olarak verilmesinden ve ayrıca metin içerisinde vurgulanmasından, bu kitabın erken okuryazarlık becerilerinden doğrudan yazı farkındalığı ve alfabe ve harf bilgisini desteklediği söylenebilir.

Görsel 4.53/4.54. Kolektif, "Snoopy ile ABC" (Kolektif, 2017, s. yok)

Görsel 4.55. Fatih Erdoğan tarafından yazılıp resimlenen, "Geçiyordum Uğradım" 3-6 yaş dönemi çocukların dil gelişimlerine katkı sağlayan bir yapıya sahiptir. Kitapta günlük konuşma diliyle kurgulanmış kısa öykü bölümleri, yalın ve eğlenceli resimlerle buluşturularak çocuklar için çok uyarıcı bir etkileşim ortamı yaratılmıştır (Sever, 2011, s.13-14). Eğlenceli bir tekerlemeyle başlayan kitapta öykü, kısa ve uyaklı sözcüklerle oluşturulmuştur. Öykü, evlerine komşunun gelmesiyle annesi ve ablası tarafından dışarıya yollanan bir çocuğun başından geçen macera hakkındadır. Görsel 4. 56' deki sayfa da bu maceranın başlangıcıdır.

Kitaptaki "zıplıyorduk, uğradık; bekleyin, izleyin; ısınalım, yaylanalım; üç, güç; gıt gıt gıt, kıt vb." oldukça kısa ve akılda kalıcı uyaklı metinleri ile çocukların bu macerayı dikkat ve ilgiyle izleyecekleri bir yapıdadır. 4.57'deki görseller de diğer sayfalar gibi uyaklı yapıdan izler taşımaktadır.

Metinlerin sol sayfada ve hep sol bloklama şeklinde kullanılması, resimlemelerin i se, sağ sayfada ve hep tüm sayfa şeklinde kullanılması görsel olarak bir monotonluk oluşturmaktadır.

Görsel 4.55. Fatih Erdoğan, “Geçiyordum Uğradım” (Kapak Resmi)

Kaynak: <http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=cat03696a&AN=ana.80472&lang=tr&site=eds-live> (Erişim Tarihi:27.12.2019)

Görsel 4.56. Fatih Erdoğan, “Geçiyordum Uğradım” (Erdoğan, 1986, s. 8-9)

Kaynak: <http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=cat03696a&AN=ana.80472&lang=tr&site=eds-live> (Erişim Tarihi:27.12.2019)

Görsel 4.57. Fatih Erdoğan, “Geçiyordum Uğradım” (Erdoğan, 1986, s. 12-13)

Kaynak: [http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=cat03696a&AN=ana.80472&lang=tr](http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=cat03696a&AN=ana.80472&lang=tr&site=eds-live)
&site=eds-live (Erişim Tarihi:27.12.2019)

Kitapta geçen bazı uyaklı metin örnekleri;

Dedem dedi:

“Kim o?”

“Biziz” dedik.

“Zıplıyorduk,
uğradık...”

Dedem dedi:

“Durun hele bekleyin,
zıplamanın âlâsını
siz bir de benden izleyin.”

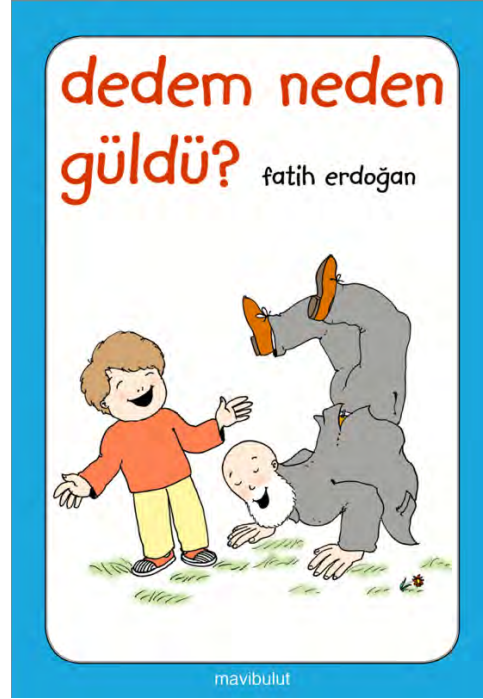
“Önce biraz ısınalım,
aşağı yukarı
yaylanalım.”

Kurbağa dedi:

“Bir, iki, üç...
Böylesi dedeyi
bulmak güç...”

Tavuk dedi:

“Gıt gıt gıt...
Koca adam,
aklı kıt!”

Görsel 4.58. Fatih Erdoğan, “Dedem Neden Güldü” (Kapak Resmi)

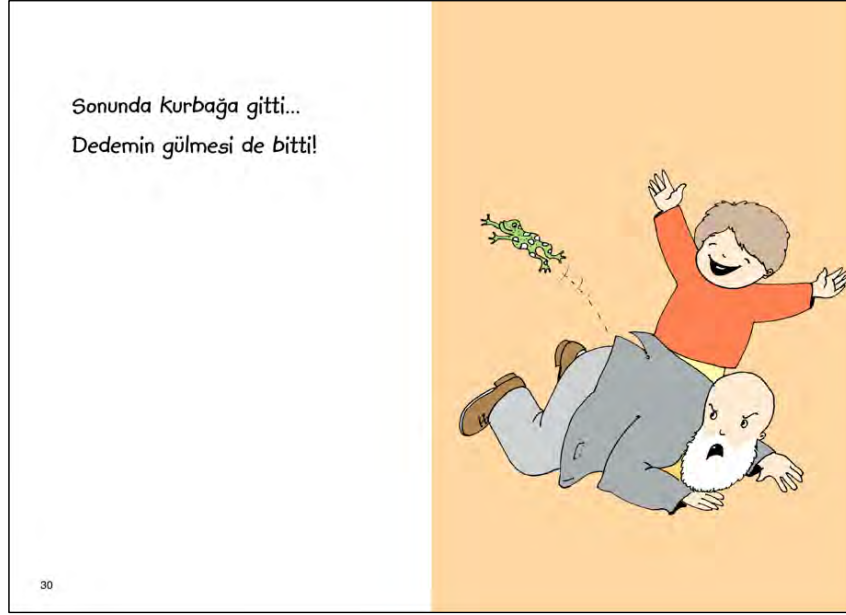
Kaynak: <http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=nlebk&AN=906594&lang=tr&site=eds-live> (Erişim Tarihi: 07.04.2020)

Görsel 4.58/4.59. Fatih Erdoğan’ın “Dedem Neden Güldü?” adlı resimli kitabı, 3 yaş ve üzeri çocuklar için tasarlanmıştır. Bu kitap “Artık Kendim Okuyabilirim” (İlk Okuma Seti) dizisinin ünlü giriş tekerlemesinin kitabıdır. Kitaptaki tekerlemeler, kısa, uyaklı tümce yapısı ile çocukların belleklerinde kalabilecek özelliklere sahiptir.

“Çocuktum	Neden güldü...”
Ufacıktım	Dedem güldü,
Bir susayıp	Dedem güldü...
Bir acıktım	Güldü de güldü
Dedim: Dede	Güldü de güldü
Masal anlat	Güldü de güldü
Dedem dedi:	Güldü de güldü
Sen anlat	Güldü de güldü
Ben anlattım,	Dedem neden bu kadar güldü
Dedem güldü	Sonunda kurbağa gitti...
Bilmem dedem	Dedemin gülmesi de bitti!

Kitaptaki resimlemeler, parlak ve net olmasıyla Fatih Erdoğan’ın kendi tarzında;

yalın ve çocuğa göredir. Metinler sol tarafta, görseller ise sağ tarafında kullanılmıştır. Kitaptaki uyaklı metin yapısından, erken okuryazarlık becerilerinin tümünün desteklendiği sonucuna varılabilir.

Görsel 4.59. Fatih Erdoğan, “Dedem Neden Güldü” (Erdoğan, 2003, s. 30-31)

Kaynak:<http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=nlebk&AN=906594&lang=tr&site=eds-live> (Erişim Tarihi:07.04.2020)

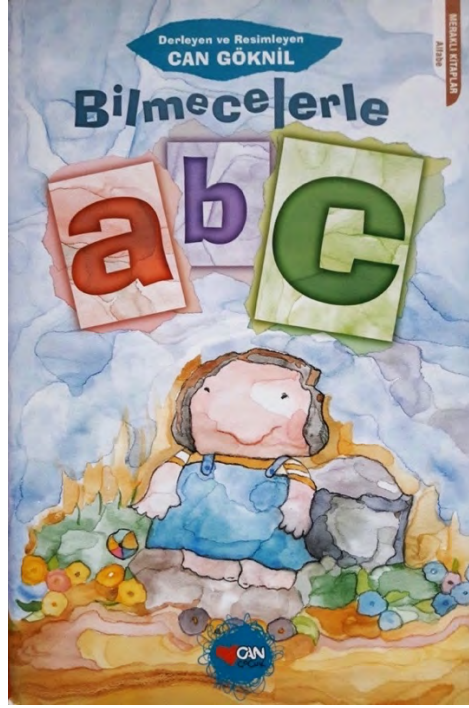
Görsel 4.60. Ayla Çınaroğlu, “Üç Kuzucuk: Büyük Şenlik Günü” (Kapak Resmi)

Görsel 4.60/4.61/4.62. Ayla Çınaroğlu’nun yazdığı ve Ayşe Çınaroğlu’nun resimle

diği “Üç Kuzucuk” resimli bir öykü kitabıdır. Öykü, herkesin becerisini sergilediği bir gün olan büyük şenlik gününe hazırlanan üç kuzucuk, onların anneleri ve kasabanın diğer üyeleri ile ilgilidir. Öyküde geçen hayvan karakterleri, eğlenceli bir şekilde isimlendirildiği için çocuğun zevkle okuyup dinleyebileceği bir tarzdadır. Örneğin kuzucukların isimleri uyaklı sözcüklerden oluşturulmuş (“Hophop”, “Zıpzıp”, “Toptop” vb.), bazı hayvanlar için de “Mırnık hanım” (kedi), “Doktor Mö” (inek), “Havhav Amca” (köpek) ve “Yaramaz Tekdiş” (fare) gibi hayvanlar hakkında ipucu veren isimlendirmeler yapılmıştır. Resimler ile metinler, aynı sayfada kullanılmıştır ve iki tasarım öğesi arasındaki denge hareketli ve canlıdır. Kitaptaki metin ve sözcük yapısından, erken okuryazarlık becerilerinden; yazı farkındalığı ve sözcük bilgisi ve anlamayı desteklendiği söylenebilir.

Görsel 4.61/4.62. Ayla Çınaroğlu, “Üç Kuzucuk: Büyük Şenlik Günü” (Çınaroğlu, 2012, s. yok)

Görsel 4.63. Can Göknil, “Bilmecelerle Abc” (Kapak Resmi)

Görsel 4.63. “Bilmecelerle ABC” kitabı Can Göknil tarafından derlenen ve resimlenen bir kitaptır. 1992 yılında 25 ülkeden 234 sanatçının katıldığı, Belgrad II. Altın Kalem Bienali’nin Diploması, “Bilmecelerle ABC” adındaki kitabı için Can Göknil’e verilmiştir. Alfabenin her harfi bir bilmeceye verilen cevabın ilk sesi ile oluşturulmuştur.

Harflerin hem majüskül hem de miniskül olarak büyük puntolarla ve farklı renklerle vurgulandığı kitapta, sözcükler ise farklı renkte ve küçük harflerle oluşturulmuştur. Serifsiz bir yazı karakteri kullanılan kitapta, resimlemeler sulu boya tekniğiyle oluşturulmuş ve çocuklara hitap eden bir dile sahiptir. Sayfaların sağ tarafında resim, sol tarafında ise miniskül ve majüskül, bilmece ve bilmecenin cevabı kullanılmıştır.

Görsel 4.64’de; “A” harfi için,

“Dağdan gelir takla *makla*

Aman abla beni *sakla*” bilmecesine

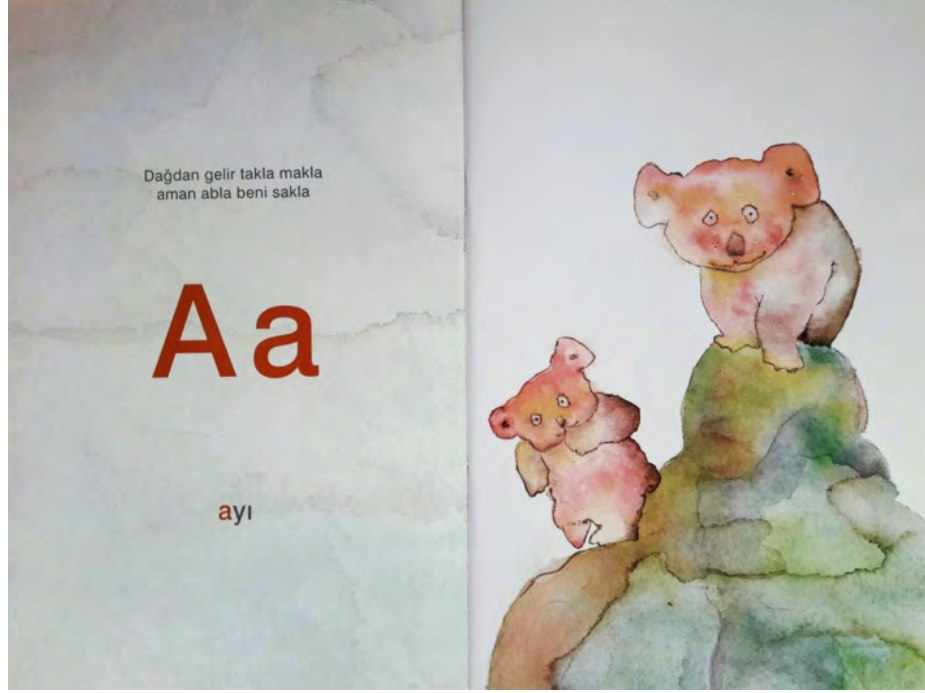
verilen cevap; “ayı” sözcüğüdür.

Görsel 4.65’de; “U” harfi için,

“Çarşıdan alınmaz

Mendile konulmaz

Tadına doyulmaz” bilmecesine verilen cevap ise “uyku” sözcüğüdür.

Görsel 4.64. Can Göknil, “Bilmecelerle Abc” (Göknil, 2017, s. yok)

Görsel 4.65. Can Göknil, “Bilmecelerle Abc” (Göknil, 2017, s. yok)

Görsel 4.66. Seza Kutlar Aksoy, “Uyku Ağacı” (Kapak Resmi)

Görsel 4.66/4.67/4.68. Seza Kutlar Aksoy tarafından yazılan ve Serap Deliorman tarafından resimlenen “Uyku Ağacı” kısa bir öyküden oluşan resimli bir kitaptır. Kitapta geçen kısa anlatı, uyaklı yapısıyla okunması zevkli bir hikâyedir. Uçanbalık Yayınları tarafından basılan kitapta, her satır bir sayfada iri puntolarla yazılmış ve sulu boya ile yapılmış resimler, anlatıyı destekleyen bir tasarım özelliğine sahiptir. Renkler, çocuğun hayal dünyasına göredir. Sayfa numaralarının basılı olmadığı kitap, kuşe kâğıda basılmış olup, tel zımba ile toparlanmıştır.

Öykü uyumak istemeyen küçük Nil’in uyku ağacıyla birlikte düş ülkesine gitmesini anlatır. Resimlemeler Serap Deliorman’ın bilindik tarzında ve çocuğa göredir.

Öyküde geçen uyaklı metinlerden bazıları;

Bak! Elma ağacı bile kış *uykusunda*.

Kırmızı, beyaz çiçek açmak için *ilkyazda*.

Neden kar yağıyor biliyor musun?

Besleyip uyutmak için elbet *ekinleri*.

Uyumayan sadece gece *nöbetçileri*,

sokak fenerleri, ateş *böcekleri*,

masalcı ay, paten kayan *yıldızlar*,

güneş ışıyınca hemen *uyuyacaklar*."

Görsel 4.67. Seza Kutlar Aksoy, “Uyku Ağacı” (Aksoy, 2015, s. yok)

Görsel 4.68. Seza Kutlar Aksoy, “Uyku Ağacı” (Aksoy, 2015, s. yok)

4.1.2. Üç boyutlu tasarlanmış erken okuryazarlık materyalleri

Görsel 4.69. manyetik tablet alfabe setiyle çocuklar, henüz okumayı bilmeseler de malzemenin manyetik özelliğinden yararlanarak harflerle etkileşime girebilirler. Mıknatıslı harfler ve nesnelerle sözcük resim eşleştirmelerini eğlenceli bir şekilde yapabilir veya yazı tahtasını kutudaki kalemle karalayabilirler. Serifsiz bir yazı karakteri kullanılan materyalin kutusunda, 29 adet majüskül manyetik ses, 38 adet miniskül manyetik ses, 29 adet manyetik resimli kart ve bir adet silinebilen yazı kalemi bulunmaktadır.

Görsel 4.69. *Duyu Market, “Manyetik Tablet Alfabe Seti”*

<https://duyumarket.com.tr/manyetik-tablet-yazi-tahtasi-alfabe-dm7715> (Erişim Tarihi: 13.01.2020)

Görsel 4.70.’teki ahşap tangram parçaları yönlendirici 60 adet kartla beraber bir kutu içerisinde tasarlanmıştır. Kartlarda tangramın 7 parçası ile neler oluşturulabileceği hakkında 120 adet şekil görseli ve ismi ile beraber kullanılmıştır. Çocuklardan, kartlarda örneği verilen görselin aynısının, tangram parçaları ile oluşturması beklenmektedir. Oluşturulması istenen şekiller örnekte verildiğinden biraz daha büyük çocukların tek başına oynayabileceği bir oyundur. Nesne ve canlı isimleri küçük harflerle yuvarlak bold bir yazı karakteri ile oluşturulmuştur. Kartın üst kısmında kullanılan renk kodu, görselin altındaki sözcüklerde de kullanılarak ipucu verilmiştir.

Görsel 4.70. LiKee, “Wooden Tangram Pattern Blocks”

Kaynak: <https://www.amazon.com/LiKee-Stacking-Montessori-Educational-Classroom/dp/B07WDTR8GC> (Erişim Tarihi: 13.01.2020)

Görsel 4.71/4.72. Koreli tasarımcılar Oioiooi tarafından tasarlanan alfabe blok seti, kayın ve ceviz ağacından yapılmış 60 adet ahşap parçadan oluşmaktadır. Bir kitap, sağlam bir kutu ve pamuklu saklama torbasıyla gelen setin kurgusu, oldukça zekice çözülmüş ve özenle hazırlanmıştır. Tipografik olarak ele alınan bu setteki resimlerle harfler uyum içindedir. Bu parçalar, çocukların farklı eşleştirmeler yapabilecekleri temalara sahiptir. Bazı parçalarda mknatis kullanıldığından çocuklar, birbiriyle ilişkili parçaları bir araya getirebilir veya birbirinden farklı parçaları legolar gibi altlı üstlü kombinasyonlar yaparak farklı oyunlar yaratabilirler.

Genellikle harf ve harfin işaret ettiği simge birlikte ele alınmıştır. Örneğin, iki farklı şekilde tasarlanan “B” harfleri bir araya getirildiğinde ortaya “bee (arı)” formu çıkmaktadır. Harfler, ilişkili nesne veya canlıdan izler taşır. Üstte “house (ev)” simgesi “H” harfi ise altta olacak şekilde kurgulanırken, “Snake (yılan)” sözcüğünün “S” harfi alttan ve üstten yatay çizgileri uzatılarak yılan formu oluşturulmuştur. Harfler tek renkle, simgeler ayrı bir renkle temsil edildiğinden iki parça kendi arasında bir bütünlük içerisindedir. Bu özellik sayesinde şekil ile harf birbirine karışmamaktadır. Resimler

oldukça minimize bir şekilde çizilmiş olup, nesne ve canlıları temsil eden formlar organik ve belirgindir.

Görsel 4.71. Oioiooi, “Alphabet Play Block Set”

Kaynak: <https://moonpicnic.com/product/oioiooi-alphabet-block-set/> (Erişim Tarihi: 13.01.2020)

Görsel 4.72. Oioiooi, “Alphabet Play Block Set”

Kaynak: <https://moonpicnic.com/product/oioiooi-alphabet-block-set/> (Erişim Tarihi: 13.01.2020)

Görsel 4.73. Jennifer Compton tarafından doğal malzemelerle oluşturulan alfabe izleme kartlarının bir yüzünde minisküller bulunurken öteki yüzünde ise koordineli bir şekilde majüsküller bulunmaktadır. Ürün, kartların içerisinde bulunduğu bir kutu ile birlikte tasarlanmıştır. İzleme kartlarının harf sınırları, çukur bir şekilde tasarlandığından, çocukların parmaklarıyla ya da ürünle gönderilen çubukla, harfleri takip etmesi

sağlanmıştır. Bu özellik, materyale dokunsallık katmakta ve ürünle etkileşimi arttırmaktadır. Materyalin boyutu, okul öncesi dönemi için idealdir. Materyal, yazı farkındalığı ve alfabe ve harf bilgisini destekler.

Görsel 4.73. Jennifer Compton, “Printed Alphabet Tracing Cards Reversible Lowercase and Uppercase”

Kaynak: <https://www.etsy.com/es/listing/503007942/printed-alphabet-tracing-cards> (Erişim Tarihi: 13.01.2020)

Görsel 4.74. Liska Myers tarafından üç boyutlu olarak tasarlanan lego alfabesinde, harfler ayakta durabilecek özelliğindedir. Blokların yanında, basılabilen iki türlü kart örneği tasarlanmıştır. Birinde tasarımlar birebir ölçekte gösterildiğinden, bu karta bakılarak yapılacak olan harf boyutu, karttaki harfin boyutu ile eşleşecektir. Diğer kartta ise harfler bir sayfada 4 adet olacak şekilde normal boyutta tasarlanmıştır.

Çocukların mekânsal ve problem çözme becerilerini geliştirecek bir yapıya sahip olan bu üç boyutlu bloklar, yaratıcısının deyimiyle bulmaca şeklinde ele alınmıştır.

Majüskül ve miniskül metin kullanımı ve ana renk tercihleri ile sade bir grafik dile sahip olan materyalin, erken okuryazarlık becerilerinden yazı farkındalığını ve alfabe ve harf farkındalığını desteklediği söylenebilir.

Görsel 4.74. Liska Myers, “Lego Alphabet”

Kaynak: <https://www.adventure-in-a-box.com/how-to-make-a-lego-alphabet-with-3d-letters/> (Erişim

Tarihi: 13.01.2020)

Görsel 4.75. “Alphabet Blocks Toy (alfabe blokları oyuncak)” İngilizce bir materyal olup, Manzanita Kids tarafından tasarlanmıştır. Her bloğa majüsküller ve minisküller stroke çizgisi şeklinde kazınmıştır. Üç renk olarak tasarlanan bloklardan 9 tanesi koyu kahverengi, 9 tanesi açık kahverengi, kalan 8 tanesi ise krem rengindedir. Üç boyutlu yapıları ve küçük çocukların rahatlıkla oynayabileceği ölçüleri bu dönem çocuklarının hem görme hem de dokunma duyularına hitap edecek tasarım özelliklerine sahiptir.

Materyalin, erken okuryazarlık becerilerinden alfabe ve harf bilgisini ile yazı farkın dalığını desteklediği söylenebilir.

Görsel 4.75. Manzanita Kids, “Alphabet Blocks Toy”

Kaynak: <https://www.manzanitakids.com/products/wooden-alphabet-blocks-26-letters-kids-toy> (Erişim Tarihi: 13.01.2020)

Görsel 4.76.’daki materyal, Türkçe’ye uyarlanmıştır. Çukur ve çukura yerleşen harf şeklinde tasarlanan materyalde, harf parçalarının üzerinden, ilişkili nesne veya canlıdan izler taşıyan doku ve renkler kullanılırken, çukur kısımda ise, ilişkili nesne veya canlı resimlemesi ve ismi kullanılmıştır.

Materyal, 30x30 cm boyutunda ve 8 mm kalınlıktadır. 29 harf ve yapboz çerçevesi ile beraber 30 parçadan oluşmaktadır. Sadece majüsküllerin kullanıldığı yapbozda, harfler genellikle ilişkili nesne veya hayvanın özelliğini yansıtan dokulardan meydana gelmiştir. Kiminde bu özellik daha net iken, kiminde daha soyut ele alınmış, renklerle ifade kuvvetlendirilmeye çalışılmıştır. Örneğin; “Z” yi tanıtmak için Zebra kullanılırken, resimlemede doku ile hayvana doğrudan yönlendirme yapılmıştır.

Materyalin erken okuryazarlık becerilerinden; alfabe ve harf bilgisi ile yazı farkında lığı becerilerini desteklediği söylenebilir.

Görsel 4.76. Classic World, “Yakamoz Oyuncak”

Kaynak: <https://www.hepsiburada.com/classic-world-ahsap-turkce-alfabe-yapboz-pm-aileykmz3628>
(Erişim Tarihi: 01.02.2020)

Görsel 4.77. Marion Bataille, “ABC3D” (Kapak Resmi)

Kaynak: https://www.corraini.com/en/catalogo/scheda_libro/342/ABC3D (Erişim Tarihi: 21.03.2020)

Görsel 4.77/4.78/4.79. “ABC3D” Fransız grafik tasarımcı ve illüstratör Marion Bataille (2008) tarafından tasarlanmış üç boyutlu bir alfabe kitabıdır. Pop up olarak tasarlanan kitapta, çoklu görüş açılarından sunulan görüntüler, harflerin üç boyutlu olarak ve hareket halinde algılanmasını sağlar. Aynı zamanla bu üç boyutlu görünüm hem görsel hem de dokunsaldır (Scott, 2015, s. 241-242).

Kitabın kapağında iç içe tasarlanmış “A, B, C ve D” harfleri, içerik hakkında izleyiciye fazlasıyla ipucu vermektedir. Harfler bakış açısına göre değişmekte; kimi harfler birlikte ele alınırken, kimileri birbirine dönüşmektedir. Kitabın açılmasıyla “A” harfi siyah fonda beyaz renkte üç boyutlu bir şekilde izleyiciyi karşılar, sayfanın çevrilmesiyle düz bir çizgiye eklenen iki yarım daire ile “B” harfi tamamlanır. Bir sonraki sayfada görülen “C” harfi çevrilip de yanına siyah bir çizgi eklendiğinde ortaya “D” harfi çıkar. “E” harfinin görüldüğü sayfa daha geniş açıyla açıldığında ise “E” nin alttaki çizgisi kaybolur ve ortaya “F” harfi çıkar. Bu özellik izleyiciyi kitaba dahil etmekte ve kitabın kullanıcıyla etkileşimini arttırmaktadır.

Bu alfabe kitabının, okul öncesi dönemdeki çocuklara, yazı yazmanın temellerini gösterdiğini, harflerin yapılarını inceleyerek ve onları bozup yeniden yapılandırarak, görsel duyarlılıklarını geliştirdiği söylenebilir. Harfleri oluşturan hareketler, kişinin harfleri üretilip yazmayı öğrenmesi için akli ve bedeniyle hâkim olması gereken hareketlerle paraleldir (Scott, 2015, s. 241-242).

Görsel 4.78/4.79. Marion Bataille, “ABC3D” (Bataille, 2019, s. yok)

Kaynak: https://www.corraini.com/en/catalogo/scheda_libro/342/ABC3D (Erişim Tarihi: 21.03.2020)

Görsel 4.80. Eric Carle'nin sevilen resimli çocuk kitabının üç boyutlu (pop up) tasarımı 2009'da basılmıştır. 14 sayfa olarak tasarlanan kitapta, etkileyici olan el boyaması dokular, üç boyutlu olarak vurgulanmıştır. Materyal, etkileşimli ve dinamik parçaları ve birden çok duyu organına hitap etmesi ile çocuğun ilgisini canlı tutacak özelliklere sahiptir.

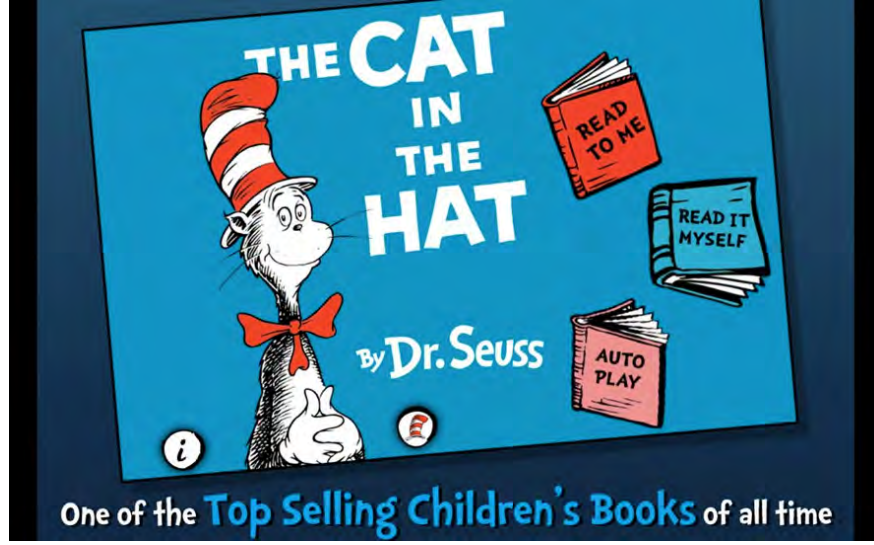

Görsel 4.80. Eric Carle, “Aç Tırtıl” (Carle, 2009, s. yok)

Kaynak: <https://www.okulagidentilki.com/kitap/ac-tirtil-kitabi-eric-carle/> (Erişim Tarihi: 10.03.2020)

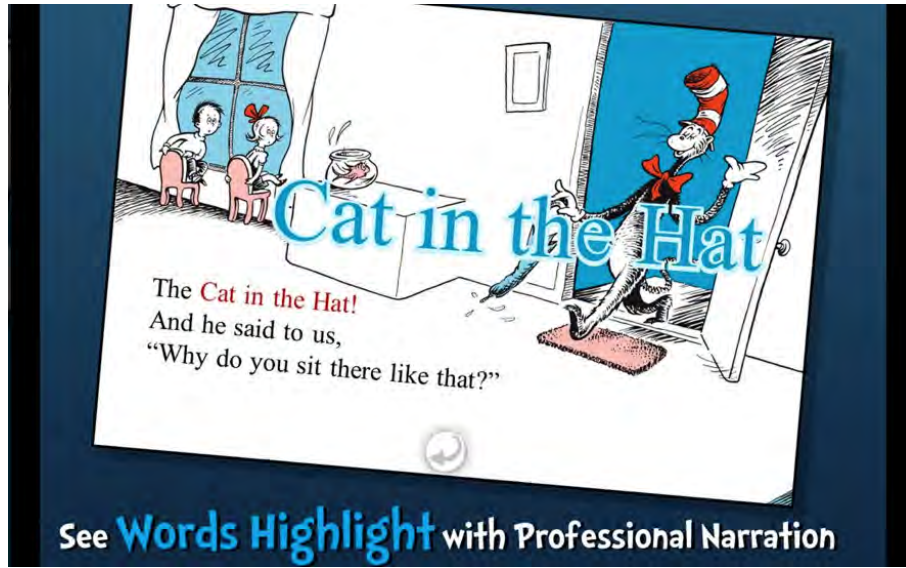
4.1.3. Dijital ortamlardaki tasarlanmış materyaller

Görsel 4.81/4.82. Dr. Seuss'un “The Cat in the Hat” (Şapkalı Kedi) adlı kitabının Oceanhouse Media tarafından uyarlanan interaktif kitap uygulaması da bulunmaktadır. Basılı kitapla aynı öykü kurgusuna sahip uygulamada, ses özelliği ve metin yapısının farklı renklerle vurgulanmasıyla, etkileşimli bir materyal kazanımı sağlanmıştır. Basılı kitabın dijital ortama uyarlanmasıyla, teknolojik ekranlar üzerinden ve ebeveyn gözetiminde istenilen erken okuryazarlık becerilerine katkı sağlayabilecek materyaller sınıflamasına girer. Eğitim kategorisindeki bu uygulama İngilizce olup, iPhone, iPad ve iPod touch ile uyumludur.

Görsel 4.81. Dr. Seuss, “The Cat In The Hat”

Kaynak:https://play.google.com/store/apps/details?id=com.oceanhouse_media.bookcatinthehat_app&hl=tr (Erişim Tarihi: 17.06.2020)

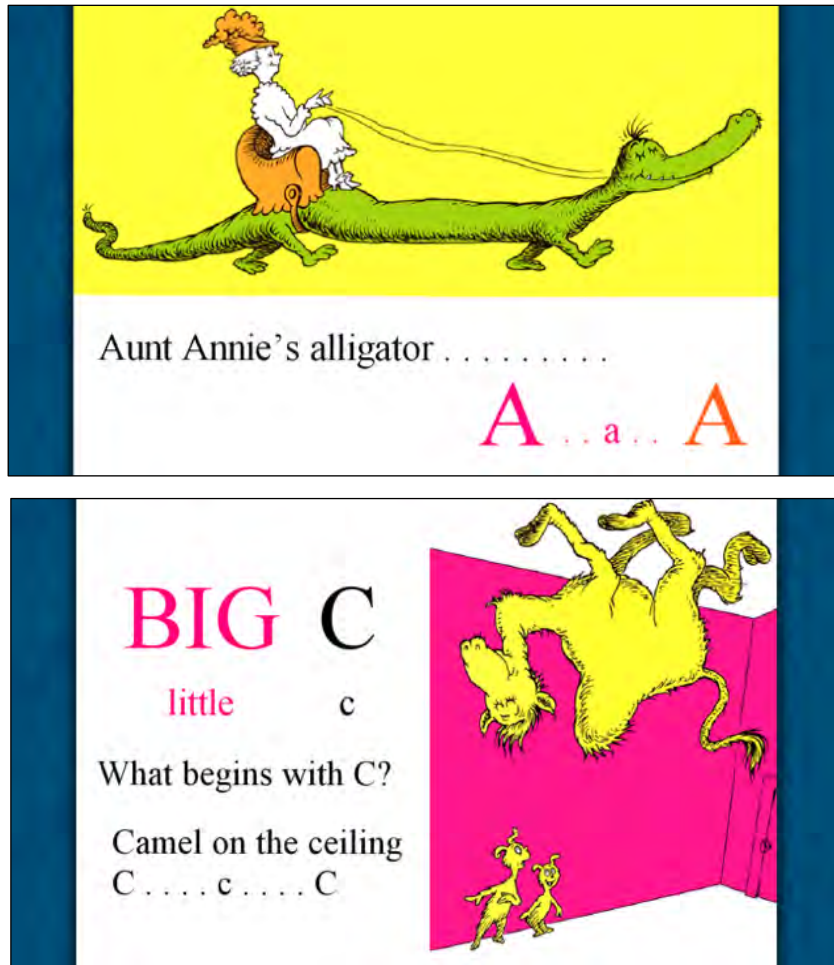
Görsel 4.82. Dr. Seuss, “The Cat In The Hat”

Kaynak:https://play.google.com/store/apps/details?id=com.oceanhouse_media.bookcatinthehat_app&hl=tr (Erişim Tarihi: 17.06.2020)

Bir başka kaynak olan görsel 4.83/4.84.’deki Dr. Seuss’un ABC’sinin, e-kitap uygulaması bulunmaktadır. Uygulama açıldığında “read to me” (beni oku) ve “auto play” (otomatik oynatma) şeklinde iki alternatif olarak sunulmaktadır. “Read to me” ya tıklandığında açılan sayfalar etkileşimli bir şekilde çevrilebilmekte ve böylece kitap okunabilmektedir. “Auto play” e tıklandığında ise, sayfalar otomatik olarak çevrilmekte

ve dinlenebilmektedir. Bu uygulamadaki bazı sözcükler ses ile de desteklenmiştir. Örneğin, kitapta C harfinde, “Camel on the ceiling” (deve tavanda) metni, pembe tavanda sarı renk ile resmedilen deve karakteri için, uygulamadaki ses desteği özelliği sayesinde, tavanda ses çıkartmaktadır.

E-kitap versiyonu İngilizce olarak yayımlanan bu eğitim materyali Google Play Store’ da ücretli olduğundan, tercihen kitap indirilerek okunabilir ve dinlenebilir.

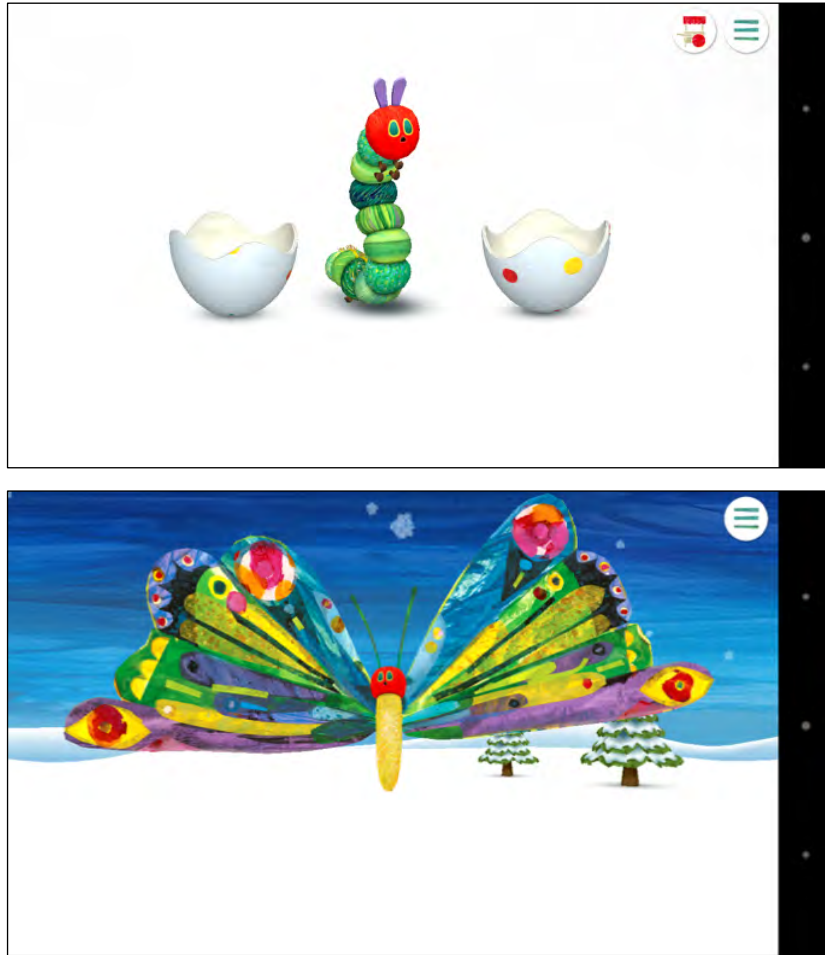

Görsel 4.83/4.84. Dr. Seuss, “Dr. Seuss’s ABC”

Görsel 4.85/4.86. Eric Carle’a ait “The Very Hungry Caterpillar (Çok Aç Tırtıl)” adlı ünlü resimli çocuk kitabı, 3D interaktif uygulamaya da uyarlanmıştır. Birçok ödül alan uygulama, kitaptaki öykü kurgusundan yola çıkarak çocuğu, üç boyutlu bir maceraya ortak eder. Yumurtadan çıkıp kelebeğe dönüşünceye kadar, çok aç tırtılın bu süreçte yaşadığı macerada çocuklar, tırtılı besleyebilir, ona oyun oynatabilir, onunla çizebilir ve yorulduğunda onu uyutabilirler.

Oynadıkça yeni aktiviteler ve yeni sürprizler çıkan uygulamada, hareketlendirmelerin dinamik oluşundan ve dijital platformun doğası gereği renkler daha parlaktır. Google Play, App Store ve Windows Store üzerinden indirilebilen bu 3D interaktif uygulamada Türkçe, Almanca, Arapça, Basitleştirilmiş Çince, Fransızca, Geleneksel Çince, Japonca, Korece, Portekizce, Rusça, İngilizce, İspanyolca, İtalyanca gibi pek çok dil desteklenmektedir.

Uygulama, üç boyutlu özelliklerinden ve etkileşimli yapısından dolayı, erken yaşlarda çocuğu eğlendirirken, keşfetmesine olanak tanıyan sanal bir öğrenme ortamı sağlar. Yetişkin desteği ve oyun süre kısıtlaması programlanarak, çocukların bu ortamda kaliteli vakit geçirirken, eğlenmesi ve öğrenmesi hedeflenebilir.

Görsel 4.85/4.86. Eric Carle, “Aç Tırtıl”

Kaynak: <https://www.okulagidentilki.com/kitap/ac-tirtil-kitabi-eric-carle/> (Erişim Tarihi: 10.03.2020)

Görsel 4.87. Eric Carle’nin “The Very Hungry Caterpillar” kitabı Yayıncı Penguin

tarafından 2016’da e-kitaba uyarlanmıştır. İngilizce olarak desteklenen bu e-kitap; akıllı telefonlardan, tabletlerden (Adroid ve iPad/iPhone), dizüstü ve masaüstü bilgisayarlardan, e-Okuyuculardan (Sony eReader veya Barnes & Noble Nook) takip edilebilir.

Görsel 4.87. Eric Carle, “Aç Tırtıl”

Görsel 4.88. The Graeme Base Library Edition, “Animalia”

Kaynak: <https://loganlibraries.org/explore/resource/animalia/> (Erişim Tarihi: 16.06.2020)

Görsel 4.88/4.89/4.90. Graeme Base’in klasik “Animalia” (kütüphane sürümü), resimli kitabının her resmini içeren, interaktif uygulaması da eğlenceli ve etkileşimli bir dijital okuryazarlık kaynağıdır. Bu kütüphane sürümü “Animalia” ve “The ABC of

Flying’s kitaplarının dijital versiyonlarını içermektedir. Heyecan verici ve ilgi çekici bu ürün, Graeme Base’in klasik resim kitabının, her resmini güzel, yakınlştırılabilir detaylarla sunar. Çocukların uzmanlık kazandıkça, çeşitli seviyelerde ilerlemesine yardımcı olan bir kaynaktır. Tüm etkinlikler, okuryazarlık ve dil öğrenmeye odaklanmaktadır. Hafıza oyunları, testler, eğlenceli gerçekler, keşfedilecek bilgiler ve diğer büyük zorluklar, çocukları daha fazlası için teşvik etmeye yardımcı olur. Animalia’nın bu kütüphane sürümü iOS ve Android’de, iPad, iPad Pro ve iPad minilerde çalışma özelliğine sahiptir. (http-4).

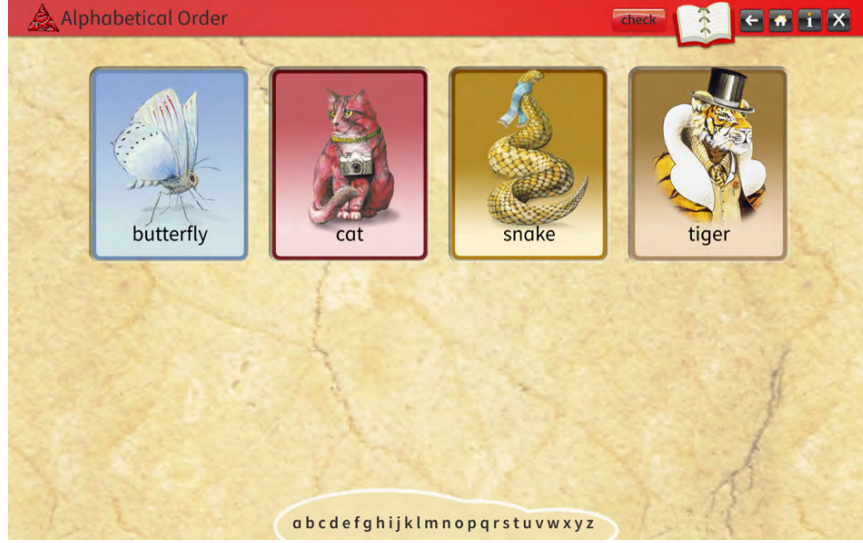
Dört farklı platformdan (Uygulama mağazası, Google oyun, Mac yükleyici ve Windows kurulumu) indirilebilen uygulamada 19 adet etkinlik bulunmaktadır. Bunlardan birkaçı; Alliteration Alert (aliterasyon alarmı), Albatical Order (alfabetik düzen), Amazing Alliteration (şaşırtıcı aliterasyon), Awesome Adjectives (şaşırtıcı sıfatlar), Compare and Contrast (karşılaştırma ve kontrast), Do You Know Who It Is? (Kim olduğunu biliyor musun?) dur.

Kitabın bu dijital sürümünde, kitabına göre daha yalın bir tasarım tercih edilerek, her hayvana özel ses efektleri, tanıtımlarda kullanılan çocuk sesi, okuryazarlığı ve dili destekleyen çeşitli etkinlikleriyle oldukça ilgi çekici bir oyun materyalidir.

Görsel 4.89. The Graeme Base Library Edition, “Animalia”

Kaynak: <https://loganlibraries.org/explore/resource/animalia/> (Erişim Tarihi: 16.06.2020)

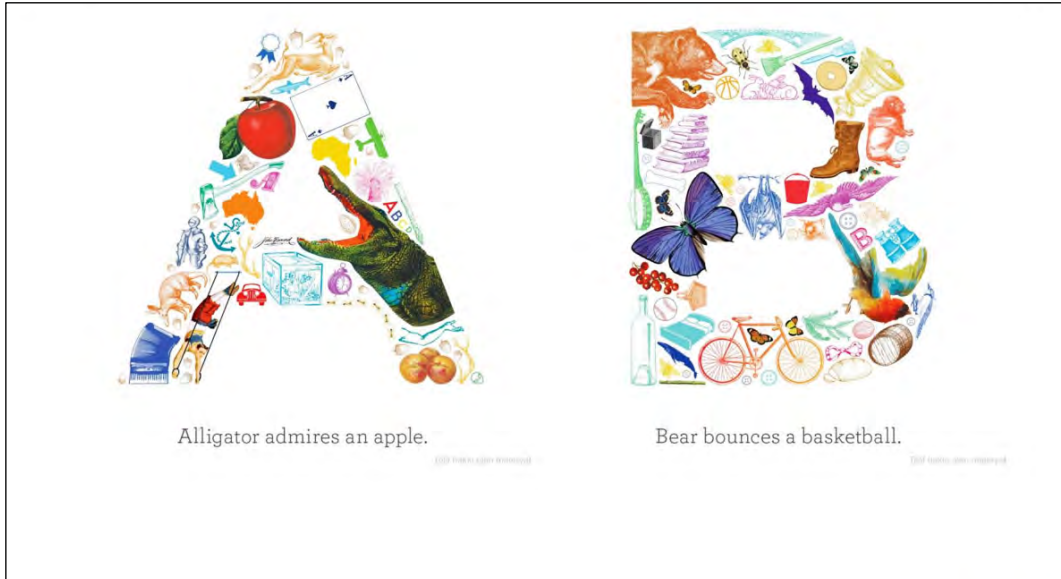

Görsel 4.90. *The Graeme Base Library Edition, “Animalia”*

Kaynak: <https://loganlibraries.org/explore/resource/animalia/> (Erişim Tarihi: 16.06.2020)

Görsel 4.91.’deki Elizabeth Doyle’un alfabe kitabı “A B See” de dijital dünyaya u yum sağlayarak e-kitap uygulamasına dönüştürülmüştür. Simon and Schuster tarafından 2015’te yayınlanan uygulama İngilizce olarak desteklenmiştir.

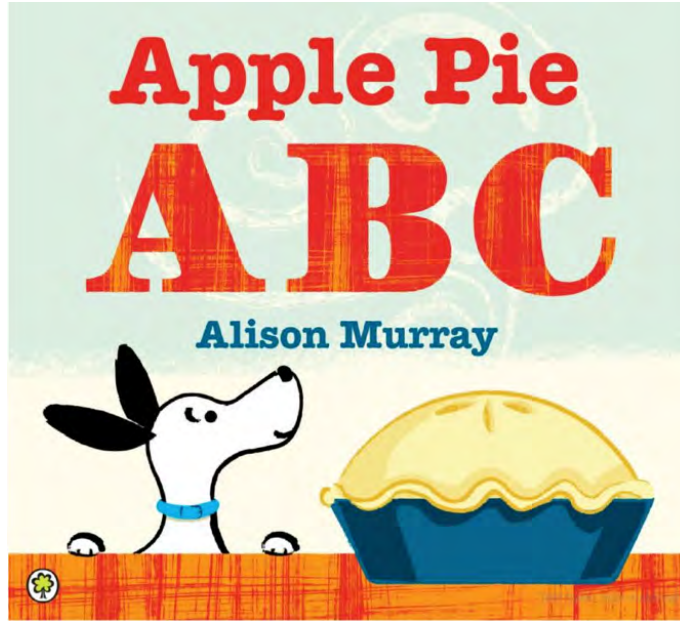
Alfabenin her harfi için majüskül sınırının içinde, o harfle başlayan çok fazla görsel ve bu sözcüklerin kombinasyonu ile oluşturulan iki satırlık aliterasyonlu cümleler kullanılan e-kitapta basılı kitapla aynı metin kurgusuna sahiptir.

Görsel 4.91. *Elizabeth Doyle, “A B See” (Doyle, 2015, s. 4-5)*

Kaynak: https://play.google.com/store/books/details/Elizabeth_Doyle_A_B_See?id=J5CvBAAAQBAJ
(Erişim Tarihi: 17.06.2020)

Görsel 4.92. Yayıncı Hachette UK tarafından 2012’de yayınlanan bu e-kitap Alison Murray’ın ünlü kitabı “Apple Pie ABC” den uyarlanmıştır. İngilizcede desteklenen bu e-kitap, akıllı telefonlar ve tabletler (Adroid ve iPad/iPhone), dizüstü ve masaüstü bilgisayarlardan, e-Okuyucular (Sony eReader veya Barnes & Noble Nook) vb. cihazlar aracılığıyla okunabilir.

Görsel 4.92. Alison Murray, “Apple Pie ABC” (Kapak resmi)

Kaynak:https://play.google.com/store/books/details/Alison_Murray_Apple_Pie_ABC?id=wblXAQAAQB

AJ (Erişim Tarihi: 17.06.2020)

4.2. Sonuç

21. yüzyıl teknolojilerinde, erken okuryazarlık kavramının ve öğrenme ortamında kullanılan materyallerin çeşitliliğinin önemi, tartışmasız üzerinde ciddiyetle durulması gereken bir konudur. Fakat günümüzde materyal çeşitliliğinin artmasıyla ortaya çıkan nitelik sorunu, tartışmaya açık bir zemin oluşturmaktadır.

Erken çocukluk döneminde materyal kullanımı, tarihin eski dönemlerinden bugüne önemini koruyan bir durumdur. Tarih boyunca, çeşitli filozoflar, eğitimciler, düşünürler gibi birçok disiplinden önemli şahsiyetler, duyuların, öğrenmedeki baskın rolüne değinmiş ve en iyi öğrenmenin duyular yoluyla olduğunu savunmuşlardır. Çocuğun çevresiyle kurduğu ilişkilerin, duyuları ve öğrenme ortamındaki materyaller sayesinde, oluşturduğu somut kazanımlar olduğu bilinmektedir. Bu sebeplerden dolayı, erken çocukluk döneminde, çocuğun materyal kullanımına vurgu yapılmaktadır; çünkü

çocuğun yaratıcılığını göstermesine ve kendisini farklı yollarla ifade etmesine olanak sağlar. Materyallerin ve ortamın öğrenmedeki rolü ile, öğrenme sürecine katılan duyu organı sayısı, çocukta artmasıyla, öğrenme hızının ve niteliğinin artması gibi özellikleri harekete geçirir; nitelikli ve birden çok duyuya hitap eden etkileşimli özelliklere sahip materyallerin kullanımının da öneminin ortaya çıkmasına zemin hazırlar.

Nitel araştırma yöntemlerinden “doküman incelemesi” kullanılan araştırmada, alan yazın taranarak araştırmacı tarafından oluşturulan 9 maddelik “Materyal Değerlendirme Kriterleri” ne uygun, Dünya’da ve Türkiye’de Latin alfabesiyle oluşturulmuş ve Random yöntemiyle seçilmiş 37 adet erken okuryazarlık materyali, grafik tasarımcı ve okul öncesi eğitimci bakış açısıyla incelenmiştir. Okul öncesi dönemde erken okuryazarlık için tasarlanmış materyaller, üç başlıkta (iki boyutlu tasarlanmış erken okuryazarlık materyalleri, üç boyutlu tasarlanmış erken okuryazarlık materyalleri ve dijital ortamlardaki tasarlanmış erken okuryazarlık materyalleri) kategorileştirilmiştir. Bunlardan, sözlü ve yazılı edebiyatın çeşitli örneklerinin kullanıldığı materyaller olmasına dikkat edilmiştir. Örnekler, erken okuryazarlık becerilerini kapsayacak ve yetişkin desteğiyle etkinlik yaptırılabilir özelliktedir.

Araştırmada kullanılan materyaller, araştırmacı yorumlarından ve doküman incelemeinden elde edilmiş olup, dilsel ve görsel özellikleri bakımından incelenmiştir. Özellikle konu ile ilgili farklı örnekler incelenen bu araştırmada, materyallerin iki boyutlu, üç boyutlu ve dijital ortamlarda kullanılanlarına birden fazla örnek verilmiştir. Materyaller, Latin Alfabesiyle oluşturulmuş Türkçe ve İngilizce olmak üzere iki dilde ele alınmıştır. Burada amaçlanan; sadece Türkiye’de olan materyallerden örnekler vermek değil, aynı zamanda Dünya’daki materyallerden de örnekler verilerek tasarım özellikleri bakımından alandaki benzerliklerin ve farklılıkların saptanmasıdır. Bu bakış açısından hareketle bulunan materyaller, dilin çeşitli özelliklerinin kullanıldığı; aliterasyonlar, tekerlemeler, bilmece, öyküler gibi örneklerden oluşmaktadır.

Alan yazın taramasından elde edilen bilgilere göre, okul öncesi dönemde erken okur yazarlık kavramının önemli olduğu görüşünde hem fikir olunmasına rağmen, bu dönemde -özellikle de Türkiye’de- kullanılan nitelikli materyallerin sayıca azlığı gözlenmiştir. Ayrıca, erken okuryazarlık kavramının, okul öncesindeki eğitimciler tarafından alan bazında ele alındığı, grafik tasarımcıların ise, bu alandaki çalışmalarını, materyallerin incelenmesi ve uygulanması olarak ele aldıkları görülmüştür.

Eğitim Bilimleri Fakülteleri’nin Okul Öncesi Eğitimi Bölümü’nde görev yapan öğ

retim elemanlarına göre, okul öncesi dönemindeki materyaller, kazandırılmak istenen beceriye göre kullanılabilir. Söz konusu materyallerin oyun ve etkinliklere dahil edilmesi, istenilen becerinin kazandırılmasında önemlidir. Buna göre, materyaller, eğitimci ve ebeveyn kontrolünde etkilidir. Bu bakımdan yetişkin desteği olmadan bu materyallerin tam olarak etkili olmayacağı düşünülmektedir.

Yazı farkındalığı, Sözcük bilgisi ve anlama, Alfabe ve harf bilgisi ile Fonolojik farkındalık gibi becerilerden oluşan erken okuryazarlık becerilerinin, yetişkin rehberliğiyle doğru etkinlikler ve materyallerle erken dönemde desteklenebileceğine değinilen bu araştırmada, okul öncesi dönemde, sözlü ve yazılı dilin zevkli türlerinin ele alındığı örneklerin erken okuryazarlık başlığı altında ele alınmasıdır. Çünkü geleneksel okuryazarlıktan farklı olarak, erken okuryazarlık kavramının anlaşılması ve desteklenmesi için bu becerilerin bilinmesi ve edinilmesi gereklidir.

Günümüzün teknolojik koşullarında ve dijitalleşen bir dünyada okuryazarlığın da dijitalleştiği gözlenmektedir. Araştırmada incelenen basılı örneklerin dijital ortamlara uygulanması bunu kanıtlar niteliktedir. Ele alınan ve incelenmesi yapılan dijital örneklerin, mobil uygulamalar ve dijital kitapların ses, animasyon, oyun gibi birçok özelliğinden dolayı yetişkin gözetiminde ve doğru bir rehberlikle, okul öncesi dönemdeki çocuğun erken okuryazarlığını destekleyebileceği söylenebilir. Fakat buna rağmen bu yaştaki çocukların, materyalin somut özellikleriyle iletişiminin asla zarar görmeyeceği de bilinmelidir.

Bu bakımdan, birden çok duyuya hitap eden nitelikli materyallerin sayısının artırılmasında, farklı disiplinlerdeki alan uzmanlarının el birliği ve güç birliği içinde çalışması, alandaki eksikliği zamanla kapatabilir. Farklı disiplinlerin birlikte çalışmasıyla, hem çocuğun yaş grubuna uygun ve estetik görüş ihtiyacını giderecek özellikteki materyalleri, ebeveynlere ve eğitimcilere tanıtmak; hem de alan uzmanlarının inceleme ve uygulama noktasında beraber çalışma durumlarını gündeme getirmek mümkün olacaktır. Okul öncesi eğitimciler, yazarlar, dil bilimciler, grafik tasarımcı-ressamların, el birliği-güç birliği yaparak bu alandaki açığı kapatabileceği gerekliliği önem arz etmektedir.

Tez konu incelemesi yapılan “Okul Öncesi Dönemde Kullanılan Erken Okuryazarlık Materyallerinin İncelenmesi ve Bir Kitap Tasarımı Önerisi” ile alanda, ülkemizdeki kaynak taraması sonucunda, materyallerin sayıca çoğalmaya ve kalitesinde iyileştirmeye gidilme ihtiyacı açıkça görülmektedir. Bu konulara ilgi duyan ve çalışma tarzını benimseyen kişiler için, okul öncesi dönemi çocukların materyallerine zenginlik

sağlamak, farkındalık yaratmak, başta biz grafik tasarımcıların görevi olduğu düşünülmelidir. Unutulmamalıdır ki, doğru eğitim, doğru kaynak ve doğru görsel malzeme ile kazanılabilir.

4.3. Öneriler

Araştırma bulgularına göre aşağıdaki maddeler, eğitimcilere ve çocuk kitabı çizerlerine önerilebilir.

- Okul öncesi dönemi için yapılacak olan çalışmalarda, disiplinlerin beraber çalışabilmesi ile ilgili teşvik edici organizasyonlar, workshoplar, kurslar verilebilir. Ve bu konu ile ilgili çalışmak isteyenler için uzmanların katkı sağlaması önerilir.
- Disiplinlerin bir arada çalışmasıyla bu dönem için yapılacak çalışmalar için ortak kriterler oluşturulmalıdır. Bu alanla ilgilenen kişilerden, bu kriterleri göz önünde bulundurarak ürün vermesi beklenmelidir. Ortak kriterlere birkaç örnek aşağıdaki gibidir:
 1. Materyalin fiziksel özelliklerinin uygunluğu
 2. Materyalin içerik özelliklerinin uygunluğu
 3. Materyalin seslendiği hedef kitlesine uygunluğu
 4. Materyalin tasarım özelliklerine uygunluğu
- Güzel Sanatlar Fakültelerinin grafik veya resim bölümleri, Eğitim Bilimleri Fakültelerinin resim bölümü, okul öncesi bölümleri ve Fen Edebiyat Fakültelerinin türk dili ve edebiyatı bölümü gibi alanların, ortak başlığı, *çocuk edebiyatı* ve *çocuk kitabı illüstrasyonu* gibi dersleri ortak amaçlar içermelidir. Bu bölümlerin eğitim sürecinde bir araya gelmeleri sağlanarak, alan uzmanlarının beraber çalışabilmesi için zemin hazırlanmalıdır.
- Grafik tasarımcılar, okul öncesi dönemi için yapılacak olan bir materyalin tüm aşamalarında aktif bir şekilde rol almalıdır. (Görsel ve dilsel özellikler, tipografi, tasarım, hem yazar hem de çizer olma durumu gibi.)

- Erken okuryazarlık konularında, eğitim bilimcilere ilaveten, görsel iletişim sanatı olan grafik tasarımcıların ve bu alanda ürün vermek isteyen kişilerin de bilgi sahibi olması önemlidir. Bununla ilgili eğitim alışverişi yapmak önerilebilir.
- Türkiye’de, okul öncesi dönem-erken okuryazarlık-materyal tasarımı ve resimli çocuk kitabı gibi konu başlıklarının beraber ele alınmasının, teşviki sağlanmalıdır. Bu başlıkların daha fazla araştırmacı tarafından ele alınması gerekir.
- Geleceğin yaratıcı düşünen ve üreten bireylerinin sayısının artırılması, okul öncesi dönemdeki çocukların görsel ve dilsel açıdan nitelikli materyallerle tanıştırılmalarına bağlıdır. Bu nedenle bu dönem için yapılacak olan eğitim materyalleri hassasiyetle ele alınmalıdır.

5. UYGULAMA

“Okul Öncesi Dönemde Kullanılan Erken Okuryazarlık Materyallerinin İncelenmesi ve Bir Kitap Tasarımı Önerisi” tez başlığı kapsamında, incelenen materyallerle ilgili bilgiler ışığında, bu sonuçlardan yola çıkılarak uygulama olarak, okul öncesi dönemi için bir çocuk kitabı tasarlanmıştır.

İki boyutlu bir kavram kitabı olarak tasarlanan uygulama, 0-3 yaş arasındaki çocuklara hitap etmektedir. “Onun Adı Canan” isimli bu kavram kitabındaki görsel ve dilsel öğeler, araştırmacı tarafından oluşturulmuştur. Uygulamadaki görsel unsurların yanında, dilsel unsurların da araştırmacı tarafından oluşturulmasıyla, grafik tasarımcıların, alan uzmanlarının desteği ile, okul öncesi dönem için tasarlanacak materyallerin birçok noktasında, aktif roller alabileceğine değinilmektedir.

5.1. Okul öncesi dönem için bir kitap tasarımı örneği

“Onun Adı Canan” adlı kavram kitabı, 16 sayfadan oluşmaktadır. Kitapta, birbiri ile uyaklı ikili satırlar bir araya gelerek, 14 satırlık kısa bir öykü oluşturmaktadır. Öykü, kitabın ana karakteri “Canan” ve onun çok sevdiği hayvan (6 adet) karakterlerinin tanıtımları hakkındadır. Kitapta ana karakter olarak, -seslendiği hedef kitleyle aynı yaş özelliğine sahip- bir kız çocuğu kullanılmıştır. Yan karakterler için ise, 5 adet canlı ve 1 adet cansız hayvan kullanılmıştır.

Konu olarak hayvan sevgisi işlenen kitapta kedi, köpek, balık, kuş, kelebek ve ayıcık gibi, okul öncesi dönemdeki çocukların, yakın çevresinde karşılaşılabileceği türdeki canlı veya cansız (oyuncak ayı) hayvanlar kullanılmıştır. Kitaptaki insan ve hayvan karakterlerinin yanı sıra, kompozisyonu oluşturan ve bu karakterleri tamamlayan akvaryum, damla, ağaç ve kemik gibi çeşitli öğeler tasarlanmış ve bu öğelerle hayvanların yaşam alanlarına dikkat çekilmiştir. Öykü, konusuyla erken yaşlarda, çocuklara hayvan sevgisi kazandıracağı varsayılmaktadır.

Metindeki kıvrıkcık, pıtırıcık; peker, şeker; safinaz, durmaz, minnak, oynak; benekli, becerikli, yamalı; havalı gibi sözcükler arasındaki uyaklı yapı, çocukların kolaylıkla duyabileceği bir yapıdadır. Burada kullanılan sözcükler, bu yaş grubunun günlük hayatta yakın çevresinde duyabileceği özelliktedir.

Hareketli ve okunaklı anatomik yapısından dolayı, serifsiz bir yazı karakteri olan *Marker Monkey FW* tercih edilmiştir. Öyküyü anlatan ikili satırlar, 90 pt. yazılarak metinler vurgulanmıştır. Ayrıca hayvanlara ait sesler, yarım olarak çizilen bir düşünce bulutunun içerisine, (miyav, hav hav hav, düşen damla sesi; culk culk culk ve cik cik cik, pırrr pırr ve bööööö gibi) duyulduğu gibi ve aynı yazı karakteriyle, tipografik olarak vurgulanmıştır. Bu öğeler, kompozisyon içerisine uyumlu bir şekilde yerleştirilmiştir.

Metin içerisindeki uyaklı sözcükler, farklı renkle vurgulanmıştır. Bu özellik, aynı uyağa sahip sözcüklerin daha hızlı fark edilmesi beklenmektedir. Tipografik ve görsel unsurlar arasında renk uyumu gözetilmiştir. Hedef sözcük ve illüstrasyon renkleri aynı kullanılarak, iki öğe arasında dil birliği sağlanmaya çalışılmıştır. Büyük punto, küçük punto, majüskül ve miniskül kullanımlar, uyaklı sözcük yapıları ile materyalde, tipografik unsurlar ön plandadır.

Bu çocuk kitabında metin kullanımlarından, erken okuryazarlık becerilerinden yazı farkındalığı, sözcük bilgisi ve anlama, alfabe ve harf bilgisi ve fonolojik farkındalık gibi farkındalıkların desteklendiği söylenebilir.

Metnin araştırmacı tarafından yazılmasının sebebi, grafik tasarımcıların görsel özelliklerini tasarladığı kitapların, içerik kısmında da etkin bir şekilde rol alabileceğine değinmektir. Metnin, grafik tasarımcı bakış açısıyla fark edilebilir hale getirilmesiyle, erken okuryazarlık becerilerini destekleyen materyal, tipografik özellikleri bakımından da fark edilecektir. Erken okuryazarlık becerilerinin tanım olarak bilinmesi ise, tipografik özellikleri daha da vurgulanabilir hale getirecektir.

Grafik tasarımcıların, erken okuryazarlık becerilerini bilmesi sayesinde, görsel ve

dilsel ögeleri, içerikle destekleyerek, seslendiği hedef kitlesine en uygun materyali sunmasında yardımcı olacaktır. Çocuğun yakın çevresinde duyduğu veya kullandığı sözcüklerin kullanılması, tasarımcının bu bilinçle hareket etmesi sonucu ortaya çıkan uygulama, seslendiği hedef kitlesi için ideal özellikte olması beklenmektedir.

Sayfa tasarım özellikleri, okul öncesi dönem için taşınabilir boyutta olmasına özen gösterilerek yapılandırılmıştır. Kapalı durumdayken 20x20 cm. kare olarak tasarlanan kitap, ön ve arka kapaklar da dahil olmak üzere toplamda 16 sayfadan oluşmaktadır. Kapak ve iç sayfaları sert mukavvaya basılması ön görülen kitap, bu dönem çocuklarının zorlanmadan taşıyabileceği özellikte olacaktır. Ayrıca kitap, 300 DPI ve baskı teknolojilerinde kullanılan CMYK renk kodu ile oluşturulmuştur.

5.1.1. Öykü

Onun adı **Canan**

Çok sever hayvan

Saçları kıvrık

Kedisi pıtırık

Köpeği peker

Şeker mi şeker

Balığı safinaz

Yerinde hiç durmaz

Kuşu minnak

Pek bi oynak

Kelebeği benekli

Çok becerikli

Ayıcığı yamalı

Acayip havalı

5.1.2. Resimleme

İlk aşamada kurşun kalem ve kuru boyalarla eskizler yapılmıştır; ikinci aşamada ise eskizler çeşitlendirilerek, kullanılacak olan karakterlere karar verilmiştir. Daha sonra seçilen eskizler, sayısal ortama aktarılmıştır.

Vektörel bir program olan Adobe Illustrator'de çizilen illüstrasyonlar, yalın ve sevimli bir gerçekçilikle ele alınmıştır. Bu dönemde yoğun olarak kullanılan tarz olması bakımından, kalın ve net hatlı çizimler tercih edilmiştir. Hedef kitlenin (0-3) yaş özelliklerine uygun bir çizim dili benimsenmiştir. İllüstrasyonlarda kullanılan çizgi diline yakın bir yazı karakteri seçilerek, uyaklı olan sözcükler, stroke (dış çizgi) ile desteklenerek, görsel bütünlük sağlanmaya çalışılmıştır. Renk paleti, parlaklığı düşürülmüş renklerden oluşturulmuştur. Kullanılan renkler, ara tonlara sahip olduğundan, tasarımlarda dilsel öğelerin ön planda vurgulanması sağlanmıştır. Sayfa tasarımlarında beyaz bir fon kullanılarak, tipografik ve görsel unsurların vurgulanması sağlanmıştır.

Hiyerarşik olarak tipografik özellikleri vurgulanan kitapta, illüstrasyonlarda kullanılan renk ve çizim dili sayesinde metinlerle bütünleştirilmiştir.

Görsel 5.1. “Onun Adı Canan” (“Canan” karakteri eskizleri)

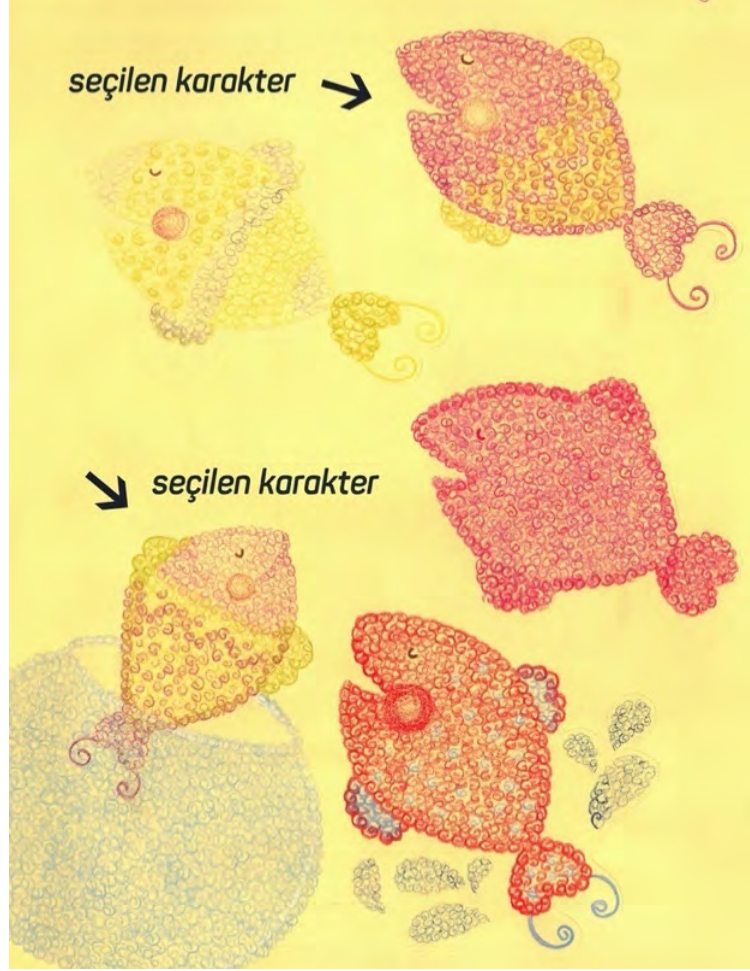
Görsel 5.2. “Onun Adı Canan” (Seçilen “Canan” karakteri eskizi)

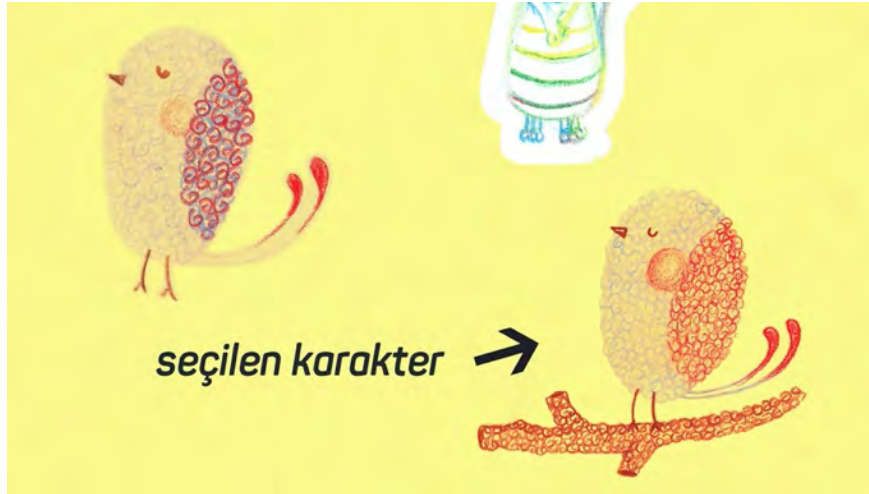
Görsel 5.3. “Onun Adı Canan” (“Pıtırıcık” karakteri eskizleri)

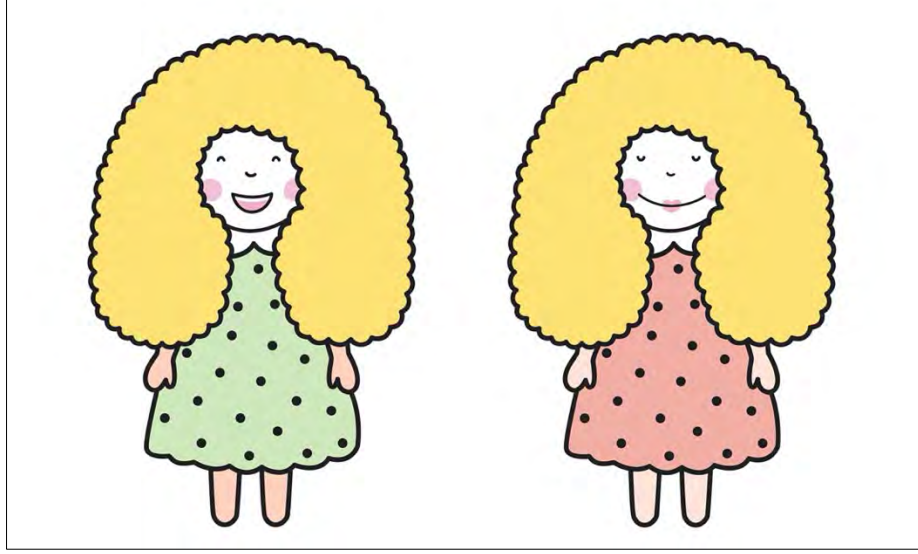
Görsel 5.4. “Onun Adı Canan” (“Peker” karakteri eskizleri)

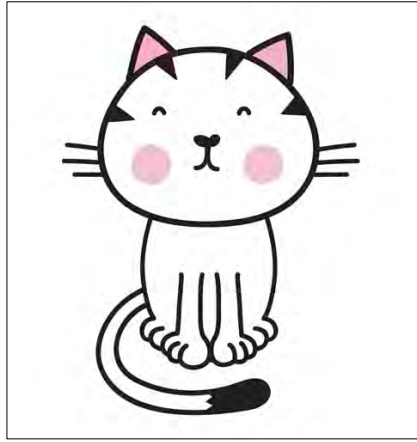
Görsel 5.5. “Onun Adı Canan” (“Safnaz” karakteri eskizleri)

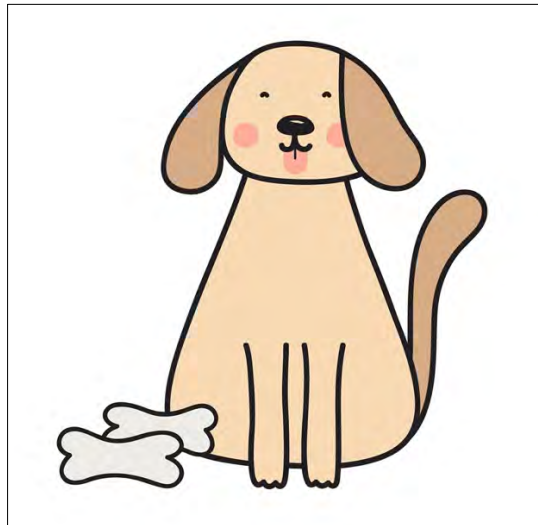
Görsel 5.6. “Onun Adı Canan” (“Minnak” karakteri eskizleri)

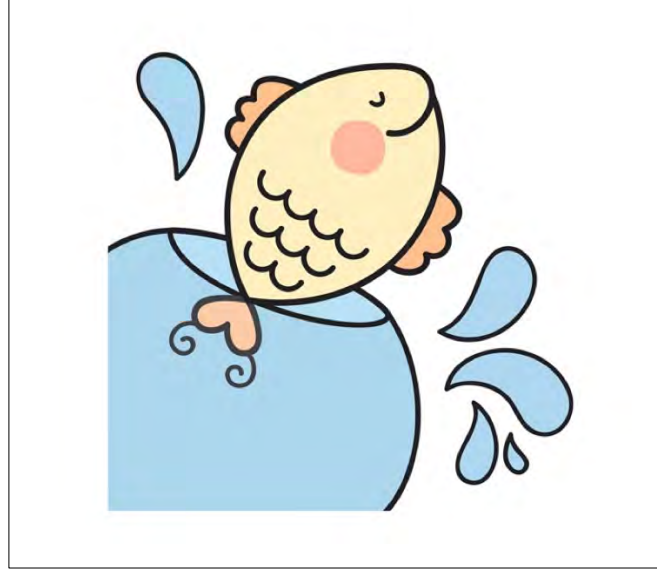
Görsel 5.7. “Onun Adı Canan” (Seçilen “Canan” karakteri)

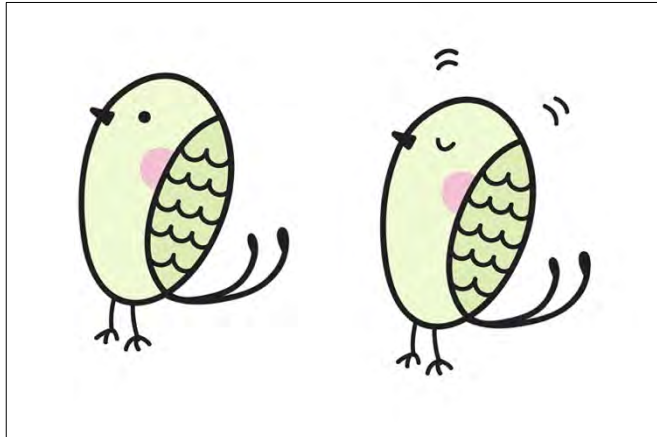
Görsel 5.8. “Onun Adı Canan” (Seçilen “Pıtırıcık” karakteri)

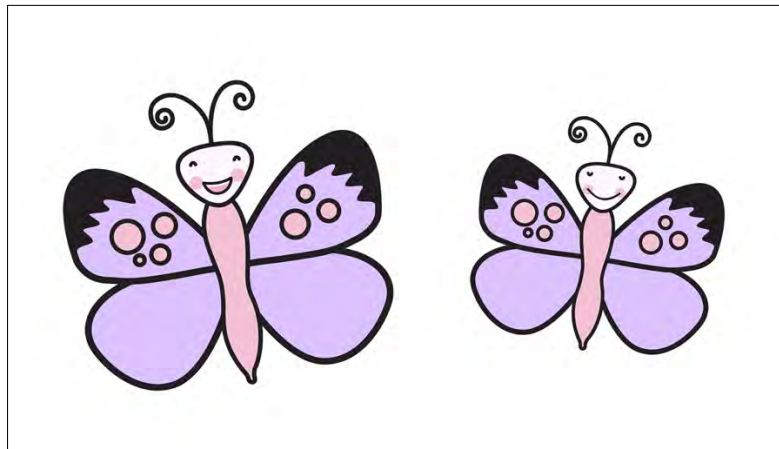
Görsel 5.9. “Onun Adı Canan” (Seçilen “Peker” karakteri)

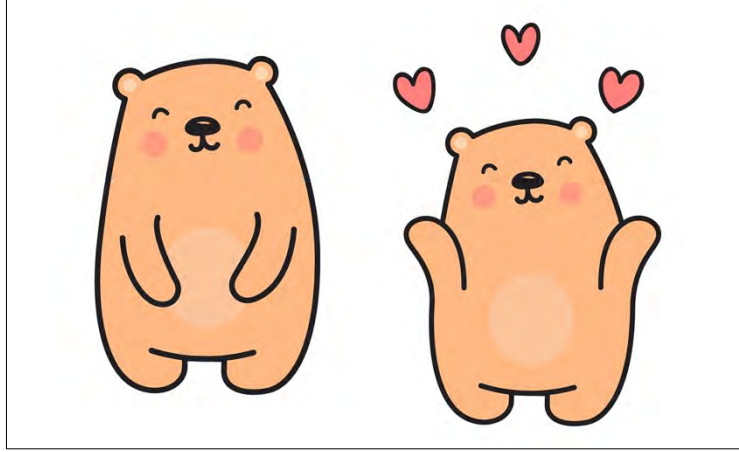
Görsel 5.10. “Onun Adı Canan” (Seçilen “Safınaz” karakteri)

Görsel 5.11. “Onun Adı Canan” (Seçilen “Minnak” karakteri)

Görsel 5.12. “Onun Adı Canan” (Seçilen “Benekli” karakteri)

Görsel 5.13. “Onun Adı Canan” (Seçilen “Yamalı” karakteri)

Görsel 5.14. “Onun Adı Canan” (Ön ve arka kapak resimleri)

ONUN adı CaNan

ÇOK sever

hayvAn

Saçları
KıVıRCıK

MiyaaaVVVVVV

Kedisi
PıTıRCıK

Köpeği peKeR

hay!
häv!
häv!

ŞeKeR mi
ŞeKeR

BALıĞı SaFİNaz

yerİNde hİç
dURmaz

cİK cİK
cİK

pek BİR
OYNak

KeLeBeğİ
BeNeKLi

Görsel 5.15/5.16/5.17/5.18/5.19/5.20/5.21. “Onun Adı Canan” (İç sayfa resimleri)

KAYNAKÇA

- Allor, J. H. (2002). The relationships of phonemic awareness and rapid naming to reading development. *Learning Disability Quarterly*, 25(1), 47-57.
- Aşılıoğlu, E. (2011). *Grafik sanatçılarının çocuk kitaplarının grafik tasarımına ilişkin görüşlerinin değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Bayraktar, V. (2013). *Okuma – yazmaya hazırlık eğitim programının anasınıfına devam eden 6 yaş grubu çocukların yazı farkındalığı ve okuma – yazma becerilerine etkisinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Bayraktar, V. ve Temel, Z. (2014). Okuma-yazmaya hazırlık eğitim programının çocukların okum-yazma becerilerine etkisi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29(3), 8-22.
- Bayraktar, V. ve Temel, Z.F. (2019). Yazı farkındalığı becerileri. Z.F. Temel (Ed.), *Dil ve erken okuryazarlık içinde* (64-87). Ankara: Hedef CS.
- Bodrova, E and Leong, D. J. (2006). Vygotskian Perspectives On Teaching And Learning Early Literacy. D. K. Dickinson and S. B. Neuman (Eds.), *Handbook Of Early Literacy Research*, Volume II (pp. 243-257). New York: The Guilford.
- Bradley, B. ve Jones, J. (2007). Sharing Alphabet Books in Early Childhood Classrooms. *The Reading Teacher*, 60 (5), 452-463.
- Cüceloğlu, D. (1993). *İnsan ve davranışı*, İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Durakoğlu, A. (2011). Maria Montessori'ye göre okul öncesi çocukluk döneminin özellikleri. *Dicle Üniversitesi, Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16, 133-145.
- Dwyer, J., Neuman, S.B. Selecting Books for Children Birth Through Four: A Developmental Approach. *Early Childhood Educ J* **35**, 489–494 (2008). <https://doi.org/10.1007/s10643-008-0236-5>
- Erben, S. (2005). *Montessori materyallerinin zihin engelli ve işitme engelli çocukların alıcı dil gelişiminden görsel algı düzeyine etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi, Çocuk Gelişimi ve Ev Yönetimi Ana Bilim Dalı/Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Bilim Dalı.
- Ersan, M. (2014). *Tablet ortamında resimli çocuk kitapları; etkileşimli bir resimli çocuk kitabı uygulaması tasarımı*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü.
- Goodman, Y.M. (1987). Children coming to know literacy. W.H. Teale and E. Sulzby (Eds.), *Emergent literacy: writing and reading içinde* (1-15). Norwood, New

Jersey: Ablex.

Greg, M. (2002). Let them play, they will learn:An argument for nationalizing the Montessori style. *Preschool education in united states*. Eric Database: ED 472131.

Griffith, P.L., Beach, S.A., Ruan, J. ve Dunn, L. (2008). *Literacy for Young Children*. London: Corwin Press.

Guidry, L. O. (2003). *A Phonological awareness intervention for at-risk preschoolers: The effects of supplemental, intensive, small-group instruction*. ABD: Louisiana State University and Mechanical College, The Department of Curriculum and Instruction.

Joosen, V. (2006). Abc Book and Alphabet Books. J. Zipes (Ed). *The Oxford Encyclopedia of Children's Literature* içinde (s. 4). İngiltere: Oxford Üniversitesi Yayınları/Basını.

Justice, L. ve Ezell, H. (2001). Word and printe awareness in 4 – years – old – children. *Child language teaching and therapy*, 17(3), 207-225.

Justice, L., Skibbe, L., Canning, A., Lankford, C. (2005). Pre-schoolers, Print and Storybooks: An Observational Study Using Eye Movement Analysis. *Journal of Research in Reading*, 28(3), 229-243.

Karaman Benli, G. (2019). Erken Okuryazarlık Becerilerinin Tarihsel Gelişimi, Kuramsal Temelleri ve Kapsamı. Z.F. Temel (Ed.), *Dil ve Erken Okuryazarlık* içinde (10-31). Ankara: Hedef Cs Basın Yayın.

Kayılı, G., Koçyiğit, S ve Erbay, F. (2009). Montessori yönteminin beş – altı yaş çocuklarının ana dil gelişimine etkisinin incelenmesi. *Türkiyat araştırmaları dergisi*, (26), 347-355.

Kümmerling-Meibauer, B. (2015). *0-3 yaş arası çocuk kitapları*. (Çev: E. Uşşaklı). İstanbul: Koç Üniversitesi.

MEB (2013). *Okul öncesi eğitim programı*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Temel Eğitim Genel Müdürlüğü.

Moody, A. K. (2010). Using electronic books in the clasroom to enhance emergent literacy skills in young children. *Journal of literacy and technology*, 11(4), 22-52.

Neumann, M. M., Hood, M., Ford, R. M., ve Neumann, D. L. (2011). The role of environmental print in emergent literacy. *Journal of Early Childhood Literacy*, 12(3), 231-258. doi: 10.1177/1468798411417080

Neuman, S. B., Coople, C., ve Bredekamp, S. (2000). *Learning to read and write: developmentally appropriate practices for young children*. Washington, DC: National Association for the education of young children.

- Oğuz, V ve Akyol, K. (2006). Çocuk eğitiminde Montessori yaklaşımı. *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15 (1), 243-256.
- Oktay, A. (2002). *Yaşamın sihirli yılları: Okul öncesi dönem*. (3. Bs). İstanbul: Epsilon.
- Özgültekin, B. (2015). *Üç boyutlu hareketli çocuk kitaplarının çocuğun hayal dünyasına katkıları ve bir tasarım uygulaması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Kemerburgaz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özsoy, V ve Ayaydın, A. (2016). *Görsel tasarım öge ve ilkeleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Öztürk, A. (2005). *Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Ana Dili Etkinlikleri* (1.bs). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Parpucu, N. (2016). *Seslerin renkli dünyası programının okul öncesi çocukların fonolojik farkındalık becerileri üzerindeki etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Parpucu, N ve Dinç, B. (2018). *Okul Öncesi Eğitimde Bir Erken Okuryazarlık Becerisi Fonolojik Farkındalık*. (1. bs.). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Poyraz, H. (1999). *Okul öncesi dönemde oyun ve oyuncak*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Rathus, S.A. (2003). *Voyages: Childhood and adolescence*. USA: Thomson Wadsworth.
- Saarni, C. (2001). *Cognition, Context and Goals : Significant Components in Social-Emotional Effectiveness*. *Social Development*, 10 (1), 125- 127.
- Sanders, B. (1999). *Öküz'ün A'sı*. (Çev: Ş. Tahir). İstanbul: Ayrıntı.
- Saracho, O. N. ve Spodek, B. (2010). Parents and children engaging in storybook reading, *Early Child Development and Care*, 180(10), 1379-1389. DOI: 10.1080/03004430903135605
- Sarı, E. ve Aktan Acar, E. (2013). Erken Çocukluk Dönemi fonolojik duyarlılık Ölçeği'nin (EÇDFDÖ) Geliştirilmesi ve Psikometrik Özellikleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri* 13(4), 2195-2215.
- Sarıkavak, N.K. (2004). *Çağdaş tipografinin temelleri*. Ankara: Seçkin.
- Sever, S. (2009). Türkiye'deki, bilimsel, sanatsal nitelikli çocuk edebiyatı etkinliklerine ilişkin genel bir değerlendirme. *Çocuk ve Okuma Kültürü Sempozyumu*, Ankara: Eğitim Sen Yayınları, 15-27.
- Sever, S. (2010). *Çocuk ve edebiyat*. (5. Bs.) İzmir: Tudem
- Sever, S. (2011). *Resimli Kitapların Okulöncesi Dönemdeki Çocuğun Gelişim Sürecine*

- Katkısı. Z. Güneş (Ed.), *Okulöncesinde Çocuk Edebiyatı* içinde (3-26). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi.
- Şahin, F. (2019). Erken okuryazarlık gelişimini destekleyici unsurlar. Z.F. Temel (Ed.), *Dil ve erken okuryazarlık* içinde (106-123). Ankara: Hedef CS.
- Şimşek Çetin, Ö. (2014). Okul öncesi dönemdeki çocukların yazı farkındalığı ve yazmaya hazırlık becerilerinin incelenmesi. *Kuramsal Eğitimbilim Dergisi*, 7(3), 342-360.
- Teale, W.H and Sulzby, E. (Eds.). (1987). *Emergent literacy: writing and reading*, (2th. Edition). Norwood, New Jersey: Ablex.
- Tekmen, B. (2016). Öğretim araç ve gereçlerin teorik temelleri. E. Ültay ve N. Ültay (Editörler), *Okul öncesi eğitim için öğretim teknikleri ve materyal geliştirme* içinde (42-58). Ankara: Pegem Akademi.
- Temple, C., Martinez, M., Naylor, A., Junko, Y. (1998). *Children's Books in Children's Hands*. Boston: Allyn & Bacon.
- Topbaş, S. (2007). Konuşma Dilinin Evrim Sürecinde İletişim – Dil Konuşma Bağıntısı. S. Topbaş (Ed.), *Dil ve Kavram Gelişimi* içinde (13-22). Ankara: Kök Yayıncılık
- Topbaş, S. (2007). Sesbilgisel Gelişim. S. Topbaş (Ed.), *Dil ve Kavram Gelişimi* içinde (75-108). Ankara: Kök Yayıncılık
- Turan, F. (2019). Fonolojik farkındalık becerileri. Z.F. Temel (Ed.), *Dil ve Erken Okuryazarlık* içinde (90-102). Ankara: Hedef Cs Basın Yayın.
- Türk Dil Kurumu. (2011). *Türkçe sözlük* (11.baskı). Ankara.
- Uyanık, Ö ve Kandır, A. (2010). Okul Öncesi Dönemde Erken Akademik Beceriler. *Kuramsal Eğitimbilim*, 3(2), 118-134.
- Whitehurst, G ve Lonigan, C. (1998). Child Development and Literacy. *Child Development*, 63 (3), 848-872.
- Yavuzer, H. (2018). *Çocuğunuzun İlk Altı Yılı* (36.bs.). İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Yıldırım, A. Ve Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. (10.baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık San. Ve Tic. A.Ş.
- Yıldırım Hacıbrahimoğlu, B. (2016). İki ve üç boyutlu araç gereçlerin hazırlanması ve uygulanması. E. Ültay ve N. Ültay (Editörler), *Okul öncesi eğitim için öğretim teknikleri ve materyal geliştirme* içinde (110-152). Ankara: Pegem Akademi.

İNTERNET KAYNAKLARI

(http-1): <https://globalenstitu.com/bolum/bilissel-gelisim-ve-zeka/> (Erişim Tarihi: 14.04.2020)

(http-2):<https://www.theguardian.com/books/2004/oct/22/booksforchildrenandteenagers>
(Erişim Tarihi: 11.03.2020)

(http-3): <https://loganlibraries.org/explore/resource/animalia/> (Erişim Tarihi: 26.06.2020)

Materyal değerlendirme kriterleri

1. Materyallerin fiziksel özelliklerinin uygunluğu
2. Materyallerin içerik özelliklerinin uygunluğu
3. Materyalin seslendiği hedef kitlesine uygunluğu
4. Materyallerin türü (oyun, oyuncak, app (uygulama), kart, tombala, puzzle, kitap; ilk bebeklik kitapları veya oyuncak kitaplar, tekerleme ve şarkı kitapları, A-B-C kitapları, kavram kitapları, etkinlik yap kitapları, yazısız kitaplar, öykü kitapları, ilk okuma kitapları, resimli öykü kitapları vb.)
5. Materyallerin erken okuryazarlık becerileri açısından değerlendirilmesi

Yazı Farkındalığı

Sözcük Bilgisi ve Anlama

Alfabe ve Harf Bilgisi

Fonolojik Farkındalık

6. Materyallerin fonolojik farkındalık becerisinin aşamaları açısından değerlendirilmesi

Kafiye Farkındalığı

Hece Farkındalığı

İlk ses-uyak Farkındalığı

Sesbirim/Fonem Farkındalığı

7. Materyallerin tasarım özelliklerinin uygunluğu
8. Materyallerin hangi ortama ait olduğu bilgisi (iki boyutlu, üç boyutlu, dijital)
9. Materyalin yukarıdaki tüm özellikler göz önüne alındığında nitelikli bir örnek olup olmadığı